

ΠΑΝΔΩΡΑ.

15 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ, 1866.

ΤΟΜΟΣ ΙΖ'.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 398.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ.

(Ἀπηγγέθη ἐν τῷ « Ἀθηναίῳ » ὑπὸ Ν. Δραγούμη.)

ΔΑ ΔΗΜΟΣΙΑ ἀκροάματα, ὡς ὠνόμασεν αὐτὰ ὁ πρόεδρος τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου, δὲν εἶναι ἐφευρέσεις τῶν νεωτέρων χρόνων. Πρὸ δύο χιλιάδων καὶ τετρακοσίων περίπου ἐτῶν ὁ Ἡρόδοτος, περιελθὼν διάφορα μέρη τῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς, καὶ συλλέξας πολλὰς περιήρους καὶ χρήσιμους εἰδήσεις, ἐσκοπεῖτο πῶς τάχιστα καὶ ἀπραγμοτέστατα τὰ μεταδώσῃ αὐτὰς καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους Ἕλληνας. Νομίσας δὲ καταλληλοτάτην πρὸς τοῦτο τὴν δημοσίαν ἀνάγνωσιν, μετέβη πρῶτον μὲν εἰς τὰ μεγάλα Ὀλύμπια, εἶτα δὲ ἐνταῦθα, εἰς Ἀθήνας, καὶ ἀτέγνω εἰς ἐπήκοον πάντων τὰς γνωστὰς ἐν τῷ ἱστορικῷ αὐτοῦ βιβλίους. Καὶ ποτὲ μὲν ἐξιστορῶν τὰς πρὸς τοὺς βαρβάρους μάχας τῶν Ἑλλήνων, ποτὲ δὲ ἐξεικονίζων τὰ ξεροφυῆ ἦθη καὶ ἔθιμα ἀγνώστων ἐθνῶν, καὶ ἄλλοτε περιγράφων τεράστια τῆς φύσεως, τοσοῦτον ἐδίδασκε, καὶ ἐξήπτε τὸν ἐθνουσιασμόν, καὶ ἔτερπε τὰς ἀκοὰς, καὶ εἰς γέλωτα ἐκίνει τὰ χεῖλη, ὥστε καταγοητευόμενοι οἱ ἀκροαταὶ Μούσας ὠνόμαζον τὰς βίβλους τοῦ ἱστορικοῦ. Τοῦ

Ἡροδότου τὸ παράδειγμα ἐμιμήθησαν μετὰ ταῦτα καὶ ὁ Πρόδικος, καὶ ὁ Ἴππίας, καὶ Ἀναξίμενης ὁ Χίος, καὶ Πῶλος ὁ Ἀκραγαντινός καὶ ἄλλοι.

Τοῦ προπάτορος ἡμῶν Ἡροδότου τὸ παράδειγμα μιμούμεθα καὶ ἡμεῖς σήμερον. Σημειώσατε δὲ παρακαλῶ ὅτι λέγω ἀπλῶς τὸ παράδειγμα διότι « ἡ ἀκρίβεια, καὶ τὸ κάλλος τῶν λόγων, καὶ ἡ ἁρμονία, καὶ ὅσα καλὰ ἐκεῖνος ἄμα πάντα συνελθὼν ἔχει, πέρα εἰσι τῆς εἰς μίμησιν ἐλπίδος », ὡς ὀρθότατα λέγει ὁ Λουκιανός ⁽¹⁾. Τὸ κατ' ἐμὲ τοῦλάχιστον ἐκλέξας ἱστορικὴν ὑπόθεσιν ἀνέβην δειλιῶν μὲν εἰς τὸ βῆμα, τὰς ἐλπίδας ὅμως ἀνατιθέμενος εἰς τὴν ἐγνωσμένην εὐμένειαν τῶν δεσποινῶν, πρὸς αὐτὴν ἐξαιρέτως ἀποτείνεται ἡ ὁμιλία μου. Παρακαλῶ δὲ καὶ τοὺς κυρίους τὰ μὲ ἀξιώσωσι καὶ αὐτοὶ τῆς ἰδίας συγκαταβάσεως, μέλλοντα τὰ ἀγαπολήσω πράγματα οὐχὶ ἀγνωστα εἰς αὐτούς ⁽²⁾.

(1) Ἡρίδ. ἡ Ἀετίων.

(2) Κατὰ τὴν σύμπεξιν τῆς ἐπομένης ὁμιλίας συνεβουλεύθη μὲν τοὺς συγγραφεῖς, ὧν τὰ ὀνόματα φαίνονται ἐν ταῖς ὑποσημειώσεσι, καὶ τὸ *Mulierum graecorum quae oratione prosa κλ.* (1739 Λονδίνου) τοῦ Ἰω. Χριστιανοῦ Οὐελφίου, παρηκολούθησα δὲ ἰδίως ἄρθρον δημοσιευθέντι ἐν τῇ Edinburgh Review. Δυστυχῶς ὅμως δὲν εὑρον ἐν Ἀθήναις καὶ τὸ ἕτερον σύγγραμμα τοῦ αὐτοῦ Οὐελφίου, τὸ ἐπιγραφόμενον « Γυναικῶν ἑλληνικῶν λαίψανα περὶ », καὶ ἐν Λονδίῳ ὡσαύτως ἐκδοθὲν τὸ αὐτὸ ἔτος.

ΑΠΟ ΤΡΙΩΝ περίπου χιλιάδων και ἑξακοσίων ἐ-
τῶν, ἀπὸ τῆς προφήτιδος Μαρίας. (4) μέχρι τῶν συγ-
γραφίδων τῆς Κελύβης τοῦ Θωμᾶ και τῶν κατὰ τὴν
Ἀνατολὴν γυναικῶν, πολλάκις τὸ ὄραϊον φύλον ἀ-
πέδειξεν ὅτι οὐδόλως ἐλαττοῦται τοῦ ἐτέρου κατὰ
τε τὴν εὐγλωττίαν, τὴν φαντασίαν και τὴν ποίησιν.
Ἄξια ἔρα μελέτης τὰ κατὰ διαφόρους λαοὺς και
χρόνους προϊόντα τῆς γυναικείας διανοίας· ἐγὼ δὲ
και ὁμολογῶ ἀναζωπυρουμένην ὄλην μου τὴν περι-
έργειαν, ὁσάκις ἀναγινώσκων πόνημα τῆς Κ. Στάελ
ἀνευρίσκω τὸ ὄργων πάθος και τὸ ὑπερεκχειλίζον αἰ-
σθημα τῆς λεσβίας σειρήνος, εἰ και ἔθνους διαφορὰ,
και ἄλλοια ἀγωγή, και θρησκεία ἀντίθετος, και δις
χιλίων πεντακοσίων ἐτῶν ἀπόστασις χωρίζουσιν ἀπ'
ἀλλήλων τὰς δύο εὐκλεεῖς θυγατέρας τῆς Ἑλλάδος
και τῆς Γαλλίας. Ἄξιον πρὸς τούτοις σημειώσεως,
ὅτι πᾶσαι αἱ διὰ τῆς γραφῆς ἐρμηνεύσασαι τὰς ἰ-
δέας ἢ τὰ αἰσθήματα αὐτῶν, ἐνετύπωσαν και τοῦ
οἰκείου γένους τὴν ἰδιαιτέραν σφραγίδα. Ὀρθῶς ἄρα
ἔλεγέ τις Γάλλος ὅτι αἱ ἰδέαι και τὸ ὕφος ἔχουσι
γένος, γένος ὁμῶς πολὺ εὐρύτερον τὰ ὅρια ἢ ὅσον
ᾤρισαν οἱ γραμματικοί.

Ὅτι ἡ γυναικεία διάνοια, ἥς τινος τὴν χάριν, τὴν
λεπτότητα και τὸ κάλλος ὁμολογοῦσι πάντες, δὲν
πλουτεῖ πρωτοτυπίας, ποικιλίας και τόλμης, και
ἄλλοι εἶπον πρὸ ἐμοῦ. Ὁ Δημοσθένης, ὁ Τάκιτος
ἢ ὁ Σεξπῆρος δὲν εἶναι ἐκ τῶν προσφιλῶν τῷ ὄ-
ραϊῷ φύλῳ συγγραφέων· διότι, μακρὰ σειρὰ συλ-
λογισμῶν καταπονεῖ τὴν φαντασίαν αὐτοῦ, ἥτις ἀ-
νυψοῦται μὲν μέχρι τῆς μέσης ζώνης, καταπίπτει
ὅμως εἴποτε τολμήσει ν' ἀναπετάσῃ και πρὸς τὴν
ἀνωτέραν τὰς ἐλαφρὰς πτέρυγας. Ἐν γένει, ἐκλέ-
γουσαί τινα ὑπόθεσιν αἱ γυναῖκες, στρέφονται ἀδια-
κόπως περὶ αὐτήν, νῦν μὲν προσμειδιώσασαι περιπα-
θῶς, ἄλλοτε δὲ πετυριζούσασαι ἐπιχαρίτως, πάντοτε
δὲ περιπτυσσόμεναι φιλοστόργως αὐτήν. Οὐδέποτε
περιστέρα ἐπεδόθη εἰς κτήσιν κομψότεραν και πλέον
γαλήνιον. Ἀγκυῶσι δὲ και νὰ ἀνακυκλώσῃ τὴν αὐ-
τὴν ἰδέαν, νὰ ἀναλώσῃ αὐτὴν μετὰ χάριτος και
νὰ περιφέρωνται ἐντὸς περιοχῆς στενὰ ἐχούσης
τὰ ὅρια. Φύσει εὐγλωττοί, τὴν εὐγλωττίαν αὐτῶν
δανείζονται παρὰ τῆς εὐαισθησίας μᾶλλον ἢ τοῦ
βιαιῶν πάθους· τὴν φαντασίαν ζωηραί, τὰς εἰκόνας
αὐτῶν χρωματίζουσι διὰ χλιαροῦ μᾶλλον ἢ φλογε

ροῦ φωτός· ἀγαπῶσαι δὲ και τῆς γλώσσης τὰ κο-
σμήματα, καλλωπίζουσι τὸ ὕφος μετὰ τῆς αὐτῆς
ἐπιμελείας μεθ' ἧς καλλωπίζουσι και ἑαυτάς. Και
ἂν ἐξαίρεσωμεν δύο ἢ τρεῖς, τὴν Κ. Dacier φέρ'
εἶπειν και τὴν Κ. Duchâtelet (4), εἰς τὸ τρίτον τῆς
γραμματικῆς γένος ἀνηκούσας, οὐδέποτε γυνὴ πα-
ρεξετράπη τῶν νόμων τῆς ἰδίης φύσεως· οὐδέποτε
ἔργον ἐξελθὼν ἐκ τῶν ἀπλῶν αὐτῆς δακτύλων πα-
ρεγνωρίσθη, ὥστε ν' ἀποδοθῇ εἰς τὰς τραχείας χεῖ-
ρας τοῦ ἐτέρου τῶν φύλων. Ὡς τῶν ποιμενικῶν
αὐλῶν οἱ μελωδικοὶ και πζητικοὶ φθόγγοι, οὕτω
και αὐτῶν ἡ φωνή, ἡ ἐρμηνεύουσα τὴν χαρὰν ἢ τὴν
λύπην, εἶναι μονότονος. Ἀλλὰ, ὅποια πλήρης χάρι-
τος και γοητείας μονοτονία! Ὁμοιάζει πρὸς τὴν ὁ-
μοιόμορφον μὲν, ἀλλὰ καταπληκτικὴν λευκότητα
και τὸ ἀμβρόσιον ἄρωμα τοῦ κρίνου. Ὁ Μελέαγρος,
ὅστις ἐπλεξε στέφανον πρὸς τοὺς ποιητὰς, τὸ κρί-
νον φαίνεται παρκαδεχόμενος και αὐτὸς ὡς σύμβολον
τῆς γυναικείας εὐφυΐας· διότι, ἐνῶ πρὸς τοὺς ἄνδρας
προσφέρει, τούτῳ μὲν κλῶνα δάφνης μελαμπέταλον,
ἐκείνῳ δὲ θαλεροῦς κορύμβου κισσοῦ, και ἄλλοις
καρύαν, μύρτον και πλατάνιστον, τὴν Ἀνύταν ὁμῶς,
τὴν Μοιρῶν, τὴν Νοσσίδα στέφει δι' εὐανθέμων και
μυροπνῶν κρίνων (5).

Και παρὰ μὲν τοῖς πρὸς ἄρκτον λαοῖς ἡ ἐντελής
ἀνάπτυξις τῆς γυναικείας διανοίας ἐγένετο ἐπὶ τοῦ
χριστιανισμοῦ· διὸ σπανίως εὐρίσκομεν πρὸ αὐτοῦ
ἀσθενῆ τινα ἴχνη τῆς ἰδιαιτέρας δεξιότητος, δι' ἧς
δικρίνεται τὸ καθ' ἡμᾶς ὄραϊον φύλον περὶ τε τὸν
ἔμμετρον λόγον και τὴν συγγραφὴν ὑπομνημάτων,
περιηγήσεων και μυθιστοριῶν. Ἡ μεγίστη ἄρα τῶν
γυναικῶν ἐπιρροή ἐπὶ τε τὴν ποίησιν και τὴν φιλο-
λογίαν ἄρχεται ἀπὸ τῶν χρόνων, καθ' οὓς ἡ παρθέ-
νος Μαρία κατέστη τῆς μητρικῆς στοργῆς και τῆς
παγκοσμίου ἀγάπης τὸ θεῖον σύμβολον (6). Ἡ ἀγωγή
τῶν γυναικῶν, ἀνυψωθείσα σήμερον εἰς βῆθμον τε-
λειότητος, ἥτις ὁμῶς δὲν ἐφθασεν ἔτι εἰς τὰ τελευ-
ταῖα αὐτῆς ὅρια, ἐγένετο μακρὰ και ἐπίπονος· διότι,
διὰ τὴν ἀσθένειαν αὐτῶν, ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας ὑπῆρ-
ξαν δούλαι, ἡ δὲ χειραφέτησις, βραδέως τελουμέ-
νη, οὐδὲ τὸ ἡμισυ τοῦ κόσμου κατέκτησεν ἄχρις
ὄρας.

Μαρακλῶ δὲ τὸν ἀναγνώστην νὰ ἔχῃ κατὰ νοῦν, ὅτι τὰ ἐν τῷ
«Ἀθηναίῳ» ἀπαγγελλόμενα εἰσὶν ἀπλῶς διαλέξεις και οὐχὶ ἐ-
πιστημονικαὶ πραγματεῖαι.

(4) «Ἐλαβε δὲ Μαρίας ἡ προφήτις ἡ ἀδελφὴ Ἀρῶν τὸ
τύμπανον ἐν τῇ χειρὶ αὐτῆς, και ἐξῆλθον πᾶσαι αἱ γυναῖκες
ἐπίσω αὐτῆς μετὰ τυμπάνων και χορῶν. Ἐξῆρχε δὲ αὐτῶν Μα-
ριάμ λέγουσα· ἔσμεν τῷ Κυρίῳ ἐνδόξως γὰρ δεδοξασται, κλ.
Ἡζ.δ. Κεφ. ΙΕ', 20, 21.

(4) Ἡμῶς ἡ μὲν Κ. Dacier περὶ τὰ τέλη τῆς ΙΖ' και τὰς
ἀρχὰς τῆς ΙΒ' ἑκατονταετηρίδος, και μετέφρασε γαλλιστὶ τὴν
Ἰλιάδα, τὴν Οδύσσειαν, τὸν Πλούταρχον και ἄλλα. Ὁ Boileau
ἔλεγεν αὐτὴν ἀνωτέραν τὴν παιδείαν και τοῦ ἑλληνιστοῦ αὐτῆς
συζύγου. Ἡ δὲ Κ. Duchâtelet τὴν ΙΒ', και ἔγραψε περὶ φιλοσο-
φίας και φυσικῆς. Ἰπῆρξε δὲ και τοῦ Βολταίρου φίλη.

(5) Ἀνθολ. IV, 1. Μελεάγρου στέφανος.

(6) «The idea and place of woman have been slowly and la-
boriously elevated by the Gospel,» εἶπε και ὁ Gladstone ἐν
τῷ ὀνομαστοῦ αὐτοῦ συγγράμματι τῷ ἐπιγραφομένῳ «Stu-
dies on Homer κτλ. Vol. II. Sect. IX.

Ἐν δὲ τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι τὰ τῶν γυναικῶν ὑπέστησαν οὐκ ὀλίγας μεταβολάς. Πρὸ τοῦ δημοκρατικοῦ τῶν Ἀθηνῶν πολιτεύματος αἱ γυναῖκες ἦσαν σύντροφοι τῶν ἰδίων συζύγων· ἐπὶ τῶν ἡρωϊκῶν μάλιστα χρόνων ἡ γυνὴ ἦτο συνεταίρις καὶ σύμβουλος τοῦ πολεμιστοῦ. Κατὰ τὸν Ὀμηρον, τὸν ἀκριβῆ τοῦτον ζωγράφον τῶν ἀρχαιοτάτων ἡθῶν, ἡ Ἥρα οὐ μόνον ἴση πρὸς τὸν σύζυγον, ἀλλὰ καὶ ἀντιζῆλος αὐτοῦ ἦτο· ἡ Ἄφροδίτη, ἡ Παλλὰς, ἡ Θέτις εἶχον ἴσον μετὰ τῶν ἄλλων θεῶν τὸ ἀξίωμα· ἡ ἔκνη Ἀγαμέμνη, ἡ γινώσκουσα τόσα φάρμακα « ὅσα τρέφει εὐρεία χθῶν » (1), ἐτάσσετο μετὰ τῶν ἡρώων· ἡ Πηνελόπη ἐγένετο μεγάλθυμος καὶ σεβαστὴ γυνή τῆς δ' Ἑλένης τὸ κάλλος, καὶ τοὶ παρεκτραπέσις, τοσοῦτον εἶχε τὸ κράτος, ὥστε καὶ στρατιῶται, καὶ ἱερεῖς, καὶ πολιότριχες πρεσβύται, προσεκομίζον αὐτῇ ὑποκλίσεως καὶ λατρείας θυμίσμα. Ἐν γένει δὲ αἱ κοινωναὶ ὅσαι εἶχον ἡρωϊκὴν τὴν διοργάνωσιν, μέγχι σέβας ἔτρεπον πρὸς τὰς γυναῖκας. Οἱ Γερμανοὶ, οἱ ἰππῶται τοῦ μέσου αἰῶνος, οἱ ἀρχαῖοι τῶν Ἰνδιῶν πολεμιστὰι, ἔνευον πρὸ τῶν γυναικῶν τὴν κεφαλὴν. Ἡ Σίτζα ὑπῆρξεν ἡρώϊς οἷα καὶ ἡ Geneviève de Brabant (2). Ὁ πολεμιστὴς ἐκστρατεύων καὶ πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχων τὸν θάνατον, ἀνέθετεν εἰς τὴν σύζυγον τὴν ἀνωτάτην τοῦ οἴκου διοίκησιν· δὲν ἦτο ἄρα δούλη ταπεινὴ, ἀλλὰ δέσποινα, δίδουσα συμβουλὰς καὶ προσταγὰς καὶ ἔχουσα ἰδίαν ἐνέργειαν. Οἱ Δωριεῖς, τηρήσαντες ἐπὶ μακρὸν τὰς παραδόσεις καὶ τὰ λείψανα τῆς ἡρωϊκῆς διοργανώσεως, ἔδωκαν εἰς τὰς γυναῖκας ἐλευθερίαν ἐνεργείας, ὕψος κοινωνικῆς θέσεως καὶ φρονήματος, ἅτινα ὁμῶς ἀφῆρπασαν τὰ νεώτερα τῆς Ἀσίας ἔθνη. Ὁ Πίνδαρος διμυλεῖ μετ' εὐλαβείας περὶ τῶν γυναικῶν, καὶ ὡς Δωριεὺς, ἐκπροσωπῶν τὰ ἦθη καὶ τὰς ἰδέας τῶν συμπολιτῶν, ἀνυμνεῖ τὸ μεγαλεῖον τοῦ κάλλους καὶ τὴν εὐγένειαν τῆς γυναικός. Ἡ Θεσσαλία, ἡ Αἰτωλία, πᾶσα ἐνὶ λόγῳ ἡ πρὸς ἄρκτον Ἑλλάς, ὀλιγώτερον τῆς Ἀττικῆς σπείκουσαι εἰς τὴν ἐπιβρόχην τῶν Ἰώνων, ἐχορήγουν εἰς τὰς γυναῖκας δικαιοματά, ναὶ μὲν περιορισμένα, ἀσφαλιστικὰ ὅμως τῆς ἀνεξαρτησίας αὐτῶν. Ἐν τῇ Σπάρτῃ καὶ ὀνομάζοντο καὶ ἦσαν δέσποιναι· γνωστὸν δὲ ὅτι τοῦ Λυκούργου οἱ νόμοι σκοποῦν εἶχον νὰ καταργήσωσι τὴν μεταξὺ τοῦ ἀνδρικοῦ καὶ τοῦ ἀσθενεστεροῦ φύλου φυσικὴν ἀνισότητά, καὶ νὰ μετασκευάσωσι τὰς Λακκαίνας εἰς

ἀθλητὰς καὶ ἥρωας. « Μόναι τῶν ἀνδρῶν ἄρχετε ὑμεῖς αἱ Λακκαίνας », εἶπε ποτὲ τις ξένη πρὸς τὴν σύζυγον τοῦ Λεωνίδου (1). Καὶ οὐ μόνον τῶν οἰκῶν « ἦρχον κατὰ κράτος, λέγει ὁ Πλούταρχος, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς δημοσίοις πράγμασι, καὶ γνώμης μετελάμβανον καὶ παρρησίας περὶ τῶν μεγίστων » (2). Ἡ θυγάτηρ τοῦ Λεωνίδου καὶ σύζυγος τοῦ Κλεομβρότου Χειλωνίς, ἡ χήρα τοῦ νεωτέρου Ἄγιδος Ἀγιάτις, ἡ μήτηρ τοῦ Ἄγιδος Ἀγησιστράτη, ἡ μήτηρ τοῦ Κλεομένου Κρατισκλεία καὶ τοῦ Παντέως ἡ γυνὴ, ἡ; τὴν ἀνδρίαν, τὴν πρὸς τὸν σύζυγον ἀφοσίωσιν, καὶ τὸ κόσμιον τῆς ψυχῆς θαυμάζει ὁ Χαιρωνεὺς (3), διέπρεψαν ἐπὶ τε γενναϊότητι, καὶ μεγαλοφροσύνῃ, καὶ συνέσει, καὶ θερμῷ ἔρωτι πρὸς τὴν πατρίδα. Ὁ Πλούταρχος μάλιστα προστίθειν ὅτι αἱ γυναῖκες τῆς Λακεδαιμόνος, ἀγωνισάμεναι ἐφαμίλλως πρὸς τοὺς ἀνδρας, ἀπέδειξαν τὴν ἀρετὴν μὴ δυναμένην νὰ ὑβρισθῇ ὑπὸ τῆς τύχης (4). Ἐπὶ δὲ τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων μόνη ἡ Πολωνία, τηρήσασα μετὰ τοῦ νεωτέρου τῆς Εὐρώπης πολιτισμοῦ τὰ ἡρωϊκὰ καὶ ἰπποτικὰ ἦθη, ἀναριθμᾷ τὰς γυναῖκας εἰς τὴν ἀνωτάτην βαθμίδα τῆς κοινωνικῆς κλίμακος, ἐπιτρέπουσα αὐταῖς ν' ἀναμιγνύωνται καὶ εἰς τὰ σπουδαιότατα τῶν πολιτικῶν ζητημάτων. « Πρὸ πάντων, παρηγγελλε Ναπολέων ὁ Α' πρὸς τὸν εἰς Βαρσοβίαν ἀποστελλόμενον ἐπίσκοπον de Pradt, πρὸ πάντων, σεβασμιώτατε δέσποτα, πρόσεξε μὴ παροργίσης τὰς γυναῖκας. Surtout, M. l'archevêque, soignez les femmes. »

Ἄλλ' ὅτε ἐπικρατήσαντα τὰ ἰωνικὰ ἔθιμα ἐξήλειψαν τὰ πελασγικὰ, ὅτε ἡ ἀσιατικὴ δουλεία, συγκερασθεῖσα μετὰ τῆς ἀθηναίας δημοκρατίας, παρήγαγε τὴν ἰδιόρρυθμον ἐκείνην κοινωνίαν, ἐν ἣ πάντες μὲν οἱ ἄνδρες ἦσαν βασιλεῖς, πᾶσαι δὲ αἱ γυναῖκες δούλαι, ἡ ἀγωγή καὶ ἡ τύχη τοῦ ἀσθενοῦς φύλου ἠλλοιώθησαν ἐντελῶς. Αἱ γυναῖκες, βυθισθεῖσαι εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον, οὐδέποτε πλέον ἀνέκυψαν. Καὶ ἐν μὲν τῇ Σπάρτῃ, ὅπου εἶχον ἀποβάλλει τὸν γυναικεῖον χαρακτῆρα, ἀπώλεσαν μικρὸν κατὰ

(1) Πλούτ. ἐν βίῳ Λυκούργου.

(2) Πλούτ. Αὐκ. καὶ Νουμᾶ σύγκρισις.

(3) Κλεομένης, λη'.

(4) Καὶ ἐκτὸς τῆς Λακεδαιμόνος ὑπῆρξαν γυναῖκες ἀναμιχθεῖσαι εἰς τὰ πολιτικά· ἀλλὰ κατ' ἐξαιρέσιν. Ἡ σύζυγος τοῦ Γέλωνος, τοῦ τυράννου τῶν Συρακουσῶν, συνετέλεσε τὰ μέγιστα εἰς τὴν πρὸς τοὺς Καρχηδονίους εἰρήνην, εἴτινες διὰ τοῦτο καὶ χρυσῶν στέφανον προσήνεγκον αὐτῇ. Ἡ ἀδελφὴ τοῦ Κίμωνος Ἑλληνική συνδιήλλαξε τὸν Περικλῆ μετ' αὐτοῦ, καὶ κατέρωθε τὴν καθοδὸν ἐκείνου εἰς Ἀθήνας. Ὁ Ἀντίπατρος συνεβουλεύετο πολλάκις τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Φίλην περὶ τῆς διοικήσεως τῶν δημοσίων, καθὼς καὶ ὁ σύζυγος αὐτῆς Δημήτριος ὁ Ἀντιγόνου. Ἡ σύζυγος Ἀλεξάνδρου τοῦ Πολυσιπέρχοντος Κρατισκίπολις, ἡ τοῦ Πυρρῶ Ἀντιγόνῃ, ἡ Δημόνασσα, τὴν ὅποιαν Δίων ὁ Χρυσόστομος ὀνομάζει πολιτικὴν καὶ νομοθετικὴν, καὶ τινες ἄλλαι, οὐδὲν ἦσαν ἐπισημῶσαι εἰς τὰ δημόσια.

(1) Ἰλιάδ. Α, 740.

(2) Ὁρα Ραμαγιάνναν περὶ τῆς Σίτζας. Ἡ δὲ Geneviève ἤμας περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς Η' ἑκατονταετηρίδος. Ἰσοπτεῦσας ὁ σύζυγος τῆς Geneviève ἐπίστατον, προσέταξε νὰ θανατώσῃ καὶ αὐτὴν καὶ τὸ νεογνὸν αὐτῆς τέκνον· μὴ ἐκτελεσθείσης ὅμως τῆς προσταγῆς, εἰσηλθεν εἰς δάσος· ἔπου τὸ βρέφος ἐτράφη ὑπὸ ἐλάφου. Μετὰ εἴς δι μῆνας εὐρεθεῖσα ἰδικαίωθη ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς.

μικρὸν τὸ κράτος αὐτῶν, ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις ἐθεωρήθησαν πρῶται τῶν δούλων, μόνην ἐντολὴν ἔχουσαι τὰ τῆς οἰκίας, καὶ μόνον καθῆκον τὸ δίδειν λόγον πρὸς τοὺς συζύγους ἢ μᾶλλον τοὺς δεσπότης αὐτῶν. Ὁ Ἀριστοφάνης ἐξῆρξεν αὐτάς δημοσίαι, ὁ Σιμωνίδης ἔγραφε κατ' αὐτῶν σατύρας, ὁ δὲ σκηνικὸς φιλόσοφος, ὁ ἠθικώτατος Εὐριπίδης, σύνθηες κείμενον χλεύης καὶ σαρκασμῶν εἶχε τὰς γυναῖκας, καὶ τὸ ἀξιοσημείωτον, αὐταὶ αἱ γυναῖκες ἐθεώρουν ἑαυτὰς δούλας. « Αἱ θελήσεις τοῦ ἀνδρὸς, ἔγραψεν ἡ πυθαγορικὴ φιλόσοφος Μέλισσα συμβουλεύουσα τὰς ὁμοφύλους αὐτῆς, αἱ θελήσεις τοῦ ἀνδρὸς ἔστωσαν ἄγραφος νόμος εἰς τὰς κοσμίους γυναῖκας, καθ' ὃν πρέπει νὰ ζῶσι » (1). Τοσοῦτω δὲ ὑποδεὴς ἦτο ἡ θέσις τῶν γυναικῶν, ὥστε, κατὰ τὸν νόμον, ὑπετάσσοντο καὶ εἰς αὐτοὺς αὐτῶν τοὺς υἱούς. « Ὁ νόμος κελεύει τοὺς παῖδας ἠδύσαντας κυρίους τῆς μητρὸς εἶναι. » Μόνος ὁ Πλάτων, δικαιότερος τῶν ἄλλων, ἀπέδωκεν εἰς τὰς γυναῖκας ἀνδρικὰ δικαιώματα, καταστήσας αὐτάς εἰς τὰς δημοσίας ἀρχὰς ἀπὸ τοῦ τεσσαρακοστοῦ ἔτους τῆς ἡλικίας, ἐπιτρέψας δὲ καὶ τὰ πολεμικὰ, « ἐπειδὴν παῖδας γεννήσωσι », μέχρι τῶν πενήκοντα ἐτῶν (2). Ἀλλὰ καὶ ἀτελεῖ, ἡμίσειον μάλιστα, ὠνόμασε τὴν πολιτείαν, τὴν ἀπαγορεύουσαν εἰς τὰς γυναῖκας τὴν εἰς τὰ κοινὰ μετοχὴν (3). Κατὰ δυστυχίαν ὅμως οὐδέποτε ἐγένετο πρᾶγμα ἢ θεωρία τοῦ Πλάτωνος. Τὸ σκότος ἄρα συνεπυκνοῦτο καθ' ἑκάστην περὶ αὐτάς, καὶ ἤλαττοῦτο κατὰ φυσικὸν λόγον ἢ διανοητικὴ αὐτῶν ἱκανότης καὶ ἠθικὴ ἐπιβρόχ.

Τότε ἀνεβλάσθησε μετὰ τῆς ἀθηναίας κοινωνίας περίεργός τις ἀνωμαλία· αἱ ἀπελευθεραὶ δούλοι, ἀρπάσσαι τὸ σκῆπτρον, ὅπερ εἶχον καταρτίψαι αἱ δέσποιναι, ἐκαλλιέργουν τὰς τέχνας, ἐποίουν στίχους, ἔτερπον διὰ τῆς ὁμιλίας τοὺς πολιτικούς ἀνδρας καὶ ἀνεμίγνυον εἰς τὰς ἐμβριθεῖς τῶν φιλοσόφων διαλέξεις τοὺς λαμπροὺς σπινθῆρας τῆς φαντασίας καὶ τὴν γοητείαν τῆς μουσικῆς, τῆς ζωγραφικῆς καὶ τῆς ποιήσεως. Καταλιποῦσαι εἰς τὰς δεσποίνας τὴν περὶ τὰ ἔθνη αὐστηρότητα, τὴν ἀμάθειαν καὶ τὰ βάρη τοῦ οἰκιακοῦ βίου, ἐβασίλευον αὐταὶ διὰ τῆς εὐφυΐας, τῆς παιδείας καὶ τῆς χάριτος. Ἀλλ' εἰ καὶ ἀνεδείχθησαν ἐμβλήματα διανοητικοῦ ἅμα δὲ καὶ φυσικοῦ κάλλους, εἰ καὶ παριστῶσιν αὐτάς οἱ ἀρχαῖοι ὑπὸ περισπουδάστους χαρκατῆρας, ὧν ἡ Ἀσπασία ὑπῆρξε τὸ πρότυπον, οὐδὲν ὅμως πόνημα αὐτῶν περιῆλθε μέχρις ἡμῶν, ἢ ἂν τι φέρη τὸ ὄνομα τινος διαφιλονεικεῖται

(1) « Αἱ γὰρ τῶν ἀνδρῶν θελήσεις νόμος ὁφείλει ἄγραφος εἶναι κομίῃ γυναικί, καθ' ὃν χρὴ βίωσιν αὐτάν. »

(2) Περὶ νόμ. σ', 786.

(3) Δύτ. Ζ', 804, 808.

ὑπὸ τῶν φιλολόγων· πολλῶν δὲ καὶ τὰ ὄνοματ' ἐξῆλειψεν ὁ χρόνος. Ὁ Ἀθήναιος (1) ἔσωσέ τινας στίχους ἀποδιδόμενους τῇ Ἀσπασίᾳ· ὁ Κικέρων (2) ἐτήρησε μικρὸν διάλογον εἰς αὐτὴν ἀποδιδόμενον, ὃν δὲν θέλει ἴσως δυσχερεστηθῆναι ν' ἀκούσῃ ἡ εὐμενὴς ὁμήγουρις. « Εἰπέ μοι σὲ περακκλῶ, ἠρώτησεν ἡ Ἀσπασία τὴν γυναῖκα τοῦ Ξενοφῶντος, ἐὰν ἡ γειτόνισσά σου ἔχη χρυσὸν πλούτιμότερον τοῦ σοῦ, ποῖον προτιμᾷς; — Τὸν τῆς γειτόνισσας, ἀπεκρίθη ἡ ἐρωτηθεῖσα. — Καὶ ἐὰν ἔχῃ στολιδία πλουσιώτερα τῶν σῶν, ποῖα προτιμᾷς; — Τὰ τῆς γειτόνισσας. — Καὶ ἐὰν ἔχη σύζυγον καλλιώτερον τοῦ σοῦ, ποῖον προτιμᾷς; » Ἡ σύζυγος τοῦ Ξενοφῶντος ἐρυθρίασασα δὲν ἀπεκρίθη.

Τότε ἡ Ἀσπασία στραφεῖσα πρὸς τὸν Ξενοφῶντα ἠρώτησεν· « Εἰπέ μοι σὲ περακκλῶ, Ξενοφῶν, ἐὰν ὁ γείτων σου ἔχη ἵππον εὐγενέστερον τοῦ σοῦ, ποῖον προτιμᾷς; — Τὸν τοῦ γείτονος. — Καὶ ἐὰν ἔχῃ ἀγρὸν εὐφορώτερον τοῦ σοῦ, ποῖον προτιμᾷς; — Τὸν τοῦ γείτονος. — Καὶ ἐὰν ἔχη γυναῖκα καλλιωτέραν τῆς σῆς, ποῖαν προτιμᾷς; » Ὁ Ξενοφῶν ἐσιώπησεν.

Ἐπειδὴ οὕτε σὺ, ἐξηκολούθησεν ἡ Ἀσπασία, οὕτε ἡ γυνὴ σου θέλετε ν' ἀποκριθῆτε, ἀποκρίνομαι ἐγὼ ἀνθ' ὑμῶν. « Σὺ, σύζυγε τοῦ Ξενοφῶντος, ἐπιθυμεῖς τὸν καλλιώτερον σύμβιον, καὶ σὺ, Ξενοφῶν, τὴν καλλιωτέραν συμβίαν. Ἐὰν δὲν κατορθώσετε νὰ γίνετε σὺ μὲν ἐντελής ἀνὴρ, αὕτη δὲ ἐντελής γυνὴ, θὰ λυπησθε πάντοτε ὅτι δὲν ἐπράξατε εὐδόκιμον ἐκλογὴν. »

Πρὸς τιμὴν τῆς φίλης τοῦ Σωκράτους σπεύδω νὰ ἐπικαλεσθῶ τὴν προσοχὴν τοῦ ἀκρατηρίου εἰς τοῦτο· δὲν εἶπεν ἡ Ἀσπασία ὅτι ὁ Ξενοφῶν καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ πρέπει νὰ ἐπιθυμῶσι τὸν κρείττονα σύζυγον, ὅπως καὶ τὸν κρείττονα χρυσὸν ἢ ἵππον· ἀλλὰ, ἐὰν δὲν εἶναι ἐντελής ὅσον καὶ ὁ τῶν γειτόνων νὰ κατορθώσῃ νὰ γίνῃ τοιοῦτος. Χρησιμοποιήσατον τὸ παράγγελμα καὶ ἀντάξιον τοῦ διδασκάλου τῆς ἠθικῆς Σωκράτους!

Ἀλλὰ καὶ οὗτος ὁμολογεῖ ἐκ τῶν διδχθέντων τὴν ῥητορικὴν τέχνην ὑπὸ τῆς Μιλησίας ἤτις, προστίθησι, « καὶ ἄλλους πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς πεποίηκε ῥήτορας, ἕνα δὲ καὶ διαφέροντα τῶν Ἑλλήνων Περικλέα τὸν Ξανθίππου » (3). Λέγει δὲ καὶ ἕτερόν τι θαυμαστὸν τῆς ἀγορᾶς ὁ φιλόσοφος περὶ τῆς ῥητορικῆς δεινότητος τῆς διδασκάλου αὐτοῦ· βεβαίως ὅτι αὕτη συνέταξε τὸν ὑπὸ Περικλέους ἀπαγγεληθέντα ἐπιτάφιον ἐκείνου, τὸ θαῦμα τῶν αἰώνων. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς τοῦ φιλοσόφου ὁ λό-

(1) Βιβλ. Ε', 219.

(2) De Inventione L. I. Cap. XXXI.

(3) Πλάτ. Μενέξ. 235.

γος, ὁ πλήρης οὐρανίων παραγγελμάτων, ἐν ἀναγινώσκωμεν ἐν Μενεξένῳ, « Ἀσπασίας τῆς Μιλησίας ἐστὶ, » κατὰ Πλάτωνα (¹).

Ὅποια ἦτο ἄρα ἡ μεγαλοφυΐα τῆς γυναικὸς ἐκείνης, ἥτις ἀνῆρπασε μὲν τοὺς χαλινούς τῆς πολιτείας τῶν Ἀθηναίων, ἐδίδαξε δὲ τοὺς δύο μεγάλους ἀνδρας τῶν χρόνων ἐκείνων καὶ ἐκράτησε τοῦ κρατήσαντος τοῦ πολυταράχου καὶ ἐλευθέρου τῆς Πνυκὸς λαοῦ! Ὅποια ὑπεράνθρωπος γυνὴ ἦτο ἡ Μιλησία ἐκείνη, δι' ἣν ὁ Περικλῆς « πολλὰ πᾶν ἀφῆκεν ὑπὲρ αὐτῆς δικαζομένης δάκρυα », διεζεύχθη δὲ τὴν ἐξ εὐγενῶν αὐτοῦ σύζυγον καὶ ἐκήρυξε τὸν πρὸς Σαμίου καὶ Πελοποννησίου πόλεμον! (²). Ὅποια ἦτο ἡ Ἀσπασία, ἥς τινος τὸ μὲν μεῖδιμα ἐθεωρεῖτο εὐεργεσία, τὸ δὲ κάλλος, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ πατρίδι τοῦ κάλλους, ἐχρησίμευεν ἀντὶ προτύπου εἰς τὸν Φειδίαν! περὶ ἣν συνέβρον ποιηταὶ καὶ φιλόσοφοι, οἷοι Ζήνων καὶ Σωκράτης καὶ Ἀναξαγόρας, ὅπως ἐμπνευσθῶσι, καὶ πρὸς ἣν οἱ ἄνδρες ὠδήγουν τὰς ἰδίας συζύγους ὅπως ἀκροασθῶσιν αὐτῆς! Ὅποια ἦτο ἡ γυνὴ ἐκείνη ἥτις διεκρίνετο μεταξὺ τῆς ἀμυζούσης πολιτείας τῶν Ἀθηναίων ἐπὶ συνέσει, καὶ πραγμάτων ἐμπειρίᾳ, καὶ δξύτητι εἰς τὰ πολιτικὰ, καὶ ἀγχινοίᾳ, καὶ δριμύτητι! (³). Ὅποια δὲ καὶ ἡ τέχνη ἢ ἡ δύναμις τῆς γυναικὸς ἐκείνης, ἥτις, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Περικλέους, μεσόκοπος ἦδη, ἔσυρεν ἀλυσίδετον εἰς τὸ ἄρα αὐτῆς τὸν προβατοκάπηλον Λυσικλέα, καὶ ἐξ ἀγενοῦ καὶ ταπεινοῦ τὴν φύσιν ἀνέδειξε ἐκάνον νὰ πρωταγωνιστήσῃ τῶν Ἀθηναίων! (⁴) Ἐὰν ἡ Ἀσπασία ἐγενᾶτο ἐν Σπάρτῃ, ὅπου, ὡς εἶδομεν, αἱ γυναῖκες ἐξισοῦντο πρὸς τοὺς ἄνδρας, ἤθελε καθυποτάξει τοὺς βρασιλεῖς, ἤθελε καταστήσει ὑποχείριους τοὺς ἐφόρους, ἤθελε μαγεύσει τοὺς γέροντας, ἰσχυροτέρα δὲ καὶ αὐτῶν τῶν πανισχυρῶν συντακτικῶν συνελεύσεων ἤθελεν, οὐχὶ ἀποθεῶσαι τὸ αἶμα, ἀλλὰ καταστρέψει τὴν αἵματόφυρτον τοῦ Δράκοντος νομοθεσίαν. Τοιαύτη δαιμονία γυνὴ οὐδεμία ἐφάνη ἔκτοτε, οὐδ' ἐν αὐταῖς ταῖς περιωνύμοις αἰθούσαις τῶν Παρισίων τῆς Ἡ' ἑκατονταετηρίδος.

Διεξοδικὸς καταντᾶ ὁ κατάλογος τῶν ἑλληνίδων ποιητριῶν, ἀνὰ πρᾶδεχθῶμεν ἀβαστανίστως πάσας, ὅσων τὰ ὀνόματα εὐρίσκομεν διεσκορπισμένα εἰς συγγραμματα μικρὰ ὅμως ἔρευνα ἐξελέγχει τὸ ἀνύπαρκτον οὐκ ὀλίγων ἐξ αὐτῶν. Ξένοι τινὲς συγγραφεῖς ἀνύμνησαν ἐνθουσιωδῶς Ἀγακλεᾶ τινὰ ὡς ἐξοχὸν ποιήτριαν. Τίς ἄρα ἡ εὐκλείης αὕτη Ἀγακλεῆς;

(¹) Μενέξ. 236 καὶ 249.

(²) Πλούτ. Περικλ. ΚΔ', ΚΕ' καὶ ΛΒ'. Ἀθῆν. βιβλ. ΙΒ', 833. Καὶ ὁ Ἀριστοφάνης δὲ εἶπε: « Κακίῃθεν ἐρχῆ τοῦ πολέμου καταβράχη. »

(³) Λοκ. εἰκόνες.

(⁴) Πλούτ. εἶς.

Ἀλλὰ, μὴ μάτην ἀναδιφήσετε τὰ λεξικά καὶ τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς· μὴ ταράξετε τὴν σεβαστὴν κόριν τὴν καλύπτουσαν τὰς ἑκατὸν χιλιάδας τῶν τόμων τῆς δημοσίας βιβλιοθήκης· διότι ἡ ἐξοχος αὕτη ποιήτρια δὲν ἦτο ποιήτρια, δὲν ἦτο γυνή· τὸ ὄνομα αὐτῆς δὲν ἦτο κύριον, δὲν ἦτο κἂν προσηγορικόν, ἦτο ἐπίθετον γυναικὸς, μέγα ἐχούσης τὸ κλέος! Τὸ ὄνομα τῆς λυρικῆς Νοσσίδος ἐγέννησε καὶ ἄλλας ποιητρίδας, τὴν Νύσιν, τὴν Νόσση, τὴν Νούσση, τόσας ἴσως ὅσαι ἦτο δυνατόν νὰ κατασκευασθῶσι διὰ τῶν ἑπτὰ φωνηέντων. Τοιαῦτα ἐξαμβλώματα, ὧν ἡ ὑπαρξίς ὀφείλεται· ἢ εἰς ἐρθογραφικὰ παροράματα, ἢ εἰς πόλεις καὶ ποταμούς μεταμορφωθέντας εἰς ἀνθρώπους, οὐκ ὀλίγα ἀπαντᾷ ὁ ἀναγνώστης εἰς ζένα πρὸ πάντων συγγραμματα.

Εἰς τῶν ἐπὶ τοῦ αἰῶνος τοῦ Αὐγούστου ἀμυζάντων ἑλλήνων ποιητῶν, οἷτινες συνέταττον εἰς πενταμέτρους καὶ ἐξαμέτρους ἐπιγράμματα, γρίφους, συμποτικὰ, σκωπτικὰ καὶ τὰ τοιαῦτα, Ἀντίπατρος ὁ Θεσσαλὸς, κατέστρωσε διὰ στίχων, οὐχὶ ἀμοίρων χάριτος, τὸν κατάλογον οὐχὶ πασῶν τῶν ἀπογόνων τῆς Εὐκῆς ὅσαι ἠξίουσαν τὴν ποιητικὴν δάφνην, ἀλλὰ τῶν ὀλίγων ἐκείνων, ὧν ἡ δόξα διεπεραιώθη ἀδιαφιλονείκητος μέχρις αὐτοῦ. Ἴδου τὰ ὀνόματα αὐτῶν, ἃς, ἐννέα οὖσας τὸν ἀριθμὸν, παρωμοίασε πρὸς τὰς Μούσας. Πρῆξιλλα, Μοιρῶ, Ἀνύτη, Σαπφῶ, Ἡριννα, Τελείσιλλα, Κόριννα, Νοσσίς καὶ Μύρτις (⁴).

Ἀπὸ τῆς Σαπφῶς μέχρι τῆς Μοιροῦς, ἦτοι ἐν τῷ διαστήματι 330 ἐτῶν, πολλαὶ γυναῖκες ἐγένοντο ὀνομασταὶ ἐπὶ παιδείᾳ· μόλις ὅμως ὀλίγισται σελίδες ἐπιζήσασαται μαρτυροῦσι τὴν ἀξίαν αὐτῶν. Ἡ Σαπφῶ, πρώτη κατὰ χρονολογίαν, πρώτη τάσσεται καὶ κατὰ τὴν δόξαν. Παρακαλῶ δὲ τὰς κυρίας νὰ συγκταθῶσιν ὅπως ἐνδιατρίψωμεν ἐνώπιον τῆς ἀξιολογίας ταύτης ὁμοφύλου αὐτῶν, ἥς τινος τὴν μὲν εἰκόνα ἐξήλειψαν οἱ αἰῶνες, δὲν ἴσχυσαν ὅμως καὶ ν' ἀμυρῶσωσι τὴν λάμπριν. Ὡς γυναῖκα, ὡς ποιήτριαν, ὡς περιφανῆς τῆς καρδίας αὐτῆς θυμῶ, νομίζω ἀξίαν ὅλης ἡμῶν τῆς συμπαθείας.

Καὶ πρῶτον ἃς ἀπαλλάξωμεν τὸ εὐκλεὲς τῆς Λεσβίης ὄνομα ἀπὸ τῶν μύθων, δι' ὧν περιεκάλυψαν αὐτό· ἢ πρὸς τὴν Σαπφῶ κλίσις τοῦ Ἀνακρέοντος εἶναι ἐκ τῶν ἐπαγωγῶν ἐκείνων πλασματῶν τῆς φαντασίας, ὧν τὰ γλαφυρὰ νέρη, νέρη μεγαλύνοντα μὲν τὸ κλέος, ἐπισκοτίζοντα δὲ τὴν ἀλήθειαν, περιτυλίσσοσι πᾶν ἔνδοξον ὄνομα. Οἱ ἐπαγωγὸι οὗτοι μῦθοι, εἰ καὶ εὐμοιροῦσι χάριτος καὶ θέλγουσι τὴν φαντασίαν, περιβάλλουσιν ὅμως τὰ ὀνόματα διὰ μυθολογικῆς τινος χροίξε, ἐλαττώσης τὸν δίκαιον

(⁴) Ἀθην. βιβλ. Θ', 26.

θαυμασμόν. Τοιοῦτος ὁ πρὸς Ὀμηρον τοῦ Ἡσίοδου ἀγὼν, καὶ τοιαύτη ἡ πρὸς τὴν Σαπφῶ κλίσις τοῦ Ἀνακρέοντος. Ὁ Ἡσίοδος ἐγεννήθη πολὺ μετὰ τὸν ἀόμματον ποιητὴν, ὁ δὲ εἰς αὐτοὺς ἀποδιδόμενος διάλογος, ὕψασμα αἰνιγμάτων καὶ γρίφων, ἐγράφη χίλις ἔτη μετὰ ταῦτα ὑπὸ Ἀλεξάνδρου ῥήτορος.

Χαρίεσσα ὡσαύτως φαντασία ἐδημιούργησε καὶ τοῦ Ἀνακρέοντος καὶ τῆς Σαπφούς τὸ πρὸς ἀλλήλους αἰσθημα. Ὁ Ἑρμησιάνᾳ παριστᾷ τὸν πρεσβύτην τῆς Τέω, περιστοιχισμένον ὑπὸ λespoίων παρθένων, στεφانوμένον δι' ἀνθέων ὑπὸ τῆς Σαπφούς, καὶ ἀρμόζοντα πρὸς τὰ λιγυρὰ τῆς Αἰολίδος ἄσματα τὰ ἴδια αὐτοῦ μουσουργήματα. Ὁ μῦθος οὗτος, ὃν διέγραψεν ἐν ὀλίγοις στίχοις ὁ Ἑρμησιάνᾳ, παίζων μᾶλλον, κατ' Ἀθηναίον, ἐγένετο θεμέλιον ὀλοκλήρου μυθιστορίας ⁽¹⁾ καὶ τοσούτῳ ἐγοήτευε τὴν φαντασίαν, ὥστε διαιωνίσθη τοῦ ποιήσαντος ἡ ἐπίνοια. Καὶ ὑπῆρξαν ἄνθρωποι βεβαιώσαντες ὅτι εἶδον τὸν Ἀνακρέοντα καὶ τὴν Σαπφῶ περιερχομένους τὴν παραλίαν τῆς Λέσθου, καὶ κομψευομένους, καὶ χαριτογλωσσούντας καὶ ἐξακοντίζοντας πρὸς ἀλλήλους φλογερώτατα βλέμματα. Ἄλλοι πάλιν εἶδον τὴν πιερικὴν μέλισσαν βομβοῦσαν λιγυθρῶς περὶ τὸν καλλικέλαδον κύκνον τῆς Τέω καὶ ἐκμυζῶσαν τὸ αἶμα τῆς καρδίας αὐτοῦ. Καὶ ἕτερος δὲ ποιητῆς, ὁ Χαμαιλέων, ἔγραψε συνέχειαν τῆς μυθιστορίας ταύτης, στιχουργήσας χαριέστατον διάλογον μεταξὺ τοῦ κατὰ φαντασίαν περιπαθεστάτου ἐκείνου ζεύγους ⁽²⁾.

Τὸν ἔμμετρον αὐτὸν διάλογον ἀναπολῶν ὁ Δεικνοσυφιστῆς λέγει· « ὅτι δὲ οὐκ ἔστι Σαπφούς τὸ ἄσμα τοῦτο παντὶ που δῆλον » ⁽³⁾. Καὶ ἐνοεῖται ὅτι δὲν ἦτο τῆς Σαπφούς· διότι, ὅτε οἱ ποιητικοὶ ἐκείνοι χαριεντισμοὶ ὑποτίθενται μεταξὺ τῶν δύο λυρικῶν, ὁ μὲν Ἀνακρέων ἦτο τριετῆς μόλις, πεντηκοντοῦτις δὲ ἡ Σαπφῶ. Καὶ ἐνδέχεται μὲν ἐξχωρῶνθεῖσα ἡ Λέσθια σειρὴν νὰ ἤράσθη τριετοῦς

βρέφους· τριετῆς ὁμῶς βρέφος εἶναι δυνατὸν νὰ κελαδήσῃ τοιοῦτο ἄσμα;

Πρόδηλον ἄρα ὅτι καὶ ὁ Ἑρμησιάνᾳ καὶ ὁ Χαμαιλέων, τρεῖς αἰῶνας ἀκμάσαντες μετὰ Σαπφῶ, ἐπαιζαν πρὸς τὴν ἡμετέραν εὐπιστίαν. Ὁ κομικὸς Δίφιλος ἐτόλμησε καὶ εἰς τὴν σκηνὴν ν' ἀναβιβάσῃ τὴν ποιήτριαν, κύκλω ἔχουσαν ἐπικωμᾶζοντα πολλοὺς νέους, στενάζοντα δὲ τὸν Ἀρχίλοχον, ἐγδοήκοντα ἔτη πρὸ αὐτῆς ἀκμάσαντα, καὶ τὸν Ἰππώνακτα, ἡμισὺν αἰῶνα μετ' αὐτὴν γεννηθέντα ⁽⁴⁾.

Ὁ ποιητῆς ὁμῶς Ἀλκαῖος, ὅστις ἐξύμνησε μὲν μετὰ πάθους τὴν γενναϊότητα καὶ τὴν φιλοπατρίαν, δὲν ἐδίστασε δὲ « νικῶντων Ἀθηναίων τοὺς Μιτυληναίους φεύγων ἐκφεύγειν » ⁽⁵⁾, καθ' ἃ λέγει τῆς ἱστορίας ὁ πατήρ, ἦτο σύγχρονος καὶ θαυμαστῆς τῆς Σαπφούς. Πόσους κώμους, ἢ, ὡς λέγομεν σήμερον, πόσας πατινάδας ἀνεδέξατο ὁ ταλαίπωρος, δεινολογούμενος καὶ ψάλλων περιπαθῶς τὸν πόθον αὐτοῦ! ⁽⁶⁾ ἀλλ' ὡς ἐκεῖνος ἔφυγε τὴν πατρίδα, οὕτω καὶ ἡ Σαπφῶ ἔφυγε καὶ τοὺς κώμους καὶ τὰς δρμάς αὐτοῦ. Ἐπικουροῦσι δὲ τὸ γεγονός· στίχοι τινὲς σωζόμενοι παρ' Ἀριστοτέλει. « Θέλω νὰ σὲ εἰπῶ κάτι, εἶπε πρὸς αὐτὴν ὁ Ἀλκαῖος, ἀλλὰ ἐντρέπομαι. — Θέλω τίτ' εἰπεῖν, ἀλλὰ με κωλύει αἰδῶς. — Ἐὰν ἦτο καλὸν ὅτι ἐπιθυμοῦν νὰ εἴπῃς, ἀπεκρίθη ἡ Σαπφῶ, οὔτε θὰ ἐκοκκίνιζες, οὔτε θὰ ἔνευες τοὺς ὀφθαλμούς. — Αἰδῶς κένσε οὐκ εἶχεν ὄμματ', ἀλλ' ἔλεγες περὶ τῶν δικαίων ⁽⁷⁾. »

Τρομερὰ ὁμῶς ἐπῆλθεν ἡ τιμωρία· διότι ἡ καταφρονησασα τοῦ Ἀλκαίου ἐνῶ ἦτο νέα, κατεφρονήθη ὑπὸ τοῦ Φάωνος παρακμάσασα. Ὁ Φάων οὗτος, ὅστις εἶχε πορθμῆως ἐπιτήδευμα, ἦτο ὁ ὠραιότατος τῶν θνητῶν· διότι μετακομίσας ποτὲ τὴν θεὰν τοῦ κάλλους ὅπου αὐτὴ ἐβούλετο, ἔλαθεν εἰς ἀμοιβὴν ἀλάθαστρον, μεθ' οὗ χριόμενος ἐγένετο ἀγγελόμορφος ⁽⁸⁾ καὶ τοσούτῳ ἀγγελόμορφος, λέγει ἡ ἱστορία,

⁽¹⁾ Ἀθῆν. Β:6λ. ΙΓ', 72.

⁽²⁾ Ἴδου ὁ ἔμμετρος οὗτος διάλογος ὃν ἀναγινώσκωμεν ἐν Ἀθηναίῳ (Β:6λ. ΙΙ', 72).

ΑΝΑΚΡΕΩΝ.

Σφαίρη δευτέ με πορφυρή
βᾶλλον χρυσοκόμης Ἔρωσ
νήνι ποικιλοσαμβάλω
συμπαίξειν προκαλεῖται.
Ἡ δ', (ἐστὶν γὰρ ἀπ' εὐκτίτου
Λέσθου,) τὴν μὲν ἐμὴν κόμην,
(λευκὴ γάρ,) καταμέμφεται,
πρὸς δ' ἄλλην τινὰ χάσκει.

ΣΑΠΦΩ.

Κεῖνον, ὃ χρυσόθρονον Μοῦσ', ἔνισπες
ἦμενον, ἐκ τῆς καλλιγύναικος ἐσθλᾶς
Τῆσος χώρας ὃν ἄειδε τερπνῶς
πρίσθους ἀγαυός.

⁽³⁾ Ἀθῆν. αὐτ.

⁽⁴⁾ Ἀθῆν. αὐτ.

⁽⁵⁾ Ἡρόδ. Ε', 93.

⁽⁶⁾ « Λέσθιος Ἀλκαῖος δὲ πόσους ἀνεδέξατο κώμους, Σαπφούς φορμίζων ἡμερόντα πόθον. » Ἑρμῆσ. ἐν Ἀθῆν. Β:6. ΙΓ', 71.

⁽⁷⁾ Ἀριστοτ. Ῥητορ. Α, 9.

⁽⁸⁾ Τῶν ἀλαβάστρων καὶ μύρων καὶ ἐλαίων ἐγένετο κατάκορος χρῆσις ὑπὸ τῶν ἀρχαίων, οὐ μόνον ὑπὸ τῶν γυναικῶν ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν, νομιζόντων αὐτὰ συντηρητικὰ τῆς τε ἡγείας καὶ τῆς νεότητος, ἅμα δὲ καὶ ζωογονητικὰ τοῦ νοῦς. « Τὸ δ' οἰνάθινον, λέγει ὁ Ἀθηναῖος, εὐστόμαχον ἔν, καὶ τὴν διάνοιαν ἀπαραπόδιστον φυλάσσει. » Ἀξιοσημείωτον δὲ ἐστὶν κατασκευάζον μῦρα ὠρισμένα εἰς θεραπείαν ἐκάστου ἰδίου μέλους τοῦ σώματος· δι' ἄλλου ἤλειπον τὰς γνάθους, δι' ἄλλων τὰς ὀφθαλμοὺς καὶ τὴν κόμην, δι' ἄλλων τὸ γόνα καὶ τὸν αὐχένα, δι' ἄλλου τοὺς πόδας, δι' ἄλλου τοὺς βραχίονας καὶ καθεξῆς. Εἶχε δὲ καὶ ἴδιον ὄνομα ἕκαστον μῦρον, οἷον, φοινίκιον, σισύμβρυνον, ἐμαράκινον, ἐρπύλλιον, ἴρινον, ῥόδιον κτλ. Ὁρᾷ Ἀθηναῖον

ἄστε πᾶσαι τῶν Μιτυληναίων αἱ γυναῖκες ἐλάτρευον αὐτόν (4).

Ἄλλ' ἂν ὁ Φάων ἦτο ὠραῖος, ἦτο τάχα ὠραία καὶ ἡ Σαπφῶ; Ὁ Πλάτων καλεῖ αὐτὴν ἔν τινι ἐπιγράμματα δεκάτην Μούσαν· περὶ τῆς ὄψεως δὲ αὐτῆς σιωπᾷ (2)· καὶ ὁ Στράβων δὲ μόνην τὴν σοφίαν τῆς λυρικῆς θαυμάζει (3). Ὁ Σωκράτης ὁμοῦς ὀνομάζει αὐτὴν καλήν (4), καλὴ δὲ προσαγορεύεται καὶ ὑπὸ πολλῶν ἄλλων, καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀλκαίου. Ὁ Δημοκράτης, γράψας ἐπίγραμμα εἰς εἰκόνα τῆς ποιητρίδας, λέγει αὐτὴν· «Μούσαν Κύπριδι μιγνυμένην», ἦτοι ὁμοίαν τὸ κάλλος πρὸς τὴν Ἀφροδίτην (5).

Ἰπάρχουσιν ὁμοῦς καὶ τινες ἔχοντες ἐναντίαν τὴν γνώμην. Μάξιμος ὁ Τύριος παραδείγματος χάριν λέγει αὐτὴν «μικρὰν καὶ μέλαιναν (6)», ὁ δὲ Ὀράτιος ἀνδρογυναίκα, «mascula» (7). Πάντες ὁμοῦς οὗτοι ἐγεννήθησαν πολλὰς ἑκατονταετηρίδας μετὰ τοὺς ὀνομάσαντας αὐτὴν καλήν.

Ἐννέα βιβλία ᾧδῶν καὶ μέγαν ἀριθμὸν ἄλλων ποιήσεων ἔγραψεν ἡ Σαπφῶ· μόλις ὁμοῦς ἐξήκοντα περίπου στίχοι πρὸς τοὺς ἑκατὸν περιεσώθησαν· ἀλλὰ καὶ ὁ ἐλάχιστος αὐτῶν καταφωρᾷ τὴν δύναμιν τῆς ποιητρίδας· καὶ ὁ ἐλάχιστος αὐτῶν ἀρκεῖ ν' ἀποκαλύψῃ τὰς φλόγας, αἵτινες κατέτηκον τὴν δαιμονίαν ἐκείνην γυναῖκα. Ἀβρῆτος γλυκύτης περιβάλλει τὰ σαπφικά ἐρείπια. Νομίζεις ὅτι βλέπεις αὐτὴν λυσικομῶν, συγκαθημένην καὶ συμποσιάζουσαν μετὰ φιλοσόφου, ἀνὰ χεῖρα ἔχουσαν χρυσοῦν κρατῆρα λευκοῦ οἴνου, «οὐ οὐκ ἔστιν ἄλλος ἡδίων πιεῖν» (8), καὶ ἐρμηνεύουσαν ἀγαλλίασιν, εὐδαιμονίαν, παραφορὰν διὰ πυρίνων μελῶν καὶ φθόγγων (9), ὧν ὁμοῦς οὔτε ἐγένοντο, οὔτε ἴσως θά γίνωσιν εἰς αἰῶνας (10).

Β:βλ. ΙΕ', 687 — 690. Καὶ παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις δὲ εἴνεται ἡ αὐτὴ χρῆσις. «Πῶς κατ' ὠρθοσε, ἠρώτησέ ποτε ὁ Πλάτων τὸν Πολλίωνα, νὰ ζήτης τόσῳ πολὺ καὶ τόσῳ ὑγιῶς; — Intus mulso, foris oleo, ἀπεκρίθη ὁ Ῥωμαῖος· ἦτοι

« Ἀπὸ μέσα κρασάκι
καὶ ἀπ' ἔξω λαδάκι. »

(1) Ἀθήν. Β:βλ. Β', 80 καὶ Δίλ. Ποικ. Ἱστορ. Β:βλ. ΙΒ', Κερ. ΙΗ'.

(2) Ἀνθ. ΙΧ, 506.

(3) «... Σαπφῶ, θαυμαστόν τι χρῆμα· οὐ γὰρ ἴσμεν ἐν τῷ τεσοῦτῳ χρόνῳ τῶ μνημονευομένου φανείσαν τινα γυναῖκα ἐνάμιλλον ἐκείνη, οὐδὲ κατὰ μικρὸν, ποιήσεως χάριν » Β:βλ. ΙΓ' 617.

(4) Μάξ. Λόγ. ΚΔ'.

(5) Πλανούδ. Ἀνθολ. Β:βλ. Δ', 310.

(6) Λόγ. ΚΔ'.

(7) L. I. Epist. XII.

(8) Ἀθήν Β:βλ. Δ' 51.

(9) « Αὐτὴ δ' ἀληθῶς μεμιγμένα πυρὶ φθέγγεται, καὶ δὲ τῶν μελῶν ἀναφέρει τὴν ἀπὸ τῆς καρδίας θερμότητα, Μούσαις εὐφώνοις ἰωμένη τὸν ἔρωτα. » Πλούτ. Γυν. ἀρετ.

(10) « Ἐλθὲ, Κύπρι,

χρυσείασι ν ἐν κυλίκεσσιν ἀβροῖς
συμμεμιγμένον θαλαίαισι νέκταρ

Νευρώδεις, περιεκτικοὶ, πεπυρακτωμένοι, οὐράνιοι εἰσὶν οἱ ὀλίγοι στίχοι τῆς Σαπφούς, οὐς ἀναγινώσκωμεν παρὰ Λογγίνῳ, εἰ καὶ οὔτε μία μεταφορὰ, οὔτε ἔν ἐπιθετον, οὔτε ἔν καλλώπισμα εὐρίσκεται ἐν αὐτοῖς. Καὶ ὅμοῦς μεταξὺ τῆς τόσης ἀφελείας ἡ ποιήτρια « καὶ ψύχεται καὶ καίεται, καὶ ἀλογιστεῖ καὶ φρονεῖ, καὶ φοβεῖται καὶ παρ' ὀλίγον τέθηκε, καὶ ὀλόκληρον ἔχει ἐν ἑαυτῇ παθῶν σύνοδον (1). »

Εἰς τοιαύτην πολυκύμαντον καρδίαν μόνον ἐντὸς κυμάτων τάφος ἔπρεπε.

Τὸν δραματικὸν τῆς Σαπφούς θάνατον καὶ τὴν αἰτίαν αὐτοῦ οὐδεὶς ἀγνοεῖ. Οἰστρηλατουμένη ὑπὸ σφοδροτάτου πάθους πρὸς τὸν Φάωνα, ἀτρόμητος ἀνέβη εἰς τὸν Λευκάταν, «πέτραν λευκὴν τὴν χροῶν, προκειμένην τῆς Λευκάδος εἰς τὸ πέλαγος καὶ τὴν Κεφαλληνίαν », καὶ ἀτρόμητος κατεποντίσθη (2).

Ἐρεῦρε δὲ, κατὰ Πλούταρχον, καὶ τὴν μίξολύδιον ἀρμονίαν, παθητικὴν οὖσαν καὶ τραγωδίαις ἀρμόζουσαν (3). Μεταξὺ δὲ τῶν λειψάνων τῶν ποιήσεων αὐτῆς, σώζεται καὶ ἔμμετρον τι ἀπόφθεγμα, ὅπερ εἶθε νὰ ἐγχαράξωσιν εἰς τὴν καρδίαν αὐτῶν οἱ πλοῦσοι! « Ὁ πλοῦτος, λέγει ἡ Σαπφῶ, ἄνευ ἀρετῆς εἶναι ἀχρεῖος καὶ κακοποιὸς σύντροφος· μόνη δὲ ἡ κρᾶσις τῶν δύο ἀποτελεῖ τὴν ἄκραν εὐδαιμονίαν. »

« Ὁ πλοῦτος ἄνευ ἀρετῆς

οὐκ ἀσινὴς πάροικος, ἡ δ' εἴ ἀμφοτέρων

κρᾶσις εὐδαιμονίας ἔχει ἄκραν. »

Φίλη τῆς Σαπφούς ὑπῆρξεν ἡ συμπολιτὶς αὐτῆς Ἥρηννα, περιβόητος καὶ αὐτὴ διὰ τοὺς ἐξαμέτρους στίχους, καθ' οὓς λέγεται ὅτι καὶ ὑπερέβη ἐκείνην, καὶ διὰ τὴν περὶ τὸν λόγον λακωνικότητα· ἀλλὰ μόλις σώζονται ἐλάχιστά τινα τεμάχια. Τὸ δέκατον ὄγδοον ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτῆς ἦτο ἤδη ὀνομαστή.

Ἐκατὸν ἔτη μετὰ ταῦτα ἐγεννήθη ἡ περιώνυμος Τελέσιλλα, εὐδόκιμος μεταξὺ τῶν γυναικῶν τοῦ Ἄργους καὶ μάλιστα ἐπὶ τῇ ποιήσει. Ταύτης τὸ ἄγαλμα, τὸ εἰκονίζον στρατιωτικὰ ἄμα καὶ λογίαν γυναῖκα, ἐθαύμασεν ὁ Παιουσινίας (4). Πλὴν δὲ τῆς περὶ τὴν λυρικὴν ποίησιν δεινότητος, εἶχεν ἡ ἐφάμιλλος αὐτῆ τοῦ Τυρταίου καὶ σπανίαν φιλοπατρίαν· διότι μαχόμενοι ποτε πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους οἱ Ἄργεῖοι καὶ ἀτυχήσαντες εἰς ἄκραν, οἱ μὲν ἔπεσον εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης, οἱ δὲ καταφυγόντες εἰς δάσος ἀπωλέσθησαν καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τοῦ πυρός, ὅπερ πα-

εἰνοχοῦσα

τοῖς δε τοῖς ἡμοῖς ἐτάροις τε καὶ σοῖς. »

Ἀθήν. Β:βλ. ΙΔ', 9.

(1) Λογγίν. Τμ. Ι.

(2) « Τὸν ὑπέρκομον θηρῶσα Φάων·

οἰστρῶντι κόπῃ ῥίψαι πέτρας

ἀπὸ τηλεφανούς » κλ.

Μένανδρος ἐν Στράβ. Β:βλ. Ι, § 8 καὶ 9, 452.

(3) Περὶ Μουσ. ΚΕ'.

(4) Κορινθ. Κερ. Κ'.

ρασπονήσαντες οἱ νικηταί, ἔβαλον εἰς τὸ δάσος. Ὁ Κλεομένης ὠδήγησε τότε τοὺς Λακεδαιμονίους εἰς τὸ ἔρημον ἀνδρῶν Ἄργος· ἀλλ' ἡ Τελέσειλλα, συναθροίσασα τοὺς δούλους καὶ πάντας τοὺς ἔνεκα γήρους ἢ νεότητος ἀδυνατοῦντας νὰ φέρωσιν ὕπλα, ἀνεβίβασεν εἰς τὸ τεῖχος· τὰς δὲ ἀκμαζούσας τῶν γυναικῶν ὀπλίσασα παρέταξεν ἐκεῖ ὅθεν ἔμελλε νὰ εἰσβάλῃ ὁ ἐχθρός. Καὶ ὅτε ἐφάνησαν ἀλλάζοντες οἱ πολέμιοι, οὐ μόνον δὲν ἐτρόμαξαν ἐκεῖνοι, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ δαίμονιας φλόγης καταληφθεῖσαι ἀπεκρούσαντο τὸν Κλεομένην, πολλοὺς ἐκ τῶν περὶ αὐτὸν ἀποκτείνασα. Σκεφθέντες οἱ Λακεδαιμόνιοι ὅτι εἰ μὲν ἐνίκων γυναικας τὴν κατόρθωμα δὲν ἦτο ἐπίφθονον, εἰ δ' ἐνίκωντο ὑπὸ γυναικῶν, ἡ συμφορὰ ὀ' ἀνεκλήρυντο ἐπονείδιστος, ὑπεχώρησαν (1). Ἐταυτο ὁ Ἄρης ἀριθμεῖται ἐν Ἄργει θεὸς γυναικῶν (2)· ἐθεοσπίσθη δὲ καὶ ἐνικύσιος ἐορτῆ, τὰ Ἰθριστικά κηλουμένην, καθ' ἣν αἱ μὲν γυναικες ἐφόρουν χιτῶνας ἀνδρικοὺς καὶ χλαμύδας, οἱ δὲ ἄνδρες πέπλους γυναικῶν καὶ καλύπτρας (3).

Ἡ Μύρτις καὶ ἡ Κόριννα, ἡ μὲν διδάσκαλος, ἡ δὲ καὶ τροπαιοῦχος ἀντίζηλος τοῦ Θηβαίου ψάλτου, μόνον ἔνδοξον ὄνομα κατέλιπον εἰς τοὺς μεταγενεστέρους. Καὶ ἡ μὲν Μύρτις, φθονήσασα τὴν φήμην τοῦ μαθητοῦ αὐτῆς, ἔγραψε σατύρας, ὧν οὐδεμία σώζεται.

Τῆς δὲ Κορίννης τὴν ἱστορίαν τίς ἀγνοεῖ, ἐξ ἐκείνων μάλιστα ὅσων τὰς ἀκοὰς ἔτερεψε πρό τινων ἐτῶν ἢ ἔμμετρος ἐξιστόρησις τοῦ πρὸς τὸν Πίνδαρον ἀγῶνος, ἣν ἀπήγγειλε δημοσίᾳ εἰς τῶν εὐφῶν ἡμῶν συνεταίρων (4); τῷ καιρῷ ἐκείνῳ διηγωνίζοντο καὶ αἱ γυναῖκες. Ἐν πόλει κειμένη παρὰ τὸν Ἄλφειον ὑπῆρχε τέμενος καὶ βωμὸς Δήμητρος τῆς Ἐλευσινίας, κατὰ τὴν ἐορτὴν τῆς ὁποίας ἐτελεῖτο περὶεργὸς τις ἀγῶν, ἀγῶν κάλλους· ὀνομαζόντο δὲ αἱ ἀγωνιζόμεναι χουσοφόροι. Ὁμοίος ἀγῶν ἐτελεῖτο καὶ ἐν Ἥλιδι καὶ ἐν Λέσβῳ καὶ ἐν Τενέδῳ (5). Ἀλλὰ τίνας οἱ τολμηταὶ Πάριδες, οἱ ἀναλαμβάνοντες νὰ δικάσωσι τοιούτους φοβεροὺς ἀγῶνας; Φαγτάσθητε ὁποίας ὕβρεις θὰ ἤκουον οἱ ταλαίπωροι ἐκεῖνοι ἀγωνοδίκαι ὑπὸ τῶν γυναικῶν, ὧν τὸ κάλλος ἐκλήρυντο κατώτερον!

Ἀλλὰ καὶ σωφροσύνης καὶ οἰκονομίας ἀγῶνες ἐπταλοῦντο, τιμιώτεροι ἀναντιρρήτως τῶν ἄλλων· διότι τὸ μὲν κάλλος δίδει ἢ φύσις, τὴν δὲ σωφροσύνην ἢ ἀγωγή· ἄνω δὲ σωφροσύνης, λέγει πολλὰ ἐρθῶς

ὁ ἀρχαῖος συγγραφεὺς παρ' οὗ ἐδιδάχθη τὰ περὶ τῶν ἀγῶνων τούτων, τὸ κάλλος « ὧς ἔχον κίνδυνον ἐπ' ἀκολασίαν » (1), ὀμολογεῖται καὶ τῆς δυσμορφίας κατώτερον.

Πεντάκις ἐνίκησεν ἡ Κόριννα τὸν Πίνδαρον, διότι οὐ μόνον ἀρεστὰ καὶ καταληπτὰ εἶπεν, ἀλλὰ καὶ τὴν ὕψιν ἦτο καλλίστη (2). Τότε ὀργισθεὶς ὁ Θηβαῖος ψάλτης ἐξηκόντισε κατὰ τῆς νικητρίας χαιρέθρυτον λέξιν, ὀνομάσας αὐτὴν, καθ' ἣν εὐσπικρον, σὺν (3). Ἀλλ' ἐνθυμούμενοι ὅτι ἡ ποιητικὴ φιλαυτία ὑπῆρξεν ἐκπαλαί ἀνηλεές, μὴ σπεύσωμεν νὰ ὀργισθῶμεν καὶ ἡμεῖς καὶ νὰ ὀνομάσωμεν τὸν μεγαλοφρονότατον τῶν ποιητῶν ἀγροίκον καὶ σκαῖον Δωριέα. Ὁ Βολταῖρος, ὅστις ἦτο ἡρέμια, οὐχὶ τῶν Θηβῶν, ἀλλὰ τῆς εὐγενεστάτης τῶν πόλεων, καὶ ἐπιστήθιος ἡγεμόνων καὶ αὐτῶν ποιητῆς, ἐτόξευσε τὸ αὐτὸ ἀπεραλλάκτως ἐπίθετον κατὰ γυναικῶς, προσφιλοῦς αὐτῷ μάλιστα, τῆς K. Duchâtelet. Ἄς κατακρίνωμεν μᾶλλον τὴν ἀγνωμοσύνην τοῦ Ἕλληκος ποιητοῦ, λοιδορήσαντος γυναικῶν χειραγωγήσασαν αὐτὸν εἰς τὸ ποιητικὸν στάδιον.

Καὶ ἐπειδὴ περὶ Πινδάρου ἔ λόγος, καλὸν νὰ μνημονεύσωμεν καὶ τῆς προσβύτιδος αὐτοῦ συγγενοῦς ἥτις, μελετήσασα μετ' ἐπιστασίας τὰ ἄσματα τοῦ Θηβαίου, ἐψάλλεν αὐτά. Εἰς τὴν γραῖαν ταύτην ἐμφανισθεὶς καθ' ὕπνου μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ὁ ποιητῆς, ὑπηγόρευσε τὸν πρὸς τὴν Περσεφόνην ὕμνον (4).

Πραξίλλα ἡ Σικυωνία ἐθουμάζετο ἐπὶ τῇ σχολιῶν ποιήσει (5)· σχολιὰ δὲ ἡ σκόλια ἐλέγοντο τὰ ἐπὶ συμποσίου ἀδόμενα ἄσματα, ὅμοια ἴσως πρὸς τὰ καὶ σήμερον πολλαχοῦ τῆς Ἀνατολῆς ὀνομαζόμενα κατὰ μετὰφρασιν κουτσάκια. Οἱ ὀλίγοι σωζόμενοι στίχοι μαρτυροῦσι τὴν χαρίεσσαν φαντασίαν τῆς Σικυωνίας.

Ἀλλ' ὅσῳ καταθάνομεν μετὰ τοῦ χειμαρῶρος τῶν χρόνων, τόσῳ εὐρίσκομεν ἀσθενοῦσαν τὴν ποιητικὴν τῶν Ἑλληνίδων ἀρετὴν. Ἡ ἐκ Τεγέας ἢ Ἐπίδαυρου Ἀνύτη, ἡ Λοκρὸς Νοσσίς καὶ ἡ Βυζαντίνα Μοιρῶν, γράψασα ἐπιγράμματα, δίστιχα καὶ ἄλλα τινὰ, τάσσονται μετὰ τῶν δευτερευόντων ποιητῶν. Ἡ Ἀνύτη ἐστιχοῦργεῖ τοῦ Ἀσκληπιοῦ τοὺς χρησμούς, καὶ πρὸς ἀμοιβὴν ἔδωκεν αὐτῇ ὁ θεὸς τῆς ἰατρικῆς συναλλαγματικὴν πρὸς ἀόμματόν τινα ὀνόματι Φαλύσιον, ὅστις λαβὼν αὐτὴν καὶ ἀνυκλήσας τὴν ὄρασιν ἔδωκεν αὐτῇ τῇ ποιητρὶξ δύο χιλιὰς χουσοῦς.

Ὁ Ἀντίπατρος, σύγχρονος τῆς Ἀνύτης, ἀξιοῖ ὅτι τὰ ποιήματα αὐτῆς εἶχον τὴν διηρικὴν δύνανσιν.

(1) Πλούτ. Γυναῖκ. ἀρεταὶ καὶ Παισ. Κορινθ. Κεφ. Κ'.

(2) Λουκιαν. Ἐρωτες.

(3) Πλούτ. αὐτ.

(4) Ἰδε τὸ ποίημα τοῦ Κ. Γ. Τερτσέτου. — Πανδ. τόμ. Δ'. σελ. 59.

(5) Ἀθήν. Β:6λ. ΙΓ'. 90.

(1) Ἀθήν. αὐτ.

(2) Παισ. Κεφ. ΚΒ'.

(3) Δίλ. Ποικ. Ἱστορ. Β:6λ. ΙΓ'. Κεφ. κί.

(4) Παισ. Κεφ. ΚΓ'.

(5) Ἀθήν. Β:6λ. ΙΕ'. 694.

Καὶ ὑπερβολικὸς μὲν ὁ ἔπαινος, βέβαιον ὅμως ὅτι οἱ σωζόμενοι αὐτῆς στίχοι ἔχουσι πολλὴν τὴν ἀφέλειαν καὶ γλυκύτητα ⁽¹⁾. Ἡ δὲ Μοιρῶ ἔγραψε καὶ ἠρωϊκὸν ποίημα, τὴν *Μνημοσύνην*, ἧς τινος ὅμως μόνη ἢ μνήμη σώζεται. Ὁ Ἀθήναιος ἀξιοῖ ὅτι «καλῶς ἐδέξατο τὸν νοῦν τῶν Ὀμήρου ποιημάτων» ⁽²⁾. Ἀπέλαυε δὲ μεγίστης φήμης, ἦν τινα φαίνεται κληρονομήσας ὁ υἱὸς αὐτῆς, ὁ καὶ νεώτερος Ὀμηρος ἐπικληθεὶς. Ὁ Πλούταρχος ⁽³⁾ ἀνοφείρει ποιήτριάν τινα Ἀριστομάχην· ὁ Λαέρτιος ⁽⁴⁾ τὴν ἐκ Δίνδου Κλεοβουλίνην, ποιήτριαν αἰνιγμάτων καὶ στίχων· ὁ Ἀθήναιος ⁽⁵⁾ τὴν ἀττικὴν Μοσχίνην, ἰάμβων ποιήτριαν, καὶ τὴν θυγατέρα αὐτῆς Ἡδύλην, καὶ ἄλλοι ἄλλως. Εἰς δὲ τὴν περιώνυμον διὰ τὸ κάλλος καὶ τὰς ἀρετὰς αὐτῆς Ἀθηναΐδα, τὴν μετονομασθεῖσαν Εὐδοκίαν, σύζυγον τοῦ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου τοῦ νεωτέρου, ἀποδίδονται τὰ Ὀμηρόκεντρα, ἐκ 2343 ἐξαμέτρων συγκείμενα.

Ὁ ἔμμετρος λόγος τῶν Ἑλληνίδων, ὅσον ἐσεβάσθη ὁ χρόνος, εἶναι ἐλάχιστος· ἀλλὰ καὶ τοῦ πεζοῦ τὰ περισωθέντα ῥάκη εἰσὶν εὐάριθμα· καὶ ὅμως πολλὰ εἶχον συγγράφει. Ὁ Σωκράτης λέγει ἐν τῷ Συμποσίῳ τοῦ Πλάτωνος (201, 206 καὶ 208) τὴν Μαντινικὴν Διοτίμην, σοφωτάτην καὶ θαυμαστὴν ἐπὶ σοφίᾳ· ἡ Κερκυραία Ἀγαλλίς, ἡ καὶ εἰδός τι ὀρχήσεως ἐφευρούσα, ἐθεωρεῖτο ἄλλη Κ. Dacier· ἡ ἐκ Κυρήνης Ἀρύτη, διαδεχθεῖσα τὸν πατέρα αὐτῆς Ἀρίστιππον, ἐδίδαξε φιλοσοφίαν, ἀνέδειξεν ἑκατὸν μαθητὰς καὶ ἔγραψε τεσσαράκοντα τόμους ⁽⁶⁾· ἡ ἐξ Ἐπιδάουρου Παμφίλη συνέλεξε πλῆθος ἐμμέτρων καὶ πεζῶν τεμαχίων, ὀνομάσασα αὐτὰ ὑπομνήματα ⁽⁷⁾· ἡ Ἔστιαία συνέγραψε περὶ τῆς Ὀμήρου Ἰλιάδος ⁽⁸⁾· ἡ Φίντυς, περὶ σωφοσύνης γυναικῶς, εἰπούσα καὶ τοῦτο ὅτι «κρεῖττόν ἐστιν ἵππῳ ἀχκλίῳ ἑαυτὸν πιστεῦειν ἢ γυναικὶ ἀλογίστῳ» ⁽⁹⁾ καὶ ἄλλαι ἄλλα. Τῆς θυγατρὸς τοῦ Πυθαγόρου Μυίας σώζεται ἐπιστολὴ περὶ ἐκλογῆς τροφοῦ, ἀξία ν' ἀναγινώσκειται ὑπὸ τῶν μητέρων· διότι πρὸς τοῖς ἄλλοις ἀξιοῖ τὰς τροφούς, ὡς ἐνσταλαζούσας εἰς τὴν καρδίαν τῶν βρεφῶν τὰς πρώτας ἰδέας καὶ τὰ πρώτα αἰσθητάματα, Ἑλληνίδας καὶ οὐχὶ ξένας.

(1) Μαρτυρεῖ ταῦτα πρὸ πάντων τὸ ἐξῆς ἐπίγραμμα χαραχθὲν ἐπὶ κρήνης·

- Ξεῖν', ὑπὸ τῶν πέτρων τετρυμένα γυῖ' ἀνάπαυσον·
- ἀδύ τοι ἐν χλωροῖς πνεῦμα θροεῖ πετάλοισι.
- Πίδακά τ' ἐκ παγῶς ψυχρὸν πίε'· δεῖ γὰρ εἶταί τις
- ἄμπαυμ' ἐν θερμῷ καύματι τοῦτο φίλον.»

Πλανούδ. ἀνθολ. Βιβλ. Δ'. 228.

(2) Βιβλ. ΙΑ', 80.

(3) Συμποσιακά.

(4) Βιβλ. Α'. Κεφ. ς'.

(5) Βιβλ. Ζ'. 48.

(6) Διογ. Λαέρτ. Βιβλ. Β'. κεφ. η', § δ'.

(7) Ὁ αὐτός.

(8) Στράβ. ΙΓ', 599.

(9) Στεφ. τόμ. Δ'.

Ἡ φιλόσοφος Ἰπκτία, διδάσκαλος φιλοσόφου, τοῦ Συνεσίου, ἀπέκτησε φήμην μὲν ἄμετρον, συμπάθειαν δὲ παρὰ τοῦ κοινοῦ ἐνθερμοτάτην· διότι οὐ μόνον ποιήσας γνώσεις, οἶον ἀστρονομικὰς, γεωμετρικὰς, θεολογικὰς, ποιητικὰς εἶχεν, ἀλλὰ καὶ νεότητά, καὶ κάλλος ἐξαίσιον, καὶ χάριν, καὶ παρρησίαν, τὴν ἐκ τῆς φιλοσοφίας παρρησίαν, περὶ ἧς ἐκαυχᾶτο τῆς Ἀνύτης ὁ πατήρ λέγων, ὅτι παρὰ τῆς φιλοσοφίας ἔμαθε τὸ «πᾶσι θαρρόντως ἐμιλεῖν.» Ἐγένετο δὲ θυμὰ τῆς μεγαλοφυΐας καὶ τῆς δόξης αὐτῆς, καθ' ὧν ἡ θρησκευτικὴ θεοδράβεια ἐξέκαυσε τὰ πάθη τοῦ ὄχλου τῆς Ἀλεξανδρείας. Ὁ φιλοτάραχος καὶ κοῦφος οὗτος ὄχλος, ὀρμήσας εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὅπου ἱεροκήρυττεν ἡ Ἰπκτία φιλοσοφίαν καὶ ἀρετὴν, κατεσπάραξε καὶ διεμέλισε τὴν φιλόσοφον, καὶ τὰ μέλη αὐτῆς διέσυρεν ἀνά πᾶσαν τὴν πόλιν· ἀλλὰ καὶ πάντα αὐτῆς τὰ συγγράμματα πηρέδωθησαν τῷ πυρί.

Ἐνδεκα αἰῶνας μετὰ Χριστὸν πορφυρογέννητός τις τοῦ Βυζαντίου δέσποινα, μέγα φρονούσα ἐπὶ τε γένει καὶ σοφίᾳ καὶ ὠραιότητι, ἔταξεν ἑαυτὴν μετὰ τῶν ἱστορικῶν. Ἡ Ἀλεξιάς Ἄννης τῆς Κομνηνῆς εἶναι τὸ μόνον σύγγραμμα Ἑλληνίδος, τὸ περιελθὼν ἀκέραιον μέχρις ἡμῶν.

Τῶν νεωτέρων κριτικῶν τινες, ἐξ ἐκείνων μάλιστα οἵτινες ἐκ συστήματος ψέγουσι πᾶν βυζαντινὸν, παραβαλόντες τὴν Ἄνναν πρὸς τὸν Θουκυδίδην καὶ τὸν Ἡρόδοτον, ἐμέμφθησαν αὐτὴν ὡς ἐπιτετηδευμένην, μακρηγόρον, ἔκδοτον εἰς μεταφορὰς καὶ ἐνδεῆ χάριτος. Ἄλλοι δὲ τινες καὶ πρὸς τὴν σειρῆνα τῆς Λέσβου παρέβαλε τὴν ἱστοριογράφον τοῦ Βυζαντίου, ὅπως ἐλαττώσῃ τὴν ἀξίαν αὐτῆς. Καὶ ἀπολύτως μὲν ἡ κρίσις ὀρθή, ἄδικος ὅμως· διότι κρίνοντες δὲν πρέπει νὰ συμπαραβάλλωμεν τὰ ἔργα πρὸς τὰ τῶν ἀθηροτέρων χρόνων, ὧν πρὸ πολλοῦ παρήλαε τὸ μεγαλεῖον καὶ ἡ δόξα, ἢ πρὸς τὰ τῶν συγχρόνων μὲν, ἀκμασιότερων ὅμως ἐθνῶν, ἀλλὰ πρὸς τὰ τοῦ ἔθνους εἰς ὃ ἀνήκουσι τὰ κρινόμενα. Ὁ μὲν Θουκυδίδης καὶ ὁ Ἡρόδοτος καὶ ἡ Σαπφὼ ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἀκμὴν, ἡ δὲ Ἄννα εἰς τὴν παρακμὴν, τὴν ἐσχάτην περίοδον τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας. Ὅπως διέφερον κατὰ τὴν θρησκείαν, τὴν ἀγωγὴν καὶ τὸ ἔνδυμα, οὕτω διέφερον καὶ κατὰ τὴν παιδείαν. Ἡ μὲν Σαπφὼ ἦτο εἰδωλολάτριά, μονοχίτων, φαινόμηρις, καὶ περιεστοιχίζετο ὑπὸ νέων ἐνθουσιῶντων διὰ τὴν δόξαν καὶ τὸ κάλλος αὐτῆς· ὁ οἶνος, ὁ ἔρωτος καὶ ὁ αἰθριος οὐρανός, ἰδοὺ τί ἐνέπνεον αὐτῇ τὰ οὐράνια ἐκεῖνα ἄσματα· ἡ δὲ Ἄννα, ὑπέικουσα εἰς τὴν αὐστηρότητα τῶν χριστιανικῶν ἡθῶν, ἐφορουεῖτο ὑπὸ δούλων, ἐκρύπτετο εἰς τὰ βᾶθη πολυκλείστου θαλάμου, καὶ μαλθακῶς κειμένη ἐπὶ στρωμάτων περιπορφύρων ὑπήγορευε τὰς σχενο-

τενείς και περιελίκτους αὐτῆς περιόδους εἰς γραμματικὸν γράφοντα ἴσως ἐπὶ τοῦ γόνατος. Τῆς μὲν λεσβίας τὰ ποιήματα ἀποπνέουσι πάθος, τῆς δὲ βυζαντίας ἡγεμονίδος ἡ Ἀλεξιάς ῥητορικὴν καὶ φιλαυτίαν. Ἐκείνης ἡ φράσις ἐρμηνεύει ἰδέας ἀρρενωπούς· ταύτης δὲ ὁ λόγος καθυποτάσσει τὰς ἐννοίας εἰς τὰς λέξεις καὶ βασιανίζει χάριν τούτων ἐκεῖνας. Ἡ μὲν Σαπφῶ ἐκπροσωπεῖ τὴν σφριγῶσαν νεότητα, ἡ δὲ Ἄννα τὸ ἀσθενὲς γῆρας τῆς Ἐλλάδος. Σύγκρισις ἄρα γήρους πρὸς νεότητα οὐ μόνον ἄδικος, ἀλλὰ καὶ ἄλογος ὁμολογεῖται.

Ἄλλ' ἂν ἡ Ἄννα ὡς συγγραφεὶς στερεῆται τῶν προτερημάτων τῶν ἐξόχων συγγραφῶν τῆς ἀρχαιότητος, ὡς ἱστοριογράφος ὅμως κατέχει τὴν κυριωτάτην, τὴν πρωτίστην τῶν ἀρετῶν τοῦ ἀναγράφοντος γεγονότα καὶ χαρακτηριστῆρας· ἀγαπᾷ λέγω τὴν ἀλήθειαν καὶ γενναίως ἀποδίδει δικαιοσύνην καὶ πρὸς τοὺς ἀσπονδοτάτους τῶν ἐναντίων. Θυμαστὴ τῶν ὄντων ἡ εὐσυνειδησία μεθ' ἧς ὁμολογεῖ τὰ πλεονεκτήματα τῶν περὶ Ῥοβέρτον καὶ τῶν σταυροφόρων, οἵτινες μεταβάντες εἰς τὴν Ἄγιοτόλην ὅπως ἐλευθερώσωσι τὸν τάφον τοῦ Ἰησοῦ, ἠθέτησαν τοὺς ὄρκους αὐτῶν, ἐπεβούλευσαν ἀσεβῶς τὸν ἐνδοξόν τῆς Ἄννης πατέρα καὶ παρήγαγον τὰς συμφοράς, αἵτινες πρώται ἐκλόνησαν τὰ θεμέλια τοῦ χριστιανικοῦ θρόνου τοῦ Βυζαντίου (1).

Ἀλλὰ καὶ ἄλλαι ἡγεμονίδες τοῦ Βυζαντίου συνέγραψαν. Εὐδοκία ἢ Εὐδοξία ἢ Μακρομβολίτισσα, θυγάτηρ τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ Η', ἐξέπόνησε τὴν *Ἰωνίαν*, πολλὰ καὶ ποικίλα περιέχουσαν περὶ τε ἡρώων καὶ θεῶν, καὶ τραγελάφων καὶ δρακόντων, καὶ χιμαιρῶν καὶ ἄλλων τερατολογημάτων. Ὁ δὲ Νικητῆρ. Γρηγορᾶς ἐκθειάζει καὶ τὴν θυγατέρα τοῦ μεγάλου Λογοθέτου καὶ ἐξ Ἀπορρήτων τοῦ αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου, καὶ Εὐδοκίαν τὴν Παλαιολογίνην. Καὶ ταύτην μὲν λέγει πολλὴν ἔχουσαν τὴν θύραθεν σοφίαν, τὸν λόγον δεινόν, τὴν γλωτταν πειστικὴν καὶ τὴν φωνὴν εὐηχόν, ὥστε καὶ ἄλλη Θεανῶ καὶ Ἰπατία ἐπωνομάσθη· ἀλλὰ καὶ κάλλος εἶχεν ἀπαράμιλλον, τοσοῦτω μάλιστα ὥστε οὐ μόνον πρὸς πάντας τοὺς βλέποντας αὐτὴν ἐρρίπτε σαγήνην, ἀλλὰ (πράγμα ἀνήκουστον!) καὶ οἱ ἀκούοντες τὴν φῆμιν τοῦ κάλλους αὐτῆς κατεπλέγοντο ὑπὸ πόθου (2).

Ἡ δὲ θυγάτηρ τοῦ ἐξ Ἀπορρήτων καὶ μεγάλου Λογοθέτου εἶχε καὶ αὐτὴ, λέγει ὁ ἀνωτέρω συγγρα-

φῆς, πολλὴν τὴν σοφίαν· διὸ, καὶ τοι νεωτάτη, ἐξωμοιώθη πρὸς Πυθαγόραν καὶ Πλάτωνα. Παρακαλῶ δὲ τὰς κυρίας νὰ μὲ συνοδεύσωσιν ὀλίγον, ὅπως ἐξετάσωμεν ὅποια ἦτο ἡ ἐφάμιλλος αὐτῆ τῶν δύο ἐπιφανεστάτων σοφῶν τῶν ἀρχαίων χρόνων.

Διανυκτερεύοντος τοῦ πατρὸς αὐτῆς τὴν πρώτην ἑβδομάδα τῆς μεγάλης Τεσσαρακοστῆς μετὰ τῶν μοναχῶν ἐν τινὶ ἐκκλησίᾳ, ἐλθὼν περὶ μέσας νύκτας ἀγγελιαφόρος παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος, ἐκόμισεν αὐτῷ παράδοξον εἶδησιν, τὴν ἐξῆς· ἐνῶ οἱ πελεκυφόροι καὶ οἱ ξιφηφόροι τοῦ ἡγεμόνος ἠτοιμάζοντο νὰ κοιμηθῶσιν, ἤκουσαν αἴφνης χρεμετισμὸν περιηγήσαντα τὰ βασίλεια· καὶ ἐπειδὴ τὴν ὥραν ἐκείνην οὐδεὶς ἵππος, οὔτε τῶν βασιλικῶν, οὔτε τῶν συγκλητικῶν, εὐρίσκατο ἐντὸς τοῦ παλατιοῦ ἢ καὶ πρὸ τῶν πυλῶν, κατεθρουβήθησαν ἅπαντες. Ἰστάντο δὲ ἀπορῶντες πόθεν ἄρα γε ὁ χρεμετισμὸς, ὅτε ἐβρόντησε καὶ δεύτερος, σφοδρότερος τοῦ πρώτου. Τί δὲ ἀνεκαλύφθη; ὅτι τοὺς δύο ἐκείνους χρεμετισμοὺς ἀφῆκεν ὁ ἐπὶ τοῦ τοίχου ἐζωγραφημένος ἵππος τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Θορυβηθεὶς λοιπὸν καὶ ὁ αὐτοκράτωρ, ἔστειλεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ζητῶν ἐρμηνείαν τοῦ πράγματος παρὰ τοῦ σοφοῦ ἐξ Ἀπορρήτων.

Ὁ ἐξ Ἀπορρήτων δὲν ἐδίστασε ν' ἀπαντήσῃ ἀμέσως ταῦτα· « Συγχαίρω σοι, Μεγαλειότατε αὐτοκράτωρ, διὰ τὰ μέλλοντά σου τρόπαια· διότι οἱ δύο χρεμετισμοὶ σημαίνουσιν, ὅτι θέλεις κατατροπώσῃ τοὺς λεηλατοῦντας τὸ κράτος σου Ἀγαρηνοὺς. »

Τὸν αὐτοκράτορα ὅμως δὲν εὐχαρίστησεν ἡ συγχαρητήριος αὐτῆ ἀπάντησις· ὅθεν ἀνταποστείλας τὸν διχαγγελέα· « Μοὶ λέγεις, ἐμήνυσε πρὸς τὸν μέγαν Λογοθέτην, τὰ ἀρεστά· διστάζω ὅμως νὰ πιστεύσω αὐτά· διότι, ὅτε ὁ πατήρ μου Μιχαὴλ ἐμελλε ν' ἀνακτῆσῃ παρὰ τῶν Λατίνων τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὁ ἵππος ἐχρεμετίζεε συνεχῶς καὶ ἐτάραττε τὸν Βαλδουῖνον. Μήπως οἱ δύο χρεμετισμοὶ προμηνύωσι τὰ αὐτά; »

Τὴν ἐπιούσαν ὁ ἐξ Ἀπορρήτων ἦλθε πρὸς τὸν αὐτοκράτορα· ἀνοίξαντες δὲ τὰ χρησιμολογικὰ βιβλία καὶ ἐξετάσαντες τῶν ἀστέρων τοὺς δρόμους, ἐμάντευσαν ἐχθρικὴν ἔφοδον καὶ τῶν κοινῶν πραγμάτων κυκεῶνα καὶ τῆς ἡγεμονίας κίνδυνον. Τότε ὁ ἐξ Ἀπορρήτων, μεστὸς μερίμνης, ὑπέστρεψεν εἰς τὰ ἴδια καὶ ἐκάθησε μελαγχολικὸς καὶ σιωπῶν.

Ἐνταῦθα καταδείκνυται ὑπὸ τοῦ βυζαντινοῦ ἱστορικοῦ ἡ πυθαγόρειος καὶ πλατωνικὴ σοφία τῆς νέας κόρης, ἣτις καὶ πανυπερσεβᾶστη ἐτιτλοφορεῖτο. Ἡ μήτηρ αὐτῆς, βλέπουσα περίλυπον τὸν σύζυγον καὶ μὴ δυναμένη νὰ παρηγορήσῃ αὐτὸν, διότι ἔστρεφτο τοῦ δώρου τοῦ λέγειν, ἔνευσε πρὸς τὴν πανυπερσεβάστῃ νὰ εἴπῃ τι πρόσφορον· αὕτη δὲ ἀνυψώσασα πρὸς τὸν πατέρα τοὺς ὀφθαλμοὺς προσελόγιτεν οὕτω·

(1) Ἀνάγνωθι τὰς ἐν τῷ Δ' καὶ Ε' τόμῳ τῆς Πανδώρας (σελ. 424, 488, καὶ 55, 132) περὶ Σταυροφορικῶν πραγματείας τοῦ καθηγητοῦ Κ. Κ. Παπαρρήγοπούλου, ἐν αἷς γίνεται πλατύτερον λόγος περὶ τῆς ἀπροσωποληψίας καὶ τῆς ἀκεραίας συνειδήσεως τῆς Κομνηνῆς.

(2) Ν. Γρηγ. Ρωμ. ἱστορ. Δέγ. Η'. § γ'.

« Τολμηρὸν μὲν ἴσως καὶ πρῆπετὲς, πάτερ, νέα κόρη, γλῶσσαν ἔχουσα συζῶσιν μετ' ἀμαθίας, ν' ἀτενίσῃ πρὸς τὸν Ὀλύμπου τῆς σοφίας σου κτλ.» (1). Ἄν τοιαύτην γλῶσσαν ὠμίλου αἱ γυναικες τοῦ Βυζαντίου, ἂν ὀνόμαζον τοὺς ἄνδρας Ὀλύμπους σοφίας, καὶ Παρνασσούς μαθήσεως, καὶ Ἰμῆττους παιδείας, τὸ κατ' ἐμὲ ἐλεεινολογῶ τοὺς ταλαίπωρους αὐτῶν συζύγους.

Ἄλλ' ὅπως δὴ ποτε καὶ ἂν ὦσι γεγραμμένα ταῦτα δὲν ἀμοιροῦσιν ἀξίας· διότι ἐξιστοροῦσιν ἤθη καὶ ἔθιμα, ἅμα δὲ καὶ δεικνύουσι τὸν χαρακτῆρα τῶν χρόνων καθ' οὓς ἐγράφησαν. Βεβαίως προτιμότερον ἦτο ἂν αἱ λόγιαί τῆς ἀρχαιότητος ἔγραφον, ὡς αἱ καθ' ἡμᾶς, ἀναμνήσεις, περιηγήσεις, εἰκόνας, ὑπομνήματα· πόσας λεπτομερείας τοῦ ἀγνώστου ἡμῖν ἀρχαίου βίου, λεπτομερείας ὧν μόναι αἱ γυναῖκες, πολὺ τῶν ἀνδρῶν ὀξυδερκέστεραι, ἀντιλαμβάνονται, ἠθέλομεν ἔχει σήμερον! Ἡ ἱστορία δὲν συνεπληρώθη, τὰ χρονικὰ τῆς ἀνθρωπότητος δὲν ἀπέκτησαν ἐντελῆ ἀνάπτυξιν, εἰμὴ μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ χριστιανισμοῦ ἀπελευθέρωσιν τοῦ γυναικείου φύλου. Φαντάσθητε ἂν ἀντὶ στίχων ἔγραψεν ἡ Σαπφὴ τὸν βίον αὐτῆς τε καὶ τῶν περὶ αὐτὴν ἂν ἡ Ἀσπασία συνέταπτεν ὑπομνήματα περὶ Σωκράτους καὶ Περικλέους καὶ Φειδίου καὶ τῶν ἄλλων ἐπιστῆμων ἀνδρῶν τῆς βαθυκλεοῦς ἐκαινῆς ἐποχῆς, δι' οὗοιου θυμασίου πίνακος ἠθῶν, ἐθίμων καὶ πραγμάτων ἠθελον εὐεργετήσαι τὴν ἱστορίαν, καὶ ἐκ πόσων κόπων, ἀκάρπων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ἠθελον λυτρώσαι τοὺς μεταγενεστέρους ἀρχαιολόγους, οἵτινες ἀνορύσσοντες τὰ σπλάγγνα τῆς γῆς καὶ καταναλισκόμενοι εἰς συναρμολογίαν συντετριμμένων λίθων, ἀναζητοῦσι καρτερικῶς ἐν ὄνομα, μίαν χρονολογίαν ὅπως πληρώσωσιν ἱστορικὸν τι χάσμα!

Ἄλλ' ὅ,τι δὲν ἐπραξάν ὑπὲρ τῆς ἱστορίας αἱ ἐιδωλολάτριάς· Ἕλληνίδες, ἃς ἐλπίζωμεν ὅτι θέλουσι πράξει εὐεργετοῦσαι τὴν ἱστορίαν αἱ χριστεπώνυμοι αὐτῶν ἀπόγονοι.

Η ΠΡΩΤΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ.

Ἐπιστέλλων τῇ *Παρθόρα* ἐκ Κωνσταντινουπόλεως τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1864 ἔτους, καὶ ἐμιλῶν πρὸς τοὺς ἄλλους περὶ τῆς φιλοπραγμοσύνης τῶν Ἑλλήνων, ἀνεπόλουν καὶ τὰ ἐξῆς, περὶ τὰ τέλη τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος γραφέντα ὑπὸ τοῦ ἄγγλου περιηγητοῦ Dallaway. « Εἰ καὶ ὅλως ἀσήμενοι σήμερον οἱ Ἕλληνες μετὰ τῶν ἄλλων ἐθνῶν τῆς Εὐρώπης, δὲν ὑπάρχει ὁμοῦς ἄλλο πλεόν

αὐτοῦ τυρβαζόμενον περὶ τῶν ἐν αὐτῇ γινομένων. Εἰς ἄκρον εὐπίστοι καὶ οὐδὲν ἤττον εὐφρυνεῖς εἰς τὸ πλάττειν νέα, περὶ τοιούτων μόνον διαλέγονται· διὸ θεωροῦσιν ὡς μέγα μαντεῖον καὶ ἀπλήστως ἀναγινώσκουσι τὴν ἐν Βιέννῃ ἐκδιδομένην ἑλληνικὴν ἐφημερίδα, κτλ.» (1). Ἀλλὰ ποῖα ἡ ἑλληνικὴ αὕτη ἐφημερίς; Ἰδέαν ἔχων μετὰ πολλῶν ἄλλων ὅτι ἡ κατὰ πρῶτον ἐκδοθεῖσα ἑλληνιστὶ ὑπῆρξεν ἡ τοῦ Κ. Ἀλεξάνδριδου (*Τηλέγραφος*. Ἐν Βιέννῃ 1810), ὑπωπεύθη μὴ ἐλκνθάνετο ὁ ἄγγλος περιηγητής. Ἀλλ' ὁ Κ. Σοφ. Οἰκονόμος, ὁ εὐλαβῶς περισυναγών τὰ μνημεῖα τοῦ πρὸ τοῦ 1824 φιλολογικοῦ βίου τῶν Ἑλλήνων, μοὶ ἀνεκοίνωσεν ἐπ' ἐσχάτων τὴν ὑπὸ τοῦ Dallaway μνημονευομένην, περὶ ἧς, ἀγνώστου οὐσης ἐν γένει, ζητῶ τὴν ἀδειαν νὰ λεπτολογήσω, ἀπανθίζων καὶ τινα τεμάχια ἀπ' αὐτῆς.

Ἡ ἐφημερίς αὕτη ὄνομα ἴδιον δὲν ἔχει, ἀλλ' ἐπιγράφεται ἀπλῶς *Ἐφημερίς*, καὶ τοῦτο μετὰ τὰ πρῶτα ὀκτὼ φύλλα, σύμβολον ἔχοντα ἐντὸς περιζώματος διώροφον οἰκίαν καὶ πλοῖον, δι' ὧν εἰκονίζονται ἴσως ἡ πόλις Βιέννη καὶ ὁ Δούναβις. Τῶν δὲ λοιπῶν φύλλων τὸ ἐμβλημα παριστᾷ βάθρον, ἐν μέσῳ οὗ τινος ἀναγινώσκειται ἡ λέξις *Ἐφημερίς*, ἐκ δεξιῶν μὲν ἔχουσα τὸν Ἑρμῆν, ἐξ ἀριστερῶν δὲ τὴν Ἀθηνᾶν, καὶ ἄνω τοῦ βάθρου τὴν Φήμην γονυπετῆ, διὰ δύο σαλπίγγων σαλπίζουσαν.

Τὰ τυπογραφικὰ φύλλα τῆς *Ἐφημερίδος*, ἀρχομένης τὴν 4 Ἰανουαρίου καὶ ληγουσῆς τὴν 28 Ἰουνίου 1793, ἦτοι ἐξάμηνον, εἰσὶν ἐν ὅλοις δύο πρὸς τοὺς πενήντηκοντα· ἐξεδίδοντο ἄρα ἐννέα περίπου κατὰ μῆνα. Ἐχουσι δὲ σχῆμα 8^{ον}· καὶ ποτὲ μὲν ἕκαστον αὐτῶν σύγκειται ἐκ 16, ποτὲ δὲ ἐξ 22 καὶ ἄλλοτε ἐξ 8 σελίδων. Καὶ ἐπειδὴ ἡ σελίδωσις εἶναι συνεχῆς, ὁ ἀριθμὸς τῶν σελίδων ἀναβαίνει εἰς 520, ἀποτελῶν οὕτω βιβλίον ὠρκεζόμενον καὶ διὰ προμετωπίδος, τῆς ἐξῆς·

« Ἐφημερίς εἴτ' οὖν ἀκριβὲς ἀπάνθισμα τῶν κατὰ τὸν ἐνεστῶτα χρόνον ἀξιολογοτέρων, καὶ μὴν, καὶ ἀκριβεστέρων παγκοσμίων συμβεβηκότων, ἅπερ φιλοπόνως καὶ ἐμμελῶς, δίκην μελίσης, ἀπανταχόθεν συλλεχθέντα, χάριν τῆς ἐπωφελοῦς τῶν πολλῶν περὶ τὰ νέα περιεργίας φιλοφρόνως ἐκδίδονται. Παρὰ τῶν Μαρκίδων Πούλιου. Βιέννη 1793.»

Ἰπενθυμίζω δ' ἐν παρόδῳ ὅτι τῶν πρὸ τοῦ ἀγῶνος βιβλίων αἱ προμετωπίδες, διεξοδικῶς συνήθως ἔχουσαι τὸ περιεχόμενον, ἐχρησίμευον ἀντὶ προγράμματος ἢ προοδοποιήσεως.

Τίνες δὲ οἱ Μαρκίδαί οὗτοι; ἦσαν τυπογράφοι ἢ ἀπλῶς ἐκδόται, ἢ ἐκδόται ἅμα καὶ τυπογράφοι; Χάρις πάλιν τῷ Κ. Οἰκονόμῳ ἐλύθη καὶ αὕτη ἡ ἀπο-

(1) Νικ. Γρηγ. Ρωμ. ἱστορ. Β'. § 5'.

(1) Πανδ. Τίμ. ΙΕ', σελ. 555.

ρίκ ἐκ τῶν ὀλίγων ὅσα ἔγραψεν αὐτὸς ⁽¹⁾ καὶ πρὸ αὐτοῦ ὁ ἐκ Θεσσαλονίκης Κυριακὸς Μελιζβύτος ⁽²⁾. Οἱ Μαρκίδαι Πούλιου ἦσαν ἀδελφοὶ τυπογράφοι ἐν Βιέννῃ. Ἐπειδὴ δὲ τὸ 1797, ὅτε συλληφθεὶς παρεδόθη εἰς θάνατον τοῖς Ὀθωμανοῖς ὁ ἀοίδιμος Ῥήγας, ἐτυποῦντο ἐν τῷ τυπογραφείῳ αὐτῶν τὰ ἐγερετήρια τοῦ πρωτομάρτυρος ἐκείνου ἄσματα, τὸ μὲν τυπογραφεῖον διελύθη, ἐκεῖνοι δὲ, καθὼ ἀστριακοὶ ὑπήκοοι, δὲν παρεδόθησαν μὲν μετὰ τοῦ Ῥήγα, τοῦ ἱατροῦ Νικολαΐδου, τοῦ Ἄντ. Κορωνιοῦ, τοῦ Εὐστρ. Ἀργέντου, τοῦ ἐκ Κοζάνης Ἀναστ. Τουρουντζα, τοῦ Κυπρίου Ἰωάν. Καρχζά καὶ τῶν ἐκ Σιατίστης ἀδελφῶν Παναγιώτου καὶ Ἰωάννου, ἐξωρίσθησαν ὁμοῦ εἰς Σαξωνίαν, διὰ τὸ ἀσύγχυτον, ὡς λέγει ὁ Μελιζβύτος. Τὴν διάλυσιν τοῦ τυπογραφείου προσεπιμαρτυρεῖ καὶ τις ἐπιζῶν συγγενὴς τῶν Μαρκιδῶν διὰ τοῦ ἐν Μονάχῳ ἐφημερεύοντος ἀρχιμανδρίτου Κ. Καλλινίκ. Σταμπυτιάδου, γράψαντος ἐπὶ τούτῳ πρὸς τὸν Κ. Σοφ. Οἰκονόμου. Ὅτι δὲ αὐτοὶ ἦσαν καὶ ἐκδόται καὶ συγγραφεῖς τῆς Ἐφημερίδος φαίνεται ἐκ τῆς προμετωπίδος, εἰ καὶ μετὰ τῶν λέξεων φιλοφρόνως ἐκδίδονται καὶ τῶν παρὰ τῶν Μαρκιδῶν Πούλιου κείμενα τελεία. Οἱ πρὸς τοὺς περιέργους φιλόφρονες Πούλιοι δὲν ἦσαν φιλόφρονες καὶ πρὸς τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν ὀρθογραφίαν, οὐδὲ πρὸς αὐτὸ αὐτῶν τὸ ὄνομα καὶ ἐπώνυμον, ὡς θέλει πεισθῆ ὁ ἀναγνώστης ἐκ τῶν παρατιθεμένων ἀποσπασμάτων ⁽³⁾.

Τῆς δὲ ὕλης ἡ διάταξις γίνεται οὕτως· Ἄρθρον κύριον, ὡς συνειθίζουσιν οἱ κατ' ἡμᾶς ἐφημεριδογράφοι, δὲν προτάσσεται· εἰδήσεις μόνον δίδονται κατ' ἐπικράτειαν, ἧς τὸ ὄνομα ἐκτυποῦται κεφαλαίοις γράμμασιν. Οὕτω, παραδείγματος χάριν, ὑπὸ τὴν λέξιν *Ἀούστρια, Γαλλία, Βρετανία, Γερμανία, Βέλγιον, Ἰταλία, Σφρακία, Ὀλλάνδα* καὶ κθεξῆς (σπανιώταται αἰ ἐκ Τουρκίας εἰδήσεις), κοινοποιοῦνται τὰ ἀναγόμενα εἰς ἐκάστην τῶν δυνάμεων τούτων. Ἰδοὺ παράδειγμα ἐκ τοῦ πρώτου ἀριθμοῦ τῆς 4 Ἰανουαρίου 1793.

(1) Τοῦ ἐν Ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης τοῦ Παλαμᾶ ἑμιλίαι κτλ. Ἐν Ἀθήναις 1861, σελ. 1α' ἐν ὑποσημειώσει.

(2) Χρονολογία ἱστορικῆ φιλοπνηθεῖσα ὑπὸ Κυριακοῦ Μελιζβύτου τοῦ Θεσσαλονικέως. Ἐν Ὀδησσῷ ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῆς Σχολῆς τῶν ἀποίκων Ἑλλήνων ἐμπόρων 1836, σελ. 233 καὶ 326.

(3) Καὶ ὁ Κ. Α. Παπαδ. Βρετὸς λέγει περὶ τῶν Πουλιῶν ταῦτα· « Ἦσαν δύο ἀδελφοὶ, οἱ ὅποιοι μετέβησαν εἰς Βιέννην, ἵνα συστήσωσιν ἐν τυπογραφείῳ τὸ πρῶτον ὑπ' αὐτῶν ἐκδοθὲν βιβλίον ἐπιγράφεται Καλενδάριον τοῦ ἔτους 1793. Κατὰ διαταγὴν δὲ τῆς ἀστριακῆς κυβερνήσεως τὸ τυπογραφεῖον τοῦτο ἐκλείσθη τὸ 1798 ἔτος καὶ οἱ ἰδιοκτῆται αὐτοῦ ἐξωρίσθησαν ἀπὸ ὅλα τὰ Κράτη τῆς Ἀστρίας, διότι ἐτύπωσάν κρυφίως τὰς ἀναστασιατικὰς προκηρῦξεις καὶ τὰ πατριωτικὰ ἄσματα τοῦ Ῥήγα τοῦ Φεραίου. » Νεοελλ. Φιλολογία τόμ. Β'. σελ. 325. Ἦγγίει ὁμοῦ ὁ Κ. Παπαδόπουλος ὅτι δύο ἔτη πρὸ τοῦ 1793, ἐξέδον τὴν Ἐφημερίδα. »

ΛΟΥΣΤΡΙΑ.

« *Βιέννα*. Εἰδήσεις τῆς Μπουκοβίνας γράφουν, ὅτι τὰ ἐκεῖ στρατεύματα πηγαίνουν πρὸς τὰ μέρη τῆς Γαλιτζίας. — Τῆ 8. τοῦ ἀπερασμένου ἐσηκώθη τὸ Λατζαρέτον εἰς τὸ Τζερόνοβιτζ. — Ἐνα ἀπὸ τὰ ἀξιόλογα εἶναι καὶ τοῦτο, τὸ νὰ ἐκάρπησαν τὰ δέντρα εἰς τὴν Μπουκοβίαν, εἰς τὴν μέσην τοῦ Νοεμβρίου, καὶ νὰ ἔκοπταν οἱ ἄνθρωποι εἰς ἕναν τοιοῦτον καιρὸν νέκ δαμάσκηνα καὶ ἀπίδια ἀπὸ τὰ δένδρα. — Ὁ περιφημοὺς γενεράλ Καρτζζᾶς πρέπει νὰ ὑπάγη καὶ αὐτὸς εἰς τὸν πόλεμον. »

Τὸ ἀρθρίδιον τοῦτο εἶναι τὸ πρῶτον τῆς Ἐφημερίδος, καὶ ἐκ τῶν κάλλιον συντεταγμένων. Σημειωτέον δὲ ὅτι τηρῶ τὴν αὐτὴν γραφὴν καὶ στίξιν τοῦ πρωτοτύπου.

Ἐπειδὴ κατ' ὄν χρόνον ἐξεδίδετο ἡ Ἐφημερίς ἐπεκράτει ἡ Γαλλικὴ ἐπανάστασις, οἱ ἀδελφοὶ Μαρκίδαι ἀφιερῶσι τὸ πλεῖστον μέρος τῶν γραφόμενων εἰς τὰ κατ' αὐτὴν, ἧς τινος κηρύττονται ἄσπονδοι ἐχθροί. Ἡ εἰς θάνατον καταδικη τοῦ βασιλέως, ἐξήγειρε τὰ μάλιστα, καὶ πολλὰ δικαίως, ὄλην αὐτῶν τὴν ἀγανάκτησιν. Ἰδοὺ τί λέγουσιν ἐν τῷ πρώτῳ φύλλῳ περὶ τῶν ἐν Γαλλίᾳ γινομένων.

« *Παρίσιον*. Ὁ Βασιλεὺς ἐφέρθη πάλιν τῆ 15 δεκεμβρίου εἰς τὴν ἔθνοσυνέλευσιν συνοδευμένος ἀπὸ τοὺς 3. του διαυθεντετάς, τὸν Μαλεζερέμπ, τὸν Τρονσιέ, καὶ καὶ τὸν Δεσέτζην, ὁ ὁποῖος καὶ μόνον ὀμιλοῦσεν. Τοῦτος κληθὼν εἰς τὴν εἰσχωγὴν τοῦ λόγου του τοὺς τοποτηρητάς, νὰ τὸν ἀκροασθοῦν χωρὶς πάθος, καὶ νὰ ἀκούσουν τὸν λόγον του, ὅπου ἐσύνθεσεν ἐν βίᾳ, μὲ δικαιοσύνην, εἶπεν. » Ὁ Λουδοβίκος ἐδιαυθεντεύετο εἰς τὴν ἐξέτασιν, ὅπου τοῦ ἐκχυτέταν ⁽¹⁾, χωρὶς νὰ εἶχεν προετοιμασθῆ, καὶ δὲν ἐδύνητο νὰ σᾶς εἰπῆ ἄλλο, παρὰ τὸ νὰ εἶναι ἀθῶος· καὶ ἐγὼ ἔρχομαι νὰ σᾶς τὸ ἀποδείξω. . . Μετὰ ταῦτα ἐδικαίρεσεν τὸν λόγον του εἰς δύο μέρη, καὶ εἰς μὲν τὸ ἕνα ἀνάλυσεν τὰ αἷτια, τὰ ὁποῖα ἀντιβάνει ὁ Βασιλεὺς εἰς τὰς κατηγορίας, ὅπου τοῦ ἔκκαμαν, εἰς δὲ τὸ ἄλλον τὰς πράξεις, εἰς τὰς ὁποίας λέγεται νὰ εἶναι ἔνοχος ὁ Βασιλεὺς. Ὁ Ῥήτωρ ἀντέβλεπεν πρὸ πάντων εἰς τὴν κατὰ τοῦ Λουδοβίκου κατηγορίαν, τὸ διὰ τοῦ Νόμου διατρυθὲν ἀβλαβὲς τοῦ Βασιλέως, καὶ τὴν ἀποβολὴν τῆς ἔθνοσυνελεύσεως ὡς Κριτοῦ εἰς ταύτην τὴν ὑπόθεσιν. Περὶ τοῦ ἀβλαβὲς τοῦ Βασιλέως ἐπαράτησεν πρῶτον, ὅτι χωρὶς μιᾶς τοιαύτης ἀσφαλείας, ἤθελεν εἶναι ἡ κατάστασις τοῦ Βασιλέως ἢ πλέον κινδυνωδωδέστερα κτλ. α Ὁ εἰς τὸ Παρίσιον ὑποθεσιάρχης τῆς Ἰσπανίας ἐπαράδωκεν τῆ 16 δεκεμβρίου τοῦ Μινίστρου τῶν ἐξω-

(1) Ὁ γράφων ἦτο, φαίνεται, ἐξ Ἠπείρου, διότι μεταχειρίζεται πάντοτε εἰς τὸ δεῦτερον πληθυντικὸν πρόσωπον τὴν κατάληξιν τ α ν, « ἐκαμέ ταν, ἀλυομένησί ταν, ἤθελε ταν » κτλ.

περικῶν ὑποθέσεων δύο ἀξιόλογα γράμματα . . . φαίνεται, ὅτι ἡ ἐλπίδα, νὰ λάβουν αἱ περιστάσεις τοῦ Βασιλέως κῆποιον ἀπαλότητα, ἐπαραικίνησεν τὴν Ἰσπανίαν εἰς μίαν εἰς τὸ Παρίσιον πάντι ἀνεπάνδοχον ἀπόφασιν ». Σελ. 4—10.

Ἐξαιτούμαι ἐκ νέου τὴν ἄδειαν νὰ παραθέσω καὶ τινὰ ἄλλα τεμάχια, περίεργα διὰ τε παρελθόντα ἦθη καὶ ἔθιμα καὶ διὰ τὴν μετὰ ταῦτα πρόοδον τῆς γλώσσης περί τε τὴν ὀνομαζομένην καὶ τὴν ὑφῆν.

« *Νεάπολις*. Τῆ 14. Δεκεμβρίου. Τὴν ἀγάπην καὶ ὑποταγὴν, ὅπου ἔχει ὁ λαὸς πρὸς τὸν Βασιλέα, τὴν ἔδειξε πάλιν ἐκ νέου ἐπὶ τὴν ἦτον ὁ φραντζέζικος στόλος ἐδῶ. Ὁ λαὸς φοβούμενος ἀπὸ κάμειν ἐπιβουλήν τῶν φραντζέζων, ἐσυνάχθη εἰς ἓνα πλῆθος ἀναριθμητον, καὶ περικυκλώνωντας τὸ καράβι, εἰς τὸ ὁποῖον ἤρχετο ὁ Ἐλτζῆς τῆς φραντζας Μακάου μαζὺ μὲ τὸν Ἀδμιράλον λὰ Τούσι-Τρεβίλλε καὶ τὸν Κομμισάριον Μπελβίλλε, τὸ ἐσυνόδευαν τὴν ἄκρην τὸ Κανάλι, ἕως εἰς τὸν Μινιστρον καθαλλιέρ Ἄκτον, φωνάζωντας ἀκατάπαυστα. » *Viva il nostro Re Ferdinando*, νὰ ζήσῃ ὁ Βασιλεὺς μας ὁ Φερδινάντος. Τοῦτος, ὁ ἐθνοσιασμὸς τῶν Ἰταλῶν ἐβίασε τρόπον τινὰ καὶ τοὺς φραντζέζους, ὅπου νὰ συμφωνήσουν καὶ αὐτοὶ, εἰς τὰς εὐχὰς τῶν Ἰταλῶν, ὑψωνοοντες καὶ τὰ σκιαδιὰ τους εἰς τὸν ἀέρα . . . Ἐκαμεν ἡ τῆς φραντζας Βουλὴ διάφορα κλαυσίματα. Ὅθεν ἐφρνήρωσεν ὁ Βασιλεὺς, ὅτι ἀπώλυσεν τὸν Ἐλτζῆν του ». κλ. Σελ. 43—44.

Ἐν τῷ 3 ἀριθμῷ περιέχεται καὶ τις εἰδησις ἀξία σημασιώσεως, οὐχὶ ὡς οὐσα ἐκ τῶν ἀγνώστων ἢ ἀπροσδοκῆτων πρὸς τοὺς πάλαι ὑπηκόους τῆς Τουρκίας, ἀλλ' ὡς κοινολογουμένη μετὰ τῆς ἀδιαφορίας ἐκείνης, τὴν ὁποίαν γεννᾷ ἡ συνεχὴς ἐξίς.

« Ἐσυκώθη ὁ πρόην πασιὰς τοῦ Μπελιγραδίου, καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἔμεινεν ἓνας ἄλλος ὀνόματι Τοπάλ Ἀχμέτ. Τοῦτος ὁ πασιὰς ἔδωκεν εἰς ὄλους προσταγὴν, ὅπου, ὅπου ἴδουσαν κανέναν ἀπὸ τοὺς πρόην μπελιγραδινούς, νὰ τοὺς σκοτώνουν ». Σελ. 25.

Ἴδου καὶ ἐτέρη εἰδησις μεθ' ἴσης ἀφελείας ἀναγγελλομένη πρὸς τοὺς ἀπλήττους ἀναγινώσκοντας, κατὰ τὸν *Dallaway*, τὴν *Ἐφημερίδα*.

« Ἀπὸ τοὺς αἰχμαλώτους φραντζέζους, ὅπου ἔπιπασαν οἱ αὐστριακοὶ εἰς τὸν τελευταῖον πόλεμον, εἰς τὸ Τζιγγάτιμ, ἐγέννησεν ἓνας Ὀφρικιάλος φραντζέζος ἓνα ἀρσενικὸν καὶ ἓνα θηλυκὸν παιδίον· ἐρευνήσαντες ὕστερα καὶ τοὺς ἄλλους φραντζέζους ἦσαν ἄλλας 14 γυναῖκας εἰς φρορέματα ἀνδρῶν ». Σελ. 35.

Τὴν τοιαύτην τῶν Γάλλων *Ὀφρικιάλων* ἐμπειρίαν περὶ τὸ τίκτειν θαυμάζομεν καὶ ἀλλαγῆς τῆς *Ἐφημερίδος*. Τὸ μέγα ἐκεῖνο δρᾶμα τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως πολλοὺς καὶ παντοίους εἶχε τοὺς διδάξαντας ἀπὸ τῆς σκηνῆς, καὶ ἀνδρας, καὶ πικιδία,

καὶ γυναῖκας. Ἐν τῇ σελίδι 389 βεβαιούσιν οἱ Μαρκίδι καὶ κατ' εἰδήσιν ἐκ « Μόντ-Πελλιέ, τῇ 22 Ἀπριλλίου. Ὅλοι οἱ ἄνδρες τούτου τοῦ κάστρου ἐκίνησαν διὰ τὰ στρατεύματα, καὶ ἀντ' αὐτῶν φυλάγουν 900 γυναῖκας, ἡ ὁποῖαις γυμνάζονται καθ' ἡμέραν εἰς τὰ ἄρματα, καὶ δεῖχουν μεγάλην ἐπιτηδειότητα· τὰ ἐνδύματάτων εἶναι ἓνα κοντὸ φόρεμα, καὶ μακρὰ βραχιά ». Πλατωνικὴ ἢ πρᾶξις, ἐξ ἧς φαίνεται ὅτι αἱ Γαλλίδες ἐνέκυπτον τῷ καιρῷ ἐκείνῳ εἰς τὴν μελέτην τῶν συγγραμμάτων τοῦ ὑπάρχοντος τῶν φιλοσόφων. Μίαν μόνην ἀνακαλύπτω διαφορὰν, τὴν ἐξῆς· Ὁ μὲν ἰδρυτὴς τῆς Ἀκαδημίας καὶ μαθητὴς τοῦ Σωκράτους ἔστειλεν εἰς τὸν πόλεμον τὰς γυναῖκας ἀφοῦ πρῶτον γεννήσωσιν ⁽¹⁾, αἱ δὲ Γαλλίδες ἐπρέσθευον κοινωφελέστερον τὸ καὶ ἐν τοῖς στρατοπέδοις τίκτειν. Καὶ τοσοῦτον εἶχεν ἐξαρθῆ ὁ κατὰ τοῦτο πρὸς τὴν πατρίδα ἔρωσ τῶν Γαλλίδων, τοσοῦτω μάλιστα εἶχε κατασταθῆ ὑπερβολικὸς, ὥστε ἡ ἔθνοςυνέλευσις ἐβιάσθη νὰ ψηφίσῃ ὅτι εἰς τὸ ἐξῆς νὰ εἶναι μόνον ἓνας διορισμένος ἀριθμὸς γυναικῶν εἰς τὰ στρατεύματα, ὅπου εἶναι ἀναγκαῖα· αἱ δὲ λοιπαὶ, καὶ ἐκεῖναι, ὅπου ἐμάχοντο ὡς στρατιῶται, πρέπει νὰ ἐπιστρέψουν. Αἱ γυναῖκας ἦτον τόσον πολλαῖς, ὅπου εἰς 30000 στρατιῶτας εὐρίσκονται σχεδὸν τὸ τρίτον γυναῖκας· τὰ ἀμάζια ἦτον γεμάτα ἀπ' αὐταῖς, καὶ οἱ καθ' ἑαυτοὺς ἔπρεπε νὰ τὰς περᾶσιν εἰς τὰ κάπουλα τῶν ἀλόγων των. » Σελ. 374.

Ἄξιον ἀναγνώσεως νομίζω καὶ τινὰ περὶ τοῦ ἐν Ῥώμῃ πρέσθεως τῆς Γαλλίας διήγησιν.

Ὁ φραντζέζικος μινίστρος, θέλωντας νὰ κρεμάσῃ εἰς τὸ κονάκι του τὴν νέαν φραντζέζικην σημαίαν, καὶ μαζὺ μὲ ἄλλους φραντζέζους νὰ φορέσῃ τὴν τριβερνον κοκάρδα . . . μετὰ τὸ νὰ μὴν ἐδεχογτο ὁ Πάπας νὰ στήσῃ ὁ φραντζέζικος ὑποθεσιάρης τὴν φραντζέζικην σημαίαν ἐπάνω εἰς τὴν κατοικίαν του. ὁ Γ' ποναύαρχος τὸ λοιπὸν ἔστειλε μνημόνους τοῦ Πάπα ὅτι ἀνίσως καὶ δὲν ἤθελε δώσῃ τὴν ἄδειαν εἰς διάστημα 24 ὥρῶν νὰ στήσῃ τὴν φραντζέζικην Σημαίαν, θέλει ἔλθῃ μετὰ 50 χιλ. φραντζέζους εἰς τὴν Ῥώμην καὶ θέλει τὴν ἀρνήσει παντάπασι μὴν ἀφίνωντας πετρὰν ἐπάνω πέτρας. ὁ Πάπας ὅμως τοῦ ἀπεκρίθη, ὅτι ὅχι εἰς διάστημα 24 ὥρῶν, ἀλλ' αὐτὸς ἀποφάσισεν ἀκόμη ἐκείνην τὴν στιγμήν διὰ νὰ μὴ δώσῃ τὴν ἄδειαν νὰ στήσῃ τὴν φραντζέζικην Σημαίαν. Πλέον ἄξιον διηγήσεως ὅμως εἶναι ἡ πόμπη μετὰ τὴν ὁποίαν ἐπῆγεν ἡ Μαδάμα Μπασβίλ καὶ ὁ λὰ φλύτ ὁ ἀποσταλμένος εἰς τὸν μέγαν Σεκρετάριον διὰ νὰ λάβουν τὴν ἀπόκρισιν. Ἐπειδὴ καὶ ὅχι μόνον αὐτὴ καὶ αὐτὸς, ἀλλὰ καὶ οἱ δοῦλοῖτο, τὰ ἄλογάτου καὶ

(1) Πλάτ. Περὶ Νόμων Β:βλ. Ζ', 785.

τὸ ἀμάξιτον ἦτον στολισμένα μὲ τὰ παρέναμα σημεῖα τῆς ἐλευθερίας των.

» Ὁ λαὸς τῆς ῥώμης, ὁποῦ εἶχεν μᾶθη τὸ τέλος τοῦ ἐρχομοῦτους καὶ τοὺς φοβερικοὺς, ὅπου ἤφερε, ἐσυνάχθη ἓνα πλῆθος ἐμπροσθεν τὸ παλατιὸν τῆς φραντζέζικης Ἀκαδημίας. Εὐγῆκαν πρῶτον δύο νέοι φραντζέζοι κατὰ τύχην χωρὶς κανένα σημεῖον, καὶ τὸ πλῆθος εὐχαριστήθη νὰ τοὺς περιγελάσῃ μετὰ ταῦτα εὐγῆκαν ἡ Μαδάμα Μπαρβίλλ καὶ ὁ Μοσιέρ λά Φλότ ὡσαύτως χωρὶς κοκάρδα, οἱ ὅποιοι ἐπειπαιχθησαν ὡσαύτως ἀπὸ τὸν λαόν. Ἀφ' οὗ ὅμως καὶ ἐξεμάκρυναν ὀλίγον ἀπὸ τὸ πλῆθος ἔβαλαν πάλιν ὅλα ἐκεῖνα τὰ σκανδαλώδη σημεῖα, ὁποῦ εἶχαν μαζύτους· τότε ἔτραξεν ὁ λαὸς καὶ ἄρχισε νὰ βρέχῃ πέτρας ἐπάνω εἰς τοὺς φραντζέζους, οἱ ὅποιοι καταπληγομένοι ἔτραξαν εἰς τὸ ὁσπῆτι ἐνὸς Μπαγκιέρου φραντζέζου ζητοῦντες σωτηρίαν». Σελ. 74-76.

Ἡ προθυμία μεθ' ἧς πάντες προσήνεγκον ἐράνους πρὸς τὴν αὐστριακὴν κυβέρνησιν, χάριν ἐνισχύσεως τοῦ πρὸς τὴν Γαλλίαν πολέμου, φαίνεται, κατὰ τὴν Ἐφημερίδα, σπανία· «Μήτε Ἀρχων, λέγει, μήτε Ἰπῆκοος, μήτε Πλούσιος, μήτε Πτωχός, μήτε Αὐθέντης, μήτε Δούλος, μήτε Πόλις, μήτε Χωρίον, μήτε Μικρός, μήτε Μεγάλος χωρὶς ἐξαιρέσιν τοῦ γένους ὁποῦ δὲν ἐπρόσφερον εἰς τὸ γαληνὸν Κράτος τοῦ ἐγκαρδίους θυσίας».

» Πρὸ πάντων εἶναι, τὸ ἀκολουθοῦν ἄξιον, διηγῆσεως. Ἡ κτιστικὴ Μεγαλειότης ἔλαβεν ἓνα σεντούκι μὲ μίαν γραφὴν ἧτις γράφει οὕτως. » Μία ὑπανδρευμένη Κυρία, ἧτις μὲν δὲν ἔχει τὴν τύχην νὰ εἶναι ὑπήκοος τοῦ καλλίστου Τοποπατρὸς, τοῦ ὁποίου ὅμως τοῦ εἶναι ἐξ ὅλης τῆς καρδίας παραδεδωμένη, παρακαλεῖ, ὁποῦ νὰ δεχθῇ τούτην τὴν μικρὴν συνδρομὴν εἰς ἐλάφρωσιν τῶν τοῦ Στάτου ἐξόδων. Εἰς τὸ σεντούκι ἦτον ἓνα ἀσημεῖον Ντουλαπάκι, μὲ ὅλα τὰ εἰς κλωπισμὸν τῶν Ἀρχόντισων ἀναγκαῖα τὸ ὁποῖον ἀξίζει 40000 φιορίνια. Πολλοὶ ἐστοχάζοντο νὰ εἶναι μία, ἢ ἄλλη τῶν πλουσιωτάτων Ἀρχοντισσῶν ἄλλ' ὁ Καίσαρ εἶπεν ὅτι δὲν εἶναι ἄλλη, εἰμὴ ἡ Βασιλίσσα, καὶ εἶχε δίκαιον· ἐπειδὴ καὶ τὴν αἰρίον πηγαίνωντας ἡ Μεγαλειότητος ἀνεπάνδεχα εἰς τὴν κάμεραν τῆς Μεγαλειότητος τῆς, ὁπότεν ἐνδύετο, τὴν ἦρε νὰ μεταχειρίζεται τὸ χρυσοῦν τῆς Ντουλαπάκι (σελ. 170) ». Ὁ ζῆλος οὗτος λέγει ἀλλαγῆ (σελ. 125) ἡ Ἐφημερίς «καίει καὶ εἰς τὰς καρδίας τῶ ἀνελίκων παιδίων. Πολλὰ ἀπ' αὐτὰ ἐγκρατούμενα ἀπὸ τὰμικρά των ἐξόδα ἐπρόσφερον κτλ.»

Ὡς παρατηρεῖ ὁ ἀναγνώστης ἡ σύζυγος τοῦ Καίσαρος εἶχε δύο Ντουλαπάκια, τὸ ἐν ἀργυροῦν καὶ τὸ ἐτερον χρυσοῦν, ἐξ ὧν προετίμησε νὰ προσκομίσῃ τὸ πρῶτον εἰς τὸν βωμὸν τῆς πατρίδος.

Ἀκούσωμεν πρὸς τούτοις πῶς διηγείται τὸν φόνον καὶ τὴν ταφὴν τοῦ Γάλλου Pelletier.

«Κάποιος Πελλετιέρ, μέλος τῆς Ἔθνοσυνελεύσεως, ὁποῦ ἔδωκε τὴν ψῆφον του διὰ τὸν θάνατον τοῦ Βασιλέως. ἐφρονεῖθη προχθές. ἀφ' οὗ καὶ ἐγευματίσεν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον, καὶ εὐγῆκε νὰ πηγαίνῃ ἀπ' ἐκεῖ, ἐπλησίασεν εἰς αὐτὸν κάποιος ὀνόματι Πάρις πρῶην σωματοφύλαξ τοῦ Βασιλέως, ἐρωτῶντας τον, ἂν καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ Πελλετιέρ; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν τὸ ναί. τί γνώμην, τὸν ἠρώτησεν πάλιν, ἔδωκες διὰ τὸν Λουδοβίκον; διὰ τὸν θάνατον ἀπεκρίθη, καὶ ἠκολούθησα μόνον τὴν συνειδήσιν μου. — Καλῶ τοῦ εἶπεν ὁ Πάρις· ἴδου λάβε καὶ σὺ τὴν πρέπουσάν σου ἀνταμοιβήν, καὶ εὐγάζωντας ἓνα κρυμμένον σπαθίον τοῦ ἔσπασεν τὴν κεφαλὴν, καὶ ὁ Πελλετιέρ ἐξέπνευσε τὴν ψυχὴν του.»

» Ἡ 14. τοῦ παρόντος ἦτον ἡ λαμπρὰ ἡμέρα τῆς Ἔθνοσυνελεύσεως, ἧτις διὰ τὸν ἐνταφιασμὸν τοῦ Πελλετιέρ, ἦτον ἀργή. Ἡ πομπὴ ἦτον μεγάλη. Ὅλοι ὄλων τῶν Δικαστηρίων οἱ φύλακες καὶ στρατιῶται παντὸς τάγματος ἐπήγαιναν μὲ τὸ λείψανον. Ἀνάμεσα εἰς τοὺς τῆς Ἔθνοσυνελεύσεως, οἱ ὅποιοι ἐπήγαιναν εἰς δύο ἀράδαις, ἔφεραν ἓνα φλάμπουρον εἰς τὸ ὁποῖον ἦτον τὰ τελευταῖα λόγια τοῦ Πελλετιέρ γραμμένα. » μετὰ χαρᾶς χύνω τὸ αἷμα μου ὑπὲρ τῆς Πατρίδος· ἐλπίζω νὰ χρησιμεύσῃ εἰς στερεώσιν τῆς Ἐλευθερίας καὶ ἰσοτιμίας, καὶ εἰς ξεσκεπάσιν τῶν ἐχθρῶν τῆς. » Τὰ αἱματωμένα φορέματα τοῦ φονευμένου ἐφέροντο εἰς τὴν κορυφὴν μιᾶς λόγχις περικρεμασμένα μὲ στεφάνους πλεγμένους ἀπὸ κυπαρίσιον. Πρὸ τοῦ ὅμως νὰ τὸ συκώσουν τοῦ ἔβαλεν ὁ πρόεδρος τῆς Ἔθνοσυνελεύσεως ἓνα πατριωτικὸν στέφανον. Φέρνοντές τον εἰς τὸ Πάνθειον τὸν ἔβαλαν εἰς ἓνα ὑψωμένον τόπον, ὀλόγυρα εἰς τὸν ὁποῖον ἀραδιάσθηκαν οἱ Τοποτηρηταὶ κάμνοντές του μίαν τραγικὴν μουσικὴν. Μετὰ τὴν Μουσικὴν ἔβαλεν ὁ ἀδελφὸς τοῦ ἀποθανόντος ἓνα λόγον, καὶ οἱ τοποτηρηταὶ πλησιάσαντες εἰς τὸ λείψανον ὅμως νὰ φυλάζουσαν ὁμόνοιαν, καὶ νὰ θυσιασοῦν διὰ τὴν εὐτυχίαν τῆς Πατρίδος. » Σελ. 122—124.

Γνωστὸν ὅτι ὁ πατὴρ τοῦ ἐλθρονισθέντος τὸ 1848 βασιλέως τῆς Γαλλίας, συμμαχῆσας μετὰ τῶν μαινομένων δημοκρατικῶν, συνεψήφισε τὸν θάνατον τοῦ συγγενοῦς αὐτοῦ Λοδοβίκου τοῦ 17'. Καὶ ὅμως ἡ μηδὲ θορῶν ἀξία αὕτη πράξις δὲν ἔσωσε τὸν τράχηλον τοῦ καταψηφίσαντος· διότι αὐτοῦ αὐτοῦ οἱ αἰμοβόροι σύμμαχοι ἐκκρατόμησαν τὸν μαιωφόρον. Τρομερὸν παράδειγμα θείας δίκης! Κατὰ τὴν Ἐφημερίδα ὁ μαιωφόρος οὗτος εἶχεν ἐν Ἀγγλίᾳ οἰκειότατον φίλον, τὸν πρίγκηπα Βάλλις. Οὗτος ἀμανθάνωντας ὅτι ὁ Ὀρλεανς μὲ τὸν ὁποῖον ἦτον ἄκρος φίλος, ἐψήφισε διὰ τὸν θάνατον

τοῦ βασιλέως τοῦ συγγενοῦς του, ἐπρόσταξε νὰ κατεβῆσιν ἀπὸ τὸ εἰκονοστάσιόν του τὴν εἰκόνα τοῦ πρώην φίλου του, καὶ νὰ τὴν ρίψουν ἐκεῖ ὅπου ρίπτον τὰ σκούπερα τοῦ ὀσπητίου.» Σελ. 154.

Περίεργος φαίνεται καὶ ἡ περιγραφή συζητήσεώς τινος ἐν τῇ Συνελεύσει τῆς Γαλλίας. « Ὁ Ζηλός, λέγει, τὸν ὁποῖον δείχνουν οἱ ἐλευθεροκλήρικες τῶν Συνέδρων τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως, ἦτον χθὲς τόσον μεγάλος, ὅπου δύο ἀπ' αὐτοῦς, ἀντὶ νὰ δείξουν τὴν σοφίαν τους, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπερβίωνται, ἀναβάντες εἰς τὸν ἄμβωνα ἐπιῆσθησαν ἀπὸ τὰ μακρὰ καὶ ἐδέροντο. Κῆποιος Γενισιὲς ἠθέλησε νὰ ἀνέβῃ εἰς τὸν ἄμβωνα διὰ νὰ ὁμιλήσῃ, ἐπειδὴ καὶ ἦτον ἡ ἀράδα τοῦ ὁ Μαράδ, τοῦ ὁποίου ὁ Ζηλός ὑπερέχει τὴν φρόνησίν του, τὸν ἄμπωξεν, καὶ ἐκεῖνος πάλιν πιάνωντας τὸν μαρὰτ ἀπὸ τὸν λαιμὸν ἐμονομάχοντο. » (Σελ. 205.) Τὴν περιγραφὴν ταύτην ἀναγινώσκων νομίζω ὅτι παρευρίσκομαι εἰς συνεδρίασιν τῆς Γερουσίας τὸ 1862, ἡ τῆς τελευταίας ἐν Ἀθήναις Συνελεύσεως.

Πᾶσαι αἱ κυβερνήσεις τῆς Εὐρώπης ἀκούσασαι μετὰ φρίκης τὰς παρεκτροπὰς τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, ἐσπούδασαν νὰ προλάβωσι τὸ μίσημα, τὸ ὁποῖον ἐνδεχόμενον ἦτο νὰ μεταδοθῇ καὶ εἰς τὰς ἐπικρατείας αὐτῶν. Πασῶν ὅμως τῶν ἄλλων ἡ τῆς Ῥωσσίας ὑπῆρξεν αὐστηροτέρα, ἀπαγορεύσασα πᾶσαν σχέσιν μετὰ τῆς Γαλλίας οὐ μόνον τῶν ἰδίων ὑπκόων, ἀλλὰ καὶ τῶν ξένων, καὶ τῶν Γάλλων αὐτῶν. Ἐγένετο δὲ ἡ ἀπαγόρευσις δι' ὅρκου, τὸν ὁποῖον δὲν κρίνω περιττὸν νὰ παραθέσω.

« Ἐγὼ ὁ ὑπογεγραμμένος ὁμνῶ εἰς τὸν Πανταδύναμον, καὶ εἰς τὸ ἅγιόν του Εὐαγγέλιον, ὅτι, καθὼς ἐγὼ πωποτε δὲν εἶμουν μήτε με ἔργον, μήτε με τὴν εἰδήσίν μου ζηλωτῆς τῆς νῦν εἰς τὴν Φράντζαν δυσσεβοῦς καὶ ἀποστατικῆς Ὁμολογίας, ὁμολογῶ καὶ τὴν ἐκεῖ εἰσφερθεῖσαν Διοίκησιν ὡς παράνομον, καὶ ὡς μίαν βεβηλωμένην οἰκειοποίησιν καὶ πρᾶξασιν ὅλων τῶν Νόμων, καθὼς καὶ τὸν φόνον τοῦ χριστιανικωτάτου Βασιλέως Λουδοβίκου τοῦ ἰσ'. ὡς τὸ ποταπότατον κάμωμα, καὶ τὴν ἀτιμωτάτην ἐπιβουλὴν κατὰ τῆς νομίμου Ἐξουσίας, καὶ κατὰ βῶμκι, τοὺς αἰτίους τούτων τοιαύτης λογῆς, καθὼς πρέπει νὰ τοὺς κατὰ βῶμκι ἕνας τιμημένος ἄνδρας ὅτι εἶμαι εἰς τὸ ἐνδωτάτον τῆς συνειδήσεως μου ἐμπεπλησμένος ἀπὸ τὴν ἀγιότητα τῆς — — Ὁρησκείας, καθὼς τὴν ἐκκληρονόμησα ἀπὸ τους προπάτορά μου, καὶ ἀπὸ τὸ χρέος μου νὰ εἶμαι πιστὸς καὶ ὑπήκοος εἰς ἐκεῖνον τὸν Βασιλέα, εἰς τὸν ὁποῖον ἦθελε πέση, κατὰ τοὺς Νόμους τῆς Διαδοχῆς, τὸ Διάδημα τῆς Φράντζας καὶ ἐπομένως εἰς τὴν ἀπόλαυσιν τῆς ἀσφαλοῦς καταφυγῆς, ὅπου μοῦ συγχωρεῖ ἰλεῶς ἡ Μεγαλειότητα τῆς Βασιλείσεως εἰς τὸ Στάτο της, ὑπόσχομαι καὶ ὑποχρεώνομαι νὰ ζήσω

καθὼς ἀνωτέρω εἶπα εἰς φύλαξιν τῆς διδασκαλίας τῆς ἀγίας — — Ὁρησκείας, εἰς τὴν ὁποίαν ἐγεννήθηκα, καὶ ὑποτάσσομαι κατὰ πάντα εἰς τοὺς Νόμους καὶ εἰς τὴν διοίκησίν τους, κατὰ τὰς διαταγὰς τῆς αὐτοκρατορικῆς τῆς Μεγαλειότητος ὅτι ἀρνοῦμαι κάθε ἀνταλλαγὴν γραφῶν με φραντζέζους τῆς Πατρίδος μας, οἵτινες ἐδέχθησαν τὴν προὔσαν τετρατὴν Διοίκησιν τῆς Φράντζας, καὶ ὅτι δὲν θέλω ἀρχίσει τὴν κορρὲσποδέντζαν ἀρχήτερα ἐν ὕσω δὲν ἤθελεν ἀποκατασταθῆ πάλιν ἡ νόμιμος Μοναρχία, ἡ εἰρήνη καὶ ἡ εὐταξία εἰς ἐκεῖνο τὸ Βασίλειον, καὶ δὲν ἤθελα λάβῃ τὴν ῥητῶς ἐλευθερίαν τῆς αὐτοκρατορικῆς τῆς Μεγαλειότητος. Ἄν καὶ ἤθελα εὐρεθῆ ἔνοχος καὶ ἐπίορκος ὑπόκειμαι εἰς τούτην μου τὴν ζωὴν εἰς ὅλην τὴν αὐστηρότητα τῶν νόμων, καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν εἰς τὸ φοβερὸν κριτήριον τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ νὰ σφραγίσω τὸν ὄρκον μου. Ἀσπάζομαι τὸν ἅγιον Λόγον καὶ τὸν σταυρὸν τοῦ Σωτῆρος μου ἁμῆν. » Σελ. 269—271.

Οἱ ὡς δίκην μελλίσεως συλλέξαντες τὰ ἀξιολογότερα καὶ ἀκριβέστερα παγκόσμια συμβεβηκότα Μαρκίδαί Πούλιου, περιορίσθησαν, ὡς ἐξάγεται καὶ ἐκ τῶν ἀνωτέρω τεμαχίων, εἰς πολιτικὰς εἰδήσεις ἡ σπανιώτατα δὲ ἀνακαλύπτεται καὶ τις ἀναγομένη εἰς ἕτερόν τι κοινωνικὸν γεγονός. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τὰ περὶ τούτων εἰσι περίεργα ἐπιτραπήτω μοι νὰ ἐπαναλάβω ἐκ τῶν ὀλίγων ὀλίγα.

Ἡ ἰδέα περὶ κατασκευῆς ἀεροστάτου ἐγεννήθη μὲν περὶ τὰ μέσα τῆς ἸΓ' ἑκατονταετηρίδος, ἐγένετο ὅμως πρᾶγμα περὶ τὰ τέλη τῆς παρελθούσης, τὸ 1783, ὑπὸ τῶν Γάλλων Μοντογολφιέρων (1). Ἐκτοτε ἀερόστατα ἀνεπετώοντο συνεχῶς, καὶ ἡμιλλῶντο οἱ ἀερόβάται τίς νὰ μεταρσιωθῇ ὑψηλότερον τοῦ ἄλλου. Ἴδου πῶς ἡ Ἐσσημερις περιγράφει μίαν ἀεροπορίαν ἐν Ἰσπανίᾳ:

« Ὁ ἀερόβάτης τῆς Ἰσπανίας, Λουναρόδης, ὁ ἀντίζηλος τῆς περιφήμου Μπλασιάρτ, ὑπερέβη κατὰ θάρρος πολὺ τὸν ἀντίζηλόν του. Τῆ 28 Δεκεμβρίου τοῦ ἀπερασμένου χρόνου, ἀνέβη ἐκ δευτέρου μετὰ τὴν ὥραίαν του Ἀεροσφίραν, εἰς τὸν ἀέρα παρρησία ὁλοῦ τοῦ Παλατίου καὶ ἐνὸς μεγάλου πλήθους Λαοῦ ἀπέρας ἐκείθεν τῆς πόλεως, καὶ κάμνωντας εἰς διάστημα δύο ὥρων 7 μίλλια δρόμον ἐκατέβη. ἀπ' ἐκεῖ πάλιν ὑψωθείς ἐπῆγεν ἄλλα 5 μίλλια, καὶ ἀναβαίνωντας ἐκτρίτου ὑψώθη τόσον εἰς τὸν ἀέρα, ὅπου ἔχατε τὴν Γῆν ἀπὸ τὴν ὄρασίν του, καὶ αὐτὸς ἔγινεν ἄφαντος εἰς τὸν ἀέρα ἕως πάντων ἐκατέβη εἰς τὴν ἐπαρχίαν Μάνκα τὰς 4 ὥρας. Ὁ δρόμος του ὅλος ἐστάθη ἀπὸ τὰς 12 1[2 ὥρας ἕως εἰς τὰς 4 μετὰ τὸ γεῦμα, ὅθεν εἰς τρεῖς ἡμισυ ὥρας ἔκαμεν

(1) Ὁρα Πανδ. τὴμ. Β'. σελ. 1110.

ἦσαν δρόμον ἀπὸ 15 μίλια. Τὴν ἄλλην ἀφ' οὗ καὶ ἦλθεν εἰς τὸ Μαδρίτ ὅπισω τὸν ἐφιλοδώρησεν ὁ Βασίλευς καὶ ὅλοι οἱ Ἄρχοντες πλουσίως ὁ δὲ λαὸς τοῦ ἔδειξε μεγάλην ἔπαινον.» Σελ. 159.

Ἴδου δὲ καὶ ὅποια προφυλάξεις ἐλαμβάνοντο τότε κατὰ τῆς πανώλους·

« Ἐνα καρὰβι τῆς Βενετίας, ὅπου ἦλθεν ἀπὸ τὸ Λεβάντι μὲ πραγματείας, ἐπροξένησεν ἕνα συμβεβηκὸς, τὸ ὅσιον ἀνίσως καὶ δὲν ἐπροφθαινέτο ἤθελε προξενήσῃ μεγάλην φθοράν. Εἰς αὐτὸ τὸ καρὰβι ἦτον ἕνας ὁ ὁποῖος εἶχε τὰ φορέματα τοῦ ἀπὸ τὴν πανούκλαν εἰς τὴν Σοφίαν ἀποθανόντος ἀδελφοῦ του, καὶ ἀνοίγωντάς το ἐμολεύθηκον ὅλοι οἱ τοῦ καρὰβίου. Ὁ Πρόεδρος τοῦ Κολεγίου τῆς Σανιτάς ἐπρόσταξε καὶ ἐπερικύκλωσαν τὸ καρὰβι μὲ ἀρματωμέναις φελοῦκαις ἐδιόρησε καὶ ἐκατασκεύασαν εἰς τὸ Νησάκι Προβέλια 4 μίλια μακρὰ, 27 καλύβαις (διότι τόσοι ἦτον οἱ τοῦ Καρὰβίου) μὲ ὅλα τὰ εἰς τοὺς ἀσθενεῖς ἀναγκαῖα, καὶ ἄλλα.ς μερικαῖς διὰ τοὺς ἰατροὺς χειρουργοὺς καὶ πνευματικούς, ὅπου ἦτον διορισμένοι εἰς βοήθειαν τούτων τῶν δυστυχῶν, καὶ τοὺς εὐγαλαν εἰς τὸ ῥῆθὲν Νησάκι.

» Ἀφ' οὗ καὶ τοὺς ἐκατάστρωσαν ἐπερικύκλωσαν τὸ Νησάκι 14 ἀρματωμέναις φελοῦκαις διὰ νὰ ἐμποδίσουν ὅπου μήτε νὰ ἔμβῃ, μήτε νὰ εὐγῆ κανένας ἀπ' ἀκεῖ ἀπὸ τοὺς 27, εὐγαλαν μόνον 14 τὴν πανούκλαν. 7 ἀπ' αὐτοὺς ἀπέθαναν, καὶ οἱ 4 ἴσως γλυτώσων· οἱ δὲ ἐπίλοιποι εἶναι ὑγεῖς.» Σελ. 507.

Ἐν τῇ σελίδι 335 προαναγγέλλεται νόμος κατὰ τῆς πολυτελείας, ἐκδοθησόμενος ἐν Σουηκία.

« Μετὰ ἔλιγου ἔχει νὰ εὐγῆ μία νέα προσταγὴ κατὰ τῆς πολυτελείας· καὶ κατ' αὐτὴν οἱ μὲν ἄνδρες δὲν τολμοῦσι νὰ φορέσουν φόρεμα μεταξωτὸν, ἐξόχως τῶν κνημίδων· ἡ δὲ γυναῖκαις νὰ φοροῦσι μόνον ἐκεῖνα τὰ μεταξωτὰ, ὅπου εἶναι μύρρα, ἄσπρα, καὶ σιαντζιαπῆ. »

Ἐν δὲ τῇ 272 ἀναγγέλλεται μεγίστη χρεωκοπία ἐν Λονδίῳ.

« Ἐνα μεγάλο ὄσπητι τῆς Λόντρας, ὀνόματι Μπουρτόνι Φόρβες καὶ Γρηγόρη, ὅπου ἐμουπλίζεψε μὲ 2 μιλλιούνια φούντια Στέρλιγκ (ἕως 9 μιλλιούνια τῆς Βιέννης) ἐκπληξε τὴν Λόντραν καὶ ὅλην τὴν Ἑγγλητέρα. Τοῦτο τὸ ὄσπητι τὸ ἐνόμιζαν τόσο ἀσφαλές, καθὼς καὶ τὸ δημόσιον Μπᾶγκο. Ποτὲ δὲν ἠκούσθη ἕνα τοιοῦτο μουφλουζλόκι, καὶ ὅλη ἡ πραγματεία ἔλαβε μίαν μεγάλην καταφορὰν, ἐπειδὴ αὐτὸ τὸ ὄσπητι ἔχει νὰ σείρῃ πολλοὺς μαζύτου εἰς τὸν κρημνόν. »

Ἄλλαχού (σελ. 479-482) διηγεῖται διὰ μακρῶν τὴν ἐπιστροφὴν τῆς πριγκηπίσσης τοῦ Βάδεν εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, γενομένην «εἰς τὸ χειμωνιάτικον παλάτι τῆς Βασιλείσσης» ἐν Πετροπούλει, καὶ τὸν

γάμον τοῦ «Πρίγκηπος Ἀλεξάνδρου Παύλοβικη, μὲ τὴν εἰς τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν μεταθεῖσαν Πριγκιπέσαν Ἐλισάβετ Ἀλεξιέβναν.» Διαρκούντος τοῦ γεύματος «μία μουσικὴ συμφωνία, καὶ ἕνας χορὸς τῶν περιφήμων τραγουδιστῶν καὶ τραγουδίστριων ἔφρανε τοὺς παρόντας ἕως εἰς τὸ ἐσπέρας ὅπου ἔρχησε τὸ Μπᾶλο· ἡ πόλις ἀντηχοῦσε ὅλην τὴν ἡμέραν ἀπὸ τὴν βοῆν τῶν καμπάνων, καὶ ἔφεγγε ὅλην τὴν νύκτα ἀπὸ τὴν μεγάλην φωτοχυσίαν.»

ἔχει δὲ καὶ ἀγγελίας βιβλίων εἰς «χαρτίον φίνον,» καὶ πρόσκλησιν διδασκάλου εἰς τὰ ἀπ.λᾶ διὰ τὸ «ἐν τῇ ἐλευθέρα πόλει τῆς Οὐγγαρίας ΝΕΟΦΥΤΩ ευρισκόμενον Ἑλληνο-ῤωμαϊκὸν σχολεῖον», ὅστις νὰ εἶναι «μετέχωντας ὄχι μόνον ἀπὸ γραμματικὰ ἀλλὰ καὶ ἐκκλησιαστικὰ ψυχολογία.» Σελ. 140.

Παρατηρητέον δὲ ὅτι τὴν Ἐφημερίδα κατακλύζουσι λέξεις ξενικαῖ, ἤτοι τουρκικαῖ, ἰταλικαῖ καὶ γαλλικαῖ, οἷον· ῤεμπούπλικα, πασαπόρτι, μανιφέστο, μεμοριάλ, μαχαλάς, τόπια, ῤεγέντες, γουβερνέρος, ῤεγιμέντο, κουστεδαράτζια, λαγούμια, ἐξελέντζια, δεπαραμέντο, μερεμέτισμα, κεσάτ, ἀδμινιστράτορας, ταράφι, ἐσκουάδρα καὶ ταζέδικος ἀέρας.

Ἄλλ' ἵνα μὴ νομίση ὁ ἀναγνώστης ὅτι ἡ Ἐφημερίς περιέχει μόνον χυδαῖα περιγραφὰς, ἀνατυπούμεν καὶ τοὺς ἐπομένους στίχους, ποιηθέντας ἐπὶ τῷ θανάτῳ Λοδοβίκου τοῦ 17'. (Σελ. 85.)

« Ἡρωϊκοὶ στίχοι εἰς Γάλλους.

» Αἰ! Δι! Γάλλων λαὸ, ἀνάκτων αἵμασι χαιρῶν,
Τίψ' οὕτως οἴκτιστον ἀπώλεσας μενεαίνων
Χεῖρεςσιν φρονιῆσιν ἄνακτ' ἔχον τε μέγαν τε;
Τίσειας βασιλῆος ἀθῶου αἶμα κελαινόν,
Βαλλόμενος βελέεσαι διοτρεφέων βασιλήων.»

«Ποῦ τραγωδὸς νῦν, τε γῶν πολυῖδρις ἀειδῆς;
Ὡς ἐπ' ὀλωλότ' ἄνακτὰ γε χεῦσ' ἄμβρον πολυδακρυον,
Ἴδ' ἔκτραγωδῆσ' ἴσχοι τ' ἔργμ' ὡς ἀθέμιστον;
Κυράνου ἄρι τάμον ἀτάσθαλοι κάρη κελτοί!!!
Τῶν γαῖην βράθμιγγες εἰδούσανθ' αἱματόεσαι
Δίου ἄνακτος, ἰχώρ τ' ἀδίκως, φεῦ, εἶογε χεῦθη!
Δέκτο δέγ' εἶτον ἄναξ, βαβαί, οἴκτιστον μάλ' ἀταρβής·
Εἶδῶς τ' αἴσολα ἔργα, κακοῖβραφίν τ' ἀλεγεινήν·
Ὀντιδ' ἀτιζόμενῳ, ποτὶ φάσγανον ἔδε το, φεῦ, κῆρ·
Τὸν β' ἔθελον φθῖσαι, καὶ ἀπὸρβῆσαι φίλον ἦτορ.
Ὡ Γάλλοι οἴκτιστοι ἀτασθαλίης θεράποντες!!
Ὡ Λυγρὰ ἀγορὰ, βουληφόροι, ἡ δὲ θέμιστες!
Νῦν φονίσσατ' ἀλιτρά θ' ἄνακτος αἵματι θεσμά.
Ἄρτι κορέσθητ' αἰνὰ πιόντες, ἄρ' αἶμα ἀθῶων.
» Οἱ γε μαιφρόνον ἦτορ ἔχουσ', ἀσεβῆ δὲ τε θυμέν!
Ὡν βίη ἐν ἀγορῇ! σκελετὰς κρῖνουσι θέμιστας!
Ἐκ δὲ δίκην ἐλάουσι, Θεοῦ δ' ὄπιν εὐκ ἀλέγουσιν.
Ὡ κακὰ ἔργ', ἃ τελεῖτε ἀθεοσβότων στρατῶς ἀνδρῶν!
Ταῦτα κακοὶ τελέουσι βίου δηλήμονες ἄνδρες.
Ἐκπέρσουσιν γῆν περ ἔην τὰ δρῶντες, (εὐ ἴδμεν).
Ὡς κατὰ Γάλλων ὄπλ' ἀτέραμνα. τ' ἄρης μετ' ἀθηνᾶς,
Φραγκίσκου βουλή περ, ἀτάσθαλ' ἀθέσφατα δρῶντων·
Εὐφραδέως ἄρ' ἄερθεν ἀνοίης οὐνεκα τούτων·
Ὡν τλήμων λαὸς πρόγε λάμπει μέγ', ἄρτι δὲ τυφλώψ!
Οἱ πρόγε φέριμιζον μουσῶν θεοτερπέας μελῶν·

Ἄρτι κακῆδ' ἔπα, ἔργατ' ἀεικία, φῦ, ἰκάνει περ
 Δώματ' ἐς αἰγιόχοιο Διὸς κκι Δαίμονας ἄλλους·
 Ὅττι θεόδοτον ἄνδρα τ' ἄνακτα κακῶς καταπέφνον,
 Ποῦ φεῦ εὐφρονέοντες ἀγάκλυτ' οἱ ποτὲ καλτοί ;
 Μαργαίνειν Γάλλοι τάλανες γ' ἐπ' ἄνακτι, θεῶ τε !
 Κῆμψω ἀτίσειν, φεῦ, εἴλοντ' αἰνὰ φρονέοντες·
 Πῶς γάρ ἄν ἠγεμόνος θεὸν ἴδμεν ἀγάλματι λαοί ;
 (Ζηνὸς ἔφη περ ἄνακτα τίς ἴνδαλμα ἐμμαναί ἔμπνουν.)
 Πῶς κακίη μερόπων ποτ' ἄν εἴργοιτ' ἀργαλήη περ ;
 Λαοὶ ἐφετμῆν εἴ' ὅτ' ἀναίνωνται βασιλῆος ;
 Καὶ ζαθίων ἀνέρων κεδνὰ ὄργια πάντ' ἀποθῶσιν ;
 Ὡς ἄρ' οἱ οὐδὲ θεοῖοκεν οὐλύμποιο μέδοντος,
 Ἠδ' αἴης ἀπάσης περ ἔφημοσσην τελέουσι !
 Τῶν δὲ θεοδῆς γῆν Φραγκίσκος ἐξαλαπάξει,
 Ἐκπέροσιτ' ἀλιτρῶν μερίπων πολυπενθία φύτλην.
 Θεῖον ἀρωγὸν ἔχοι· ποσὶ τούς δε εἰοῖσ' ὑποτάξοι,
 Ἡ δὲ κεραυνῶσοι, Τιτάνας εἰα κρονίων Ζεῦς.
 Τούς δὲ ἄρ' ὑψιμέδων ἄρτ' εἴασε χωόμενος κῆρ,
 Ἰθρὶν ἀγασσάμενος θυμαλγέα κκι κακὰ ἔργα.
 (Ὅττι Θεὸς Βασιλῆας ἀγαστοῦς ὄηκ' ἐπὶ γαίην.
 Γῆς δ' οὖν θ' ἡελίου μέγα θάμβος ἰσείται ἔλεθρος
 Γάλλων νῦν πολίων, ὅθι πᾶς ἔστ' εἰσφορίειν περ
 Αἰ μαλῆαις λιθάδεσσι φόνου πλημμυρίδα γαίην.)

Ὡς προλογίζων εἶπον, ἡ ἀνὰ χειρας Ἐφημερις
 διαρκεῖ ἐξάμηνον ἄγνωστον δὲ ἄν ἐξηκολούθησεν ἡ
 ἔκδοσις καὶ μετὰ ταῦτα. Καὶ μὲν ὑπάρχει εἰδοποίη-
 σίς τις λέγουσα ὅτι «τὸ μέλλον ἐξάμηνον ἀρχίζει
 τὴν πρώτην τοῦ ἐρχομένου Ἰουλίου» (σελ. 450)
 ἐπειδὴ ὁμοῦ γίνεται λόγος ἐν αὐτῇ ὅτι οἱ συνδρο-
 μηταὶ παραπονοῦνται ὅτι δὲν λαμβάνουσιν ἐγκαί-
 ρως τὸ φύλλον, πλείστοι δὲ τῶν ἀπογόνων τῶν συν-
 δρομητῶν τῶν Πουλίων, ὅπως ἀποφύγῃσι τὴν ἀπό-
 τισιν τῆς συνδρομῆς, προτείνουσι, σεβόμενοι βεβαίως
 τὴν παράδοσιν, τὰ αὐτὰ παράποννα, ὑποθέτω ὅτι
 διεκόπη ἡ ἔκδοσις δι' ἔλλειψιν χρημάτων.

Ὅπωςδὴποτε, ἐνόμισα καθῆκον, εἰ καὶ κινδυνεύω
 νὰ κατηγορηθῶ ὅτι χέω μῦρον ἐπὶ φακῆ, νὰ ἀνα-
 γράψω εἰς τὰς στήλας τῆς *Παρδώρας* τὴν ἐφημε-
 ρίδα ἣτις, πρώτη ἐκδοθεῖσα ἑλληνιστί, κατέστησεν
 ἐποχὴν μετὰ τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων. Ἐκτοτε
 μέχρι τῆς σήμερον παρήλθον ὑπὲρ τὰ ἑβδομήκοντα
 ἔτη, ἐφ' ὧν πολλὴ ἀναντιρρόπως ἐγένετο πρόοδος
 κατὰ τε τὴν μάθησιν καὶ τὴν συγγραφὴν. Μελαγ-
 χολία τις ὁμοῦ καταλαμβάνει τὸν καθ' ἡμᾶς συγ-
 γραφέα, ὁσάκις βλέπων τὴν πρόοδον ταύτην, εἰς ἡν
 πρὸ παντὸς ἄλλου αὐτὸς συντελεῖ καταναλίσκων καὶ
 περιουσίαν καὶ ὑγείαν καὶ χρόνον, καὶ στρέφων τὸ
 βλέμμα πρὸς τὰ ὠφελήσαντα μὲν ἀλλὰ λησμονη-
 θέντα συγγράμματα, προαποκτᾷ τὴν βεβαιότητα
 ὅτι εἰς ἴσην τύχην θέλουσιν ὑποκύψει καὶ τὰ κοινω-
 φελῆ αὐτοῦ ἔργα, μακάρια μόνον εἶποτε φιλόφι-
 λός τις, οἷος ὁ Κ. Σ. Οἰκονόμος, συγκαταβῆ νὰ
 ἐνταφιάσῃ ὡς ἐν μαυσωλείῳ αὐτὰ, ὑπὸ τὴν βαθυ-
 κύμονα κόνιν σιτοβρώτου βιβλιοθήκης.

Σ Κ Η Ν Α Ι

ΤΟΥ ΕΝ ΚΑΝΑΔΙΚῆ ΒΙΟΥ.

(Συνέχ. Ἰδε φυλλάδ. 396—397.)

Β'. Οἱ Μεγάλοι Καταρράκται.

Τὴν ἐσπέραν τῆς αὐτῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ὥραν ὁ
 ἥλιος ἐχρωμάτιζε διὰ τῶν τελευταίων ἀκτίνων τὰ
 ὑπὲρ τὰ δάση λευκὰ νέφη, ἡ σχεδία τοῦ Τωβίου Ἄρ-
 βιγκ ἐφάνη ἡμισυ μίλιον μακρὰν τῶν Μεγάλων Κα-
 ταρράκτων. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ρεῦμα ἐκυλίετο ὀρητι-
 κώτερον ἕνεκα τῆς ἐλκυστικῆς δυνάμεως τοῦ καταρ-
 ράκτου, καὶ τῆς σχεδίας ὁ δρόμος ἐγένετο ταχύ-
 τερος· ἀλλ' οἱ ὑλοτόμοι, γινώσκοντες τὸν κίνδυνον,
 ἐπλησίασαν εἰς τὴν ὄχθην· καὶ ὅτε ἠσθάνθησαν συ-
 ρομένην τὴν σχεδίαν ὑπὸ δυνάμεως, πρὸς τὴν ὁποίαν
 ἦτο ἀδύνατον νὰ παλαίσωσιν, ἔδεσαν αὐτὴν στερεῶς
 εἰς τὰ παρακείμενα δένδρα, καὶ ἀνέβαλον εἰς τὴν
 ἐπιούσαν τὸ μέγα ἔργον τοῦ νὰ ρίψωσιν ἄνωθεν τῶν
 καταρράκτων τὸν ὀγκώδη σωρὸν τῶν ξύλων. Καὶ
 τὴν μὲν νύκτα κατέλυσαν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον τοῦ
Χρυσοῦ Ἀετοῦ, πίνοντες καὶ τραγωδοῦντες, τὴν δὲ
 αὐγὴν, ἐπανελθόντες εἰς τὰ ἴδια ἔργα, ὤθησαν τὴν
 σχεδίαν εἰς τὸ μέσον τοῦ ρεῦματος, καὶ δοθέντος
 συνθήματος ὑπὸ τοῦ Τωβίου ἐπήδησαν πάντες εἰς
 λέμβον, ἣτις ἔφερεν αὐτοὺς εἰς τὴν ὄχθην.

— Let go ! ἄρετέ την ! ἀνεφώνησεν ὁ Τωβίας,
 ἀναπετάσας τοὺς βραχίονας ὡς ἂν ἤθελε νὰ ὠθήσῃ
 βιαιότερον τὴν σχεδίαν, ἣτις ἐπλησίαζεν εἰς τὸν κα-
 ταρράκτην. Ἐλκυσθεῖσα δὲ μετὰ μικρὸν ὑπὸ τῆς
 χαινούσης ἀβύσσου, κατέπεσε συμπαράσπυρασα τὸν
 σωρὸν τῶν ξύλων, ὅστις ἀμέσως διεσπάσθη. Ὁ τριγ-
 μὸς τῶν κοπέντων σχοινίων καὶ ὁ πάταγος τῶν
 συντριβομένων κορμῶν ἐσκέπασαν κατ' ἀρχὰς καὶ
 αὐτοῦ τοῦ καταρράκτου τὴν βοήν· καὶ μετὰ μικρὸν
 καὶ σχεδία καὶ ξύλα ἐγένοντο ἄφρατα μετὰ τῶν πυ-
 κνοτάτου λευκοῦ ἀτμοῦ, ὁμοίου πρὸς τὸν ἀτμὸν
 ζέοντος ὕδατος. Τὰ τεμάχια τῆς σχεδίας ἐκυλίοντο
 ἀτάκτως καὶ συνωθοῦντο μετὰ τῆς ἀβύσσου ὡς
 ναυαγοὶ ἀρπάζοντες ἀλλήλους ἵνα σωθῶσι. Τοιαύτη
 δὲ καὶ τοσαύτη ἡ δύναμις τῶν Μεγάλων Καταρρά-
 κτων, ὅστε συστρέφοντες κατακερματίζουσι καὶ τὰ
 στερεώτατα δένδρα. Τὰ μεγαλοπρεπῆ ταῦτα τέκνα
 τῆς ἐρήμου, ἅτινα ἐπὶ αἰῶνας ἀντεπάλαισαν πρὸς
 ἀμειλίκτους θεύλας, κατασυντρίβονται ὡς ἐξηραμ-
 μένα κλαδιά ὑπὸ τοῦ ὕδατος. Ἀφοῦ δὲ περιπλανη-
 θῶσιν ἐπὶ μίαν ὥραν, παρασύρονται ἐν πρὸς ἐν ὑπὸ
 τοῦ ρεῦματος καὶ φέρονται βαθμυκῶν πρὸς τὸ κέν-
 τρον τοῦ ποταμοῦ. Τότε οἱ ἐν τῇ λέμβῳ ὑλοτόμοι,
 κωπηλατοῦντες μετὰ σπουδῆς, καταφθάνουσι τὰ
 ξύλα καὶ σύρουσιν αὐτὰ εἰς τὴν ὄχθην, ὅπου περι-

δέοντες ἐκ νέου αὐτὰ καὶ σχηματίζοντες σχεδία, ρίπτουσιν εἰς τὸν ποταμὸν καὶ διευθύνονται εἰς τὴν Φριδεरिकούπολιν, πρὸς τὸ στόμιον τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, ὅπου φθάνουσιν ἀκινδύνως.

Ὅσάκις διέββαινε σχεδία διὰ τῶν Μεγάλων Καταρράκτων, ἐπειδὴ τὰ συμβεβηκότα αὐτῆς ἦσαν περίεργα, οἱ κάτοικοι τῆς περὶ τὴν χώρας συνείρχοντο εἰς τὴν ἄχθην ἵνα παρασταθῶσι πλησιέστερον εἰς αὐτά. Καὶ ὁ Βλούμεμπαχ λοιπὸν, καὶ ἡ κόρη, καὶ ὁ ξένος αὐτοῦ ἀπῆλθον ἐκεῖ. Μεταξὺ δὲ τῶν ὑλοτόμων, οἵτινες συνήθριζον τὰ λείψανα τῆς σχεδίας, ὁ Γωβίας Ἄρβιγκ διεκρίνετο διὰ τε τὴν ῥώμην καὶ τὸ εὐστροφον αὐτοῦ. Ὅτε δὲ ἐτελείωσε τὸ δυσκολώτερον μέρος τοῦ ἔργου, καὶ ἔμεινε μόνη ἡ ἀναστήλωσις τῆς ἐπὶ τῆς σχεδίας σκηνῆς, οἱ ὑλοτόμοι μετέβησαν καὶ δεύτερον εἰς τὸν «Χρυσοῦν Ἀετόν.» Τὸ τρίτημιόριον σχεδὸν τῶν ξύλων εἶχον καταθραυσθῆ ὑπάρχον ὅμως τόσα δένδρα εἰς τὰ δάση, ὥστε οὐδεὶς ἐλυπήθη διὰ τὴν ἀξίαν λόγου τὰύτην ἀπώλειαν.

Ὁ Γωβίας Ἄρβιγκ, ἰδὼν τοὺς συντρόφους αὐτοῦ τρώγοντας καὶ διαθέσειν ἔχοντας νὰ παρατείνωσι τὴν εὐθυμίαν, μετέβη κατὰ τὴν συνήθειαν αὐτοῦ εἰς τοῦ Κ. Βλούμεμπαχ. Ἐπειδὴ δὲ δὲν εἶχε μεθέξει τῆς χθεσινῆς κραιπάλης τῶν συντρόφων αὐτοῦ εἶχε τὸ ἦθος σοβαρὸν, ἐφαίνετο ἔμφροντις καὶ ἐβάδιζε μετὰ σπουδῆς. Ἐκράτει δὲ καὶ τὴν μικρὰν καρβίαν, ἄνευ τῆς ὁποίας οὐδέποτε ἔμακρύνετο ἀπὸ τῆς σχεδίας. Φορῶν κοκκίνην ζώνην, πῖλον ἐπικαμπῆ καὶ ὑποδήματα τῶν ὁποίων οὔτε ἠκούετο ὁ κρότος, εἶχεν ἀγρίαν τὴν κομψύτητα, ἀρμοζομένην πρὸς τὴν ἔρημον ὅπου ἔζει. Ὅτε δὲ ἔφθασεν ἐνώπιον τῆς οἰκίας τοῦ Κ. Βλούμεμπαχ ἤνοιξε τὴν πύλην καὶ ταχεῖ βήματι διέβη τὴν αὐλήν. Ἰδὼν δὲ τὸν ὑπνέρτην κρατοῦντα δίσκον καφέ.

— Ὁ Γιάννης Βλούμ εἶναι εἰς τὸ τραπέζι; ἠρώτησε.

— Ναὶ, ἀπεκρίθη ψυχρῶς ὁ γέρον ὑπνέρτης, ὅστις δὲν ἐνοστιμίζετο ν' ἀκούῃ ὀνομαζόμενον οὕτω τὸν κύριον αὐτοῦ.

— Πολλὰ καλὰ, ἐπανέλαθεν ὁ Γωβίας, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν αἴθουσαν, ἀφίει ἐκτὸς τῆς θύρας τὴν καρβίαν, τῆς ὁποίας τὸ κοντάκιον ἐβρόντησε κατὰ γῆς. Οἱ τρεῖς συνδαιτυμόνες, ἧτοι ὁ Βλούμεμπαχ, ἡ Γιαννοῦλα καὶ ὁ σιρ Ἐρρίκος Ρέδουαι, δυσσηρεστήθησαν ὅτε εἶδον τὸν ὑλοτόμον προσεπάθησαν δὲ νὰ προσποιηθῶσι. Καὶ ὅμως τοσοῦτω ψυχρὰ ἦτο ἡ ὑποδοχὴ, ὥστε ὁ ξένος ἐστάθη ὑρθιος εἰς τὸ μέσον τῆς αἰθούσης.

— Κάθησε πλησίον μου, κύρ Ἄρβιγκ, εἶπεν ὁ οἰκοδεσπότης, δείξας θρανίον. Σὲ βλέπω πάλιν πηγαίνοντα εἰς τὴν Φριδεरिकούπολιν.

— Ἄ! ὦ! ἀνέκραξεν ὁ ὑλοτόμος, ὡς νὰ μὴ ἤκου-

σε τὸν Βλούμεμπαχ δὲν μὲ γνωρίζεις πλέον, Γιαννοῦλα; Πρέπει λοιπὸν νὰ ὑποθέσω ὅτι εἶμαι περιττός;

— Πόθεν τὸ συμπεραίνετε, κύρ Ἄρβιγκ; εἶπεν ἡ Γιαννοῦλα. . . Μήπως δὲν σὰς ἐδέχθη πάντοτε φιλοφρόνως ὁ πατήρ μου;

— Βέβαια, ἀπεκρίθη ὁ ὑλοτόμος· φαίνεται ὅμως ὅτι τὸ ἄγριον ἔνδυμά μου, παραβαλλόμενον μὲ τὸ ἔνδυμα τοῦ εὐγενοῦς κυρίου ὁ ὁποῖος κάθηται σιμά σου, σὲ δυσαρεστῆ σήμερον. . . Χθὲς ὅμως ὁ κύριος αὐτὸς ἐφάνη πολλὰ εὐτυχῆς, ὅτε εὔρεν ὀλίγον παξιμάδι καὶ παστὸν κρέας εἰς τὸ κατάλυμά μας. . .

— Ἐπεινοῦσα, ὑπέλαβε ψυχρῶς ὁ Ἐρρίκος.

— Καὶ ἡ πείνα ἡμερώνει τὸν λύκον, λέγει ἡ παροιμία.

— Ἡ σύγκρισις αὐτὴ μὲ προσβάλλει, ἀπεκρίθη ὁ Ρέδουαι ἠρεθισμένος. Σὰς ἀφῆκα τὸ κυνήγι μου νὰ τὸ φάγετε τὴν ἐπαύριον· λοιπὸν εἴμεθα ἴσῃα.

— Διὰ τοῦτο καὶ ἐγὼ δὲν σὰς ζητῶ τίποτε, κύριε κυνηγέ, εἶπεν ὁ ὑλοτόμος ἀποτόμως. Ἐὰν ἔχετε ὅμως τί νὰ ζητήσετε ἡ καρβίνα μου εἶναι ἐκεῖ κάτω. . .

— Ἐρρίκε! Ἐρρίκε! εἶπε γερμανιστὶ ἡ Γιαννοῦλα, λησμονήσασα ὅτι ὁ Ἐρρίκος δὲν ἐνόει τὴν γερμανικὴν, δι' ἀγάπην μου!

Ὁ δὲ Ἐρρίκος, ὅστις ὀργισθεὶς εἶχε γίνεи κατακόκκινος, ἀνέλαβε τὴν ἀταραξίαν αὐτοῦ, καὶ ἀποταθεὶς πρὸς τὸν Γωβίαν.

— Κύριε Ἄρβιγκ, εἶπε, πολὺν καιρὸν ἐξήσα εἰς τὴν ἀνατολὴν καὶ δὲν ἀγνοῶ τὴν ἀξίαν τῆς φιλοξενίας. . . Σὰς εὐχαριστῶ λοιπὸν διὰ τὴν χθεσινὴν.

— Δόξα σοι ὁ Θεός! ἀνέκραξεν ὁ ὑλοτόμος. Μὲ λύπην μου, Κ. Βλούμεμπαχ, θὰ ἠναγκαζόμεν νὰ ἔλθω εἰς λόγια καὶ πράγματα μὲ τὸν κύριον αὐτὸν εἰς τὴν οἰκίαν σου, ἐμπρὸς μάλιστα τῆς κόρης σου, τὴν ὁποίαν δὲν ἐπιθυμῶ νὰ τρομάξω. . . Ἄκουσέ με, ἔχω κἄτι νὰ σὲ εἰπῶ· ὡς ἡξέυρεις, πρὸ δέκα χρόνων μετέρχομαι τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ὑλοτόμου, κατεβαίνω ἀπὸ τὸν Ἅγιον Ἰωάννην μὲ τὰ ξύλα μου καὶ ἐπιστρέφω πεζὸς εἰς τὰ δάση τῶν Μικρῶν Καταρράκτων· ἄρχισα ὅμως νὰ βρύνωμαι, καὶ σκέπτομαι ἐνίοτε νὰ παύσω. Ἐχω χρηματικὰ τινα κεφάλαια εἰς τὰς τραπέζας τῆς Ἀγγλίας καὶ τοῦ Πόρτλανδ, ὅπου ἐπιθυμῶ ν' ἀποκατασταθῶ καὶ νὰ μετέλθω τὸ ἐμπόριον. Ἄν θέλῃς νὰ συντροφεύσῃς μὲ ἐμὲ, καὶ νὰ συστήσωμεν οἰκίαν ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἄρβιγκ, Βλούμεμπαχ καὶ συντροφία, θὰ κάμωμεν καλὰ κέρδη.

— Ὅχι, ὄχι, ἀπεκρίθη ἡσύχως ὁ οἰκοδεσπότης, ἐπιθυμῶ νὰ μείνω ἐδῶ. . .

— Ἐδῶ ὅμως ποτὲ δὲν θὰ γίνῃ μεγάλη πόλις, οὔτε θ' ἀναπτυχθῆ τὰ ἐμπόρια. Δὲν θὰ κατορθώσῃς τίποτε.

— Ίσως· ἀλλὰ ἀγαπῶ τὴν μοναξίαν καὶ τὸν βίον μεταξὺ τῶν δασῶν.

— Καὶ ἡ κόρη σου; Εἶσαι βέβαιος ὅτι εὐχρηστεῖται νὰ ζήσῃ εἰς αὐτὴν τὴν ἐρημίαν, εἰς τὴν ὁποίαν δὲν βλέπει κανένα, ὅπως τὸ ἔλεγε χθὲς τὸ βράδυ καὶ ὁ εὐγενὴς αὐτὸς κύριος;

Ὁ σὶρ Ἐρρίκος τελειώσας τὸ πρόγευμα περιεῖρχετο εἰς τὴν αἴθουσαν χωρὶς νὰ προσέχῃ εἰς ὅσα ἔλεγεν ὁ ὑλοτόμος, ὅστις ἐν τοσοῦτῳ ἔτρωγε καὶ ὠμίλει μετὰ πολλῆς ταχύτητος. Ἡ ἀδιαφορία αὐτῆ ἠρέθιζε τὸν Τωβίαν. Μετὰ μικρὰν δὲ σιωπὴν ἐπανέλαβεν οὗτος μεγαλοφωνότερον τὰ ἐξῆς·

— Μὴ διατάζης, Γιάννη, ἅς ὑπάγωμεν ν' ἀποκατασταθῶμεν εἰς καμμίαν μεγάλην πόλιν, ἢ καὶ εἰς τὸ Βόστον ἂν θέλῃς, καὶ θά φανῶμεν... Τί λέγεις, Γιαννοῦλα;

— Εἰς τὰς ὑποθέσεις αὐτάς, ἀπεκρίθη ἡ νέα, δὲν ἔμπορῶ νὰ ἀνκαταθῶ.

— Ἐξ ἐναντίας, ἀνεφώνησεν ὁ Τωβίας· ἡ ἐπιτυχία τοῦ ἐπιχειρήματός μου κρέμαται ὅλη ἀπὸ σέ... Δὲν ἐνόησες τίποτε, Γιαννοῦλα; . . Δὲν ἐκατάλαβες, Κ. Βλοῦμ; . . Καὶ σεῖς, Κ. κυνηγῆ, δὲν μαντεύετε;

— Περὶ τίνος πρόκειται; ἠρώτησεν ἀδιαφόρως ὁ Ἐρρίκος.

— Φαίνεται ὅτι ὑπάρχει συνωμοσία ἐναντίον μου! Κανεὶς δὲν θέλει νὰ μ' ἐνοήσῃ. Προτείνω εἰς τὸν ἀρχαῖόν μου φίλον Γιάννην Βλοῦμ νὰ ἐπιχειρηθῶμεν ἀξιόλογον ἐπιχείρησιν, καὶ μόλις μὲ ἀποκρίνεται. Καὶ ὅταν λέγω νὰ μὲ κάμῃ γαμβρόν σου, ἡ Γιαννοῦλα ἀνοίγει τὸ στόμα της ὡς νὰ μὴν ἐπερίμενε τοιαύτην πρότασιν.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐσταύρωσε τὰς χεῖρας ἐπὶ τοῦ στήθους καὶ ἠτένιζε τὸν Βλοῦμπαχ καὶ τὴν Ουγατέρα αὐτοῦ σιωπῶντας. Μεγίστη ὑπῆρξεν ἡ ἀθυμία αὐτοῦ, ἀφοῦ ἀγωνιῶν ἐφανέρωσε τὸ μυστικόν. Ἠγάπα εἰλικρινῶς τὴν Γιαννοῦλαν, οὐχὶ διὰ τὰς χάριτας αὐτῆς, ἀλλὰ διότι ὡς ἄλλο ἄστρον φωτεινὸν τῶν μακρῶν καὶ ἐπιμόχθων αὐτοῦ ταξιδίων. Εἶδε τὴν νέαν κόρην ἠλικιωμένην· εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ πατρὸς αὐτῆς εὗρισκε πρόθυμον φιλοξενίαν, τὴν ὁποίαν ἐξελάμβανεν ὡς προτίμησιν, καὶ ἐθεώρει ἑαυτὸν κατὰ πάντα ἴσον τοῦ Εὐρωπαϊοῦ ἐκείνου, ὅστις, κατ' αὐτὰς εἶχεν ἔλθει εἰς Ἀμερικὴν ἵνα ζητήσῃ τύχην. Πολλάκις ἀνεμέτρει τὰ κέρδη αὐτοῦ καὶ ἀνυπομόνως ἀνεμενε τὴν ἡμέραν καθ' ἣν θὰ ἐζήτηι εἰς γάμον τὴν Γιαννοῦλαν. Ἐπειδὴ δὲ ἡμέρα αὕτη ἐφθασεν ἔσπευσε, χωρὶς νὰ ἐμποδισθῇ ἐκ τῆς παρουσίας τοῦ ξένου, νὰ φανερῶσῃ τοὺς σκοποὺς αὐτοῦ· καὶ ἐπειδὴ οὐδέποτε ἐφοβήθη ἀποπαίτησιν, ἡ σιωπὴ τοῦ Βλοῦμπαχ καὶ τῆς νέας ἐπέπλησαν αὐτὸν λύπης. Ἡ καρδία τοῦ ἀγρίου ἐκείνου κατεθλίβη καὶ δάκρυα ἀνέβησαν εἰς τοὺς ὀρθαλμοὺς αὐτοῦ.

— Κ. Γιαννοῦλα, ἀγαπητῆ μου μικροῦλα, δὲν θέλεις νὰ μ' ἀποκριθῆς; Δὲν ἠξεύρεις ὅτι ἡμέραν καὶ νύκτα σὲ εἶχα ἀδικόπως εἰς τὸν νοῦν μου; Δὲν ἠξεύρεις ὅτι σὲ ἀγαπῶ; Ποῦ ἐγεννήθης; Πόθεν ἐκληρανόμηνες τὸ ξανθὰ αὐτὰ μαλλία καὶ τὰ γαλανὰ αὐτὰ μάτια, τὸ ἀγνοῶ· ἐκεῖνο μόνον τὸ ὅποιον ἔμπορῶ νὰ βεβαιώσω εἶναι, ὅτι ποτὲ μου δὲν ἀπάντησα νέαν, τῆς ὁποίας τὸ βλέμμα νὰ μὲ κάμῃ τόσον ἐντύπωσιν...

Ἐπειδὴ δὲ ἡ Γιαννοῦλα ἠθέλησε ν' ἀποχωρήσῃ, ὁ Τωβίας προχωρήσας πρὸς αὐτήν· — Γιαννοῦλα, Γιαννοῦλα, εἶπεν, ἀκουσέ με διὰ τὴν τελευταίαν ἴσως φοράν. Διὰ τί μὲ ὑπεδέχεσο χαμογελῶσα ὡς ἄνθρωπος ἠρχόμενος ἐδῶ; Ἀπὸ φόβου; ἐγὼ ὅμως, ὡς ἠξεύρεις, δὲν ἐβλάψα ποτὲ κανένα. Ἀπὸ οἶκτον λοιπὸν ἐχαμογέλας, ἀπὸ οἶκτον πρὸς ἄνθρωπον χωρὶς ἀνατροφῆν, ὁ ὁποῖος ζῆ μεταξὺ δασῶν καὶ ποταμῶν ὡς ἄγριος... Ἐγὼ ὅμως δὲν θέλω, κυρία, τὸν οἶκτόν σου, διότι δὲν εἶμαι κανενὸς κατώτερος. Καὶ τώρα, θέλουσα νὰ φύγῃς, αἰσθάνεσαι δι' ἐμὲ καταφρόνησιν;

— Κ. Ἄρθρικ, ὑπέλαβεν ὁ πατὴρ τῆς Γιαννοῦλας, ἡ κόρη μου εἶναι νεωτάτη, καὶ ἡ ἀνέλπιστος πρότασίς σου μᾶς εὔρεν ἀπραστοιμάστους· ἠξεύρεις ὅτι τοιαῦτα πράγματα δὲν ἀποφασίζονται εἰς μίαν στιγμὴν... Μὴ ταράττεσαι παρακαλῶ.

— Ἰπεκφυγὴ καὶ ἀπάτη! ἐπανέλαβεν ἐντόνος ὁ ὑλοτόμος. Προτιμότερον ἦταν νὰ μ' ἔλεγες· — Ἡ κόρη μου δὲν εἶναι διὰ σέ, διότι δὲν φορεῖς χειρόκτια, δὲν ἀλείφεις τὰ μαλλιά σου, δὲν σὲ ράπτουν τὰ φορέματα εἰς τὸ Λονδίνον ἢ τὴν Φριδεरिकούπολιν... Ἐργάζεσαι μὲ τὰ χονδρὰ χεῖρα...

— Κ. Τωβία, ὑπέλαβεν ὁ Ἐρρίκος, ποῖος σὰς ἔδωκε τὸ δικαίωμα νὰ ὑβρίζετε ὅλον τὸν κόσμον;

Οἱ λόγοι οὗτοι, ὡς προσφερόμενοι μετ' ἐπάρσεως, ἀνεγέννησαν εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ὑλοτόμου τὸ μίσος καὶ τὴν ζηλοτυπίαν, τὰ ὁποῖα εἶχε καταστῆσει μίαν στιγμὴν ἡ λύπη. Προσβληθεὶς τὰ μέγιστα ἐκ τοῦ καταφρονητικοῦ ὕφους τοῦ ξένου ἐκείνου, τὸ ὅποιον ἐφαίνοντο ἐπιδοκιμάζοντες· καὶ οἱ οἰκοδεσπόται διὰ τῆς σιωπῆς, ἴστατο ἔρθιος, κάτωρος, τὰς χεῖρας ἔχων ἐμπεπηγμένας εἰς τὴν ζώνην αὐτοῦ, καὶ ἀτενίζων ἀπειλητικῶς τὸν Ἐρρίκον, ὅστις ἐξαικολούθει περιπατῶν ἡσυχῶς καὶ ἀταράχως ὡς ἂν ἦτο μόνος.

— Κ. Ρέδουαι, εἶπεν ὁ Βλοῦμπαχ, φοβοῦμενος τὴν ὀργὴν τοῦ Τωβίου, μὴ λησμονῆς ἔτι με ὑπεσεχέθης.

— Δὲν λητμονῶ, ἀπεκρίθη ὁ Ρέδουαι, καὶ διὰ τοῦτο ἀποχωρῶ πρὸς χάριν σας.

— Καὶ ἐγὼ, προσέθετο ὁ ὑλοτόμος πηγαίνω· βλέπω ὅτι δὲν ἔμεινε πλέον τόπος δι' ἐμὲ εἰς τὴν ἄλλοτε τῶσιν φιλόξενον ταύτην οἰκίαν... Σὺ, Γιαν-

νοῦλα, μ' ἐπιβουλεύεσαι! Μὲ κταφρονεῖς ὅσον καὶ ὁ ξένος αὐτὸς, ὁ ὁποῖος προσταῖζει εἰς τὴν οἰκίαν σας. Ἐχε τὸν νοῦν σου! θὰ μὲ κάμης τρομερὸν, ἄξιον νὰ ἐπιχειρισθῶ τὰ πάντα . . .

Δύο ὥρας μετὰ τὰς ἀπειλὰς ταύτας ὁ Τωβίας ἀνεχώρει μετὰ τῶν συντρόφων αὐτοῦ. Ἡ μεγάλη σχεδία, γενομένη μικροτέρα μετὰ τὴν δίοδον τοῦ καταρράκτου, ἔπλεεν ἐκ νέου εἰς τὸν Ἅγιον Ἰωάννην. Οἱ ὑλοτόμοι, τῶν ὁποίων τὴν εὐθυμίαν εἶχεν ἀυξήσει ἀπὸ πρῶτας ὁ Βάχχος, ἔσειον μετὰ κραυγῶν τὰς κώπας, ἐνῶ ὁ ἀρχηγὸς, καθήμενος, σύννους ἐπὶ στελέχους πρὸς τὴν πῶραν, ἐσιώπα. Ἐγερθεὶς δὲ καὶ στρέψας τὸ βλέμμα πρὸς τὴν οἰκίαν τοῦ Βλοῦμεμπαχ εἶδεν εἰς τὸ παράθυρον τὸν σὶρ Ἑρρίκον Ρέδουκι τηλεσκοποῦντα αὐτόν· καὶ αἰσθανθεὶς σπασμόν, ἤρπασε τὴν καραβίαν, διεύθυνε τὴν κάναν πρὸς τὸν εὐγενῆ ξένον καὶ ἐπυροβόλησεν· ἡ δὲ σφαῖρα, συρίζασα προσέβαλε τὸν ὦμον τοῦ Ἑρρίκου μόρῃς ἐγγίσασα αὐτόν.

— Καλὸν κατευόδιον, ὑλοτόμε! ἀνεφώνησεν ὁ ξένος, καὶ ἀπέβαλε τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ ὅπως σπογγίσῃ τὸ αἷμα τῆς ἐλαφρᾶς πληγῆς.

— Τί τρέχει; ἠρώτησεν ὁ Βλοῦμεμπαχ δραμῶν ταχέως πρὸς τὸν Ἑρρίκον.

— Τίποτε! διὰ νὰ μὲ δώσῃ δείγμα τῆς ὑπολήψεως καὶ τῆς φιλίας του ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ἐπυροβόλησε, πολλὰ μακρόθεν εὐτυχῶς, πρὸς τὴν μὴν μου.
(*Ἐπεταὶ συνέχεια.*)

ΠΕΡΙ ΑΓΓΕΛΟΥ ΒΕΡΓΙΚΙΟΥ.

Ἑλλόγιμε φίλε Κ. Ν. Δραγούμη.

Ἐν τῷ 395 φυλλαδίῳ τῆς καλῆς καὶ πολιᾶς σου *Πανδώρας* (σελ. 288) ἀνέγνων μετὰ πολλοῦ τοῦ διαφέροντος τὰ γενέθλια τῆς γαλατικῆς φράσεως *écrire comme un Ange*. Ἐπήνεσα καὶ ἐπαινῶ ἀείποτε τὸν ζῆλον τῶν περὶ τὰ πάτρια ἐνδελεχῶς, ὡς ὑμεῖς, ἀσχολουμένων, καὶ τροφὴν ὑγιεινὴν καὶ βωστικὴν τῷ πνεύματι τοῦ ἡμετέρου ἔθνους ἐκ τῶν οἰκείων μελετῶν παρατιθεμένων, καὶ ὅσον οἶδον τε αὐτὸ ἀπὸ τῶν ἐθνείων καὶ ἀλλοτριῶν ἀποτρεπόντων τραγημάτων, ἅπερ ξένα καὶ ἄλλοις προσήκοντα, καὶ λυσιτελῆ ἴσως ὄντα, παρ' ἡμῖν καὶ βλαβερὰ καὶ φευκτέα ἢ πικρὰ πεῖρα ἀπέδειξε. Τὸν γὰρ ἀγλαὸν τῆς καλλιγόνου Κρήτης γόνον Ἄγγελον ὁ ἐν τῇ Γραφικῇ ἀποθήκῃ (*Magazin pittoresque*) τὰ περὶ αὐτοῦ γράψας ἐσφαλμένως παρωνόμασε Βεργίνιον ἀντὶ Βεργικίου, εἰ μὴ που καὶ τοῦτο τοῖς τυπογραφικοῖς συγκαταλεχτέον παροράμασιν, ἐνθα πολλὰ καὶ πολλάκις τῶν τε συγγραφέων καὶ τῶν ἐκδοτῶν ἀμαρτία ἐπιφοροῦνται. Τοιαῦται δὲ παρα-

φοραὶ κυρίων μάλιστα ὀνομάτων ἀπαντῶνται ἐν ταῖς Εὐρωπαϊκαῖς ἐφημερίσι καὶ μάλιστα ταῖς ἐν τῷ μουσοτρόφῳ τῶν Χαρίτων ἐνδιαιτήματι, τοῖς Παρισίοις, ἐκδιδομέναις, καθά τις πρὸ μικροῦ παρετήρησε (α). Τοῦτο δὴ συνέβη καὶ περὶ τὸν ἡμέτερον Ἄγγελον, ὃν οὗτος μὲν Βεργίνιον ἐπωνυμεῖ, ὁ δὲ Ὀλλανδὸς φιλόλογος Ρουτιγέσιος Βεργέριον (β), ὁ δὲ Βάυλος ἐγγύτερον τοῦ ἀληθοῦς Βεργέκιον (*Vergece*) ἐκ τοῦ Βαίφου (*Baif*) ἀφορηθεὶς, δ; *Vergecius* λατινιστὶ ἐπιλέγεσθαι κρίνει καὶ οὐχὶ *Vergerius* (γ)· συνωδὰ δὲ τούτοις καὶ ὁ Μοντεφαλκῶνιος (δ), καὶ τοι: *Βεργίκιον* ἢ Βεργήκιον αὐτὸς ἐαυτὸν ἐπωνυμεῖ ἐν αὐτογράφῳ σημειώματι. Ἐν γὰρ τῇ τοῦ Ταυρίνου βιβλιοθήκῃ ἀπόκειται χειρόγραφον κάλλιστα γεγραμμένον καὶ πολλαχοῦ χρυσῷ διηθητισμένον περὶ Μουσικῆς πραγματευόμενον, σύγγραμμα ἀνωνύμου. Εἰς τὸ τέλος τοῦ χειρογράφου τοῦτου ἀναγινώσκονται τὰ ἐξῆς: «Ἐγεγράφη (*sic*) διὰ χειρὸς Ἀγγέλου Βεργικίου τοῦ Κρητὸς ἐν Παρισίῳ ἔτει ἀπὸ τῆς θεογονίας αφνθ'. ἑκατομβαιώνος ὀγδόῃ ἰσταμένου, ἐπὶ βασιλείᾳ Ἑρρίκου δευτέρου, ὅτε καὶ αὐτόν, φεῦ τῆς ἀπωλείας, μικρὸν ἔπειτα ῥωμαλέως τε καὶ ἀνδρικῶς πάνυ ἐν τοῖς ἵπποδρομίῳ ἀγωνιζόμενον μοῖρα κραταιὰ τε καὶ ἀπηνῆς φθονούσεως (γρ. φθονήσασα) ἐξαίφνης ἀφῆρπασε. Τὸ δὲ βιβλίον δέδοται δῶρον παρ' αὐτοῦ Ἀγγέλου τῷ μεγαλωτάτῳ καὶ ἐνδοξοτάτῳ ἄρχοντι τῶν Ἀλλοβρόγων ἐλθόντι ἐνθάδε, μνήμης ἕνεκα» (ε).

Οὗτος τοίνυν ὁ Ἄγγελος ὁ Βεργίκιος, πλὴν τῶν ἀξιολόγων καλλιγραφημάτων, ἅπερ πολλὰ ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Γαλλίᾳ ἔγραψεν ἀπὸ τοῦ 1535—1566 (ς), καὶ μετὰφρασιν λατινικὴν ἐξεπόνθησε τοῦ Πλουταρχείου «*περὶ ποταμῶν καὶ ὄρων ἐπωνυμίας*» συγγράμματος, ἣν ὁ Ρουτιγέσιος ὡς μὴ νήφοντος ἔργον κατέκρινεν ἀδίκως (ζ), ὡς ἀπέδειξεν ὁ Βάυλος (η). Καὶ ὁ υἱὸς δὲ τοῦ Ἀγγέλου Νικόλαος, δς τῷ 1540 ἐκ τῆς Κρήτης εἰς Γαλλίαν ἀπεδήμησε, καὶ αὐτὸς ἦν τῶν γραμμάτων θεράπων, καὶ στίχους ἔγραψεν ἐπὶ Ἀδριανῷ τῷ Τουρνέζῳ. Συγγενὴς δ' αὐτοῦ φαίνεται ὢν καὶ Ἰωάννης Βεργίκιος ὁ Κρητὸς, δς ἔγραψεν ἰταλιστὶ ἱστορίαν τῆς Κρήτης ἐν βιβλίῳ

(α) *Nous n' en aurions jamais fini si nous voulions relever une à une les innombrables coquilles typographiques qui émaillent quotidiennement les quatre pages des Journaux de Paris etc. Le Nord. N. 125. 5. Mai 1866. Βλ. καὶ ἀριθ. 94.*

(β) *Rutgesij Varias Lection. L. III. cap XII. pag. 235.*

(γ) *Βλ. P. Bayle Diction. hist. et critique T. 4. p. 2809. Rotterdam, 1720.*

(δ) *Montfaucon Palaeogr. Graeca pag. 94, 112.*

(ε) *Pasini Codic. Manuscripti Bibl. Reg. Taurinens. T. 1. pag. 312. Βλ. καὶ Montfaucon Palaeogr. p. 90.*

(ς) *Βλ. Montfaucon Palaeogr. pag. 91, 94.*

(ζ) *Equidem Vergerium cum haec scriberet sobrium fuisso non puto. Rutgesij Var. Lection. L. III. 12. pag. 236.*

(η) *Bayle 1. c.*

17 ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τοῦ 1597, καθά φησιν Ἀπόστολος ὁ Ζῆνος ὁ Κρήσιος (α). Καὶ ταῦτα μὲν ταῦτα.

Ἐγὼ δὲ σοὶ καὶ τάδε περὶ τῶν ἐκ Κρήτης καλλιγράφων οὐκ ἄκαιρον νομίζω προσθεῖναι. Ἐν χειρογράφῳ ἐκ μεμβράνης περιέχοντι τοῦ Μ. Βασιλείου καὶ Χρυσοστόμου συγγράμματα καὶ ἀποκειμένῳ ἐν τῇ τῆς Βιέννης βιβλιοθήκῃ, γεγραμμένῳ δὲ τῷ σχλζ (1129) ἀναγινώσκονται οἱ ἐξῆς στίχοι·

« Τέλος εἴληφα τῆς τρισσοδέκτου βίβλου,
Καὶ χαρᾶς ἐμπέπλησμαι ἰδὼν τὸ πέρας·
Ὅτι τάχος γέγραπται ἢ δέλτος αὐτῆ
Χεῖρι εὐτελοῦς Κωνσταντίνου Ταρσίτου,
Τοῦ ἐξ Ἀθηνῶν ἐν Κρήτῃ γεγονότος,
Οὐδὲ πάντες εὐχεσθε τῶν αὐτοῦ ὀφλημάτων » (β).

Καὶ οὗτοι μὲν μαρτυροῦσι πολλῶ πρότερον ἐν Κρήτῃ τὴν καλλιγραφίαν ἐπιτηδευομένην, οὐχὶ δὲ μετὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Βυζαντίου, ὡς φησιν ὁ κλεινὸς Μοντεπαλκίνιος (γ), χρονολογῶν τὴν τῆς ἑλλην. γραφῆς ἀκμὴν ἀπὸ τῆς εἰς Κρήτην ἀφίξεως Μιχαὴλ Ἀποστολίου τοῦ πατρὸς Ἀρσενίου τοῦ Μονεμβασιῆ. Καὶ ἄλλον δὲ πρὸ τῆς ἄλωσεως ἔχομεν Κρήτα καλλιγράφον, τὸν Πέτρον τὸν ἐκ Ρεθύμνης διατρίβοντα τῷ 1422 ἐν Μαντούζῃ (δ). Ὑστερον δ' ἐγένοντο καὶ ἄλλοι πολλοί· οἷον Μάρκος ὁ τοῦ Ἀνδρέου (ε), Ἀντώνιος Δαμιλᾶς ὁ Μεδιολανεύς ἐπονομαζόμενος, ὃς ἀντιγράφας τὴν Ὀμήρου Ὀδύσσειαν προσέθηκε τάδε· « Ἰωνάνιος Δαμιλᾶς Κρήσιος τὸ ἔθνος καὶ τοῦτο ἐξέγραψα, οὐκ ἄνευ μὲν τοῦ γεμισθοῦ, συνδρομῆ καὶ ἀναλώμασι καὶ τῇ ἄλλῃ ἐπιμελείᾳ μαγίστρου Λαυρεντίου τοῦ καὶ ἐκ Φλωρεντίας » (ς)· καὶ εἰς ἕτερον δὲ ἔχον τὸ Ἱεροκλέους εἰς τὰ Πυθαγόρου ἔπη ὑπόμνημα ἀναγινώσκονται, « Τέλος εἴληφε τὰ παρόντα γράμματα χειρὶ ἐμοῦ Ἀντωνίου Μεδιολανεύς, ἔτι δὲ καὶ Κρητὺς τὸ ἔθνος δυναμένῳ λέγεσθαι διὰ τὸ τῶν, γονέων πρό-

τερον οἰκητόρων ἐν Κρήτῃ γενομένων, καὶ αὐτὸν ἐν ταύτῃ γεννηθῆναι καὶ τραφῆναι καὶ ἀνδρωθῆναι, καὶ τῶν παρ' αὐτῆς δωρεῶν οὐκ ἔλαττον ἢ τοὺς ἄλλους Κρητᾶς ἀπολαῦσαι, ἄνευ τοῦ γέυστην εἶναι » (α). Ἀλλὰ καὶ τῇ τῆς Μόσχας βιβλιοθήκῃ κεῖται χειρόγραφον τῆς πεντεκαίδεκάτης ἑκατονταετηρίδος, περιέχον τὴν Θουκυδίδου ζυγγραφὴν καὶ τὸ « περὶ τῶν Θουκυδίδου ἰδιωμάτων » τοῦ Ἀλικαρνασσεῖος Διονυσίου, ὅπου καὶ τινὰ νεωτέρας χειρὸς σχόλια εἰς τὸν Θουκυδίδην ἀναγινώσκονται, καὶ ἦδε ἡ περὶ αὐτῶν σημείωσις· « Ἀντώνιος Μεδιολανεύς, Κρήσιος τὸ γένος, τὰ ἐνόητα ταύτῃ τῇ βίβλῳ σχόλια ἐνέθηκε » (β). Ἀμφίβολον δ' εἶπερ αὐτὸς ἀφ' ἐκυτοῦ ὁ Ἀντωνίος ἢ ἄλλοθεν λαβὼν ἐνέθηκε τὰ σχόλια. Ἰωάννης δὲ Ρώσσο, πρεσβύτερος, ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη ἐπαγγελλόμενος τὸν καλλιγράφον, διέτριψεν ἐν Ρώμῃ, Βενετίᾳ, Φλωρεντίᾳ, Βονονίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς καλλιτάουρου Ἰταλίας (1455—1499)· οἱ δὲ παρ' αὐτοῦ ἀπειροπληθεῖς ἀντιγραφέντες, συγγραφεῖς κατακοσμοῦσι τὰς Εὐρωπαϊκὰς βιβλιοθήκας (γ). Ἔτι δὲ Νικόλαος Βλαστός (1484) καὶ Μιχαῆλος ὁ Δαμασκηνός, ὃς ἀντιγράφας τὰ Πρακτικὰ τῆς ἐν Χαλκηδόνι Οἰκουμενικῆς Συνόδου εἰς τὸ τέλος τοῦ χειρογράφου προσέθηκε τὰ ἐξῆς· « Μιχαῆλος Δαμασκηνός ὁ Κρήσιος πενία τῷ πολυκεφάλῳ θηρίῳ συζῶν καὶ ταύτην τὴν τῶν Πρακτικῶν τῆς ἀγίας καὶ Οἰκουμενικῆς ἐν Χαλκηδόνι συναθροισθείσης Συνόδου τῷ εὐλαβεστάτῳ καὶ αἰδεσιμωτάτῳ κυρίῳ κυρίῳ Ἰωάννῃ Ματθαίῳ Γεβέρτῳ τῷ τῆς Βερώνης ἐπισκόπῳ καὶ δαταρίῳ τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου ἐν τῇ πανευφύμῳ ἀρχαίᾳ Ρώμῃ ἐξέγραψα ἐν ἔτει ἀπὸ τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ θεοῦ σαρκώσεως ἀρκε. Φεβρουαρίου ιζ » (δ). Ἰωάννης Γρηγορόπουλος ὁ τὰ Ἡσιόδου ποιήματα ἀντιγράφας καὶ καλὸν περὶ τὸ τέλος ἐπισυνάψας ἐπίγραμμα (ε). Ἄλλους παραλείπομεν.

Ἐχεις, φιλότῃ, καὶ ταῦτα τῆς ἐμῆς τιμῆς καὶ ὑπολήψεως τῆς πρὸς σέ μικρὸν τεκμήριον· εἰ δέ τι δοκιμάσεις αὐτῶν καὶ τῇ Παρθώρᾳ προσῆκον, δώρησαι δι' αὐτῆς καὶ τοῖς φιλομαθεῦσι τῶν ἀναγνώστων. Ἐβρώσο.

Ἀθήνησι τῇ 30 Σεπτεμβρ. 1866. Ὁ σὸς
Σ. Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ.

(α) Giovanni Vergizio scrisse un' istoria general di Candia divisa in 17 libri, ed arrivò al detto anno, come ho raccolto dell' epitome di essa, che si conserva manoscritta presso il N. H. Pietro Gradenigo di S. Giustina etc. Apost. Zeno παρὰ Ant. de Torres y Ribera Cretae periplus pag. 9. Venetiis, 1805.

(β) Βλ. Lambecij Comment. de Aug. Biblioth. Caes. Vindobon. L. III. pag. 348. Τῷ 1435 ἐγένετο καὶ ἕτερος Ἀθηναῖος καλλιγράφος ὀνομαζόμενος Ἀντωνίος Λογοθέτης, οὗ τινος αὐτόγραφος σημείωσις ἐν χειρογράφῳ, περιέχοντι τὴν Πολύβιου, λέγει τάδε·

« Ὅδε πέρας λάβει ἱστοριῶν Πολύβιου βίβλος.
Ἦν παρ Ἀθηναῖος γεγραφὼς Ἀντωνίος ἔστι.
Φιλέλφου δ' ἀναλώμασι τοῦ Φραγκίσκοιο κλησιν.

Ἐτελειώθη μηνὶ Νοεμβρ. κγ. ἔτους ἀπὸ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως αὐτῆ ἐν Σπῆν τῆς Τυρρηνίας. » (Bandin. Catalog. Mss. T. 2. p. 628. Βλ. καὶ Montfauc. Palaeogr. Gr. p. 76, 79).

(γ) Palaeogr. Graec. pag. 111.

(δ) Montfauc. Palaeogr. p. 77.

(ε) Montfauc. l. c. p. 92.

(ς) Bandin. Catalog. Mss. Biblioth. Laurent. T. 2. p. 135.

(α) Bandin. Catal. Mss. etc. T. 2. pag. 284.

(β) Matthaei Accurat. Cod. Graec. Mss. Bibl. Mosquens. etc. p. 142.

(γ) Bandin. Catal. Mss. Bibl. Laurent. T. 1. p. 142. T. 2. p. 129, 203, 270, 307, 447, 449, 577, 683. T. 3. p. 162, 291, 367, 424. Montfauc. Bibl. Coislinaiana p. 445. Matthaei Accurat. Cod. Graec. Mss. Bibl. Mosq. pag. 158.

(δ) Montfauc. Palaeogr. Graec. p. 512.

(ε) Matthaei l. c. p. 185.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑΤΩΝ.

Μάντσεστερ, 20 Αύγουστου 1866.

Φίλε Κύριε!

Ἐν τῇ Βιβλιογραφίᾳ τῆς Παρθώρας τῆς ἀ. Αὐγούστου, ὀμιλοῦντες περὶ τοῦ Ὀμηρικοῦ Ζητήματος, ἤτοι τῆς ἱστορίας τῶν Ὀμηρικῶν ἐπῶν, πραγματείας τοῦ Κ. Ἀγγέλου Βλάχου, βραβευθείσης ἐν τῷ Ῥοδοκωννακίῳ φιλολογικῷ διαγωνισμῷ τοῦ 1865 ἐρωτᾶτε «Τί δὲ ἐστὶν ὀμηρικὸν ζήτημα,» καὶ, βοηθεῖα τοῦ βιβλίου τοῦ Κ. Α. Βλάχου, ἐκτίθεσθε ἐν συνόψει τὰ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου, ἐπιλέγοντες ὅτι, «ἐπειδὴ δὲν εἴμεθα πάντες φιλόλογοι, οὔτε πάντες ἔχομεν καιρὸν ἢ ἔξιν πρὸς ἀνάγνωσιν, ἀγνοοῦμεν ἐξ ἀνάγκης τί ἐννοεῖ ἢ σύντομος αὐτῆ πρότασις κτλ.» Ἐλπίζω ὅτι θέλετε μ' ἐπιτρέψαι νὰ σᾶς ἐκφράσω καὶ ἐγὼ ἄλλην τινὰ ἀπορίαν διεγευθεῖσαν εἰς τὸν νοῦν μου, τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος βιβλιογραφικὸν ἄρθρον ἀναγινώσκοντος· ἐρωτᾶτε σήμερον τί ἐστὶν ὀμηρικὸν ζήτημα; Τὸ ἐρώτημα τοῦτο ἤθελεν ἔχει ἴσως σημασίαν τινὰ ἐὰν ἀπετείετο πρὸς τοὺς πολλοὺς, ὅσοι δηλονότι οὐδὲ αὐτῶν τῶν μαθημάτων τῶν ὑποδεστέρων τάξεων τῶν γυμνασίων ἠκροάσαντο· ἀλλ' οἱ τοιοῦτοι μηδαμῶς σχεδὸν ἐνδιαφέρονται εἰς τοιούτων συγγραμμάτων ἀνάγνωσιν· ἀρὰ γε ἀπευθύνεται ἡ ἐρώτησις πρὸς τοὺς περατώσαντας τὰς γυμνασιακὰς σπουδὰς, πρὸς τοὺς φεικτὰς τοῦ Πανεπιστημίου, πρὸς τοὺς λογίους ἐν ἐνὶ λόγῳ; Οὐδεὶς αὐτῶν ἀγνοεῖ ἐξ ἀνάγκης τὴν σημασίαν τῆς προτάσεως ταύτης, ἀλλὰ πάντες μοι φαίνεται ἤθελον ἀποκριθῆ ὅτι τὸ ὀμηρικὸν ζήτημα, οὐ μόνον δὲν εἶναι πλέον ζήτημα, ἀλλὰ καὶ τούτου δοθέντος, τὸ ζήτημα τοῦτο εἶναι κοινὸς τόπος, εἶναι τὸ δὴ λεγόμενον *γλαῦκος ἐν Ἀθήναις*, καὶ οὐδὲ ἀξίον νὰ τεθῆ ὡς ὑπόθεσις διαγωνίσματος. Διότι τίνες μὲν μαθηταὶ τῶν γυμνασίων ἀρχόμενοι τῆς παραδόσεως τῶν ὀμηρικῶν ἐπῶν δὲν ἤκουσαν ἐπὶ τινὰς καὶ ἡμέρας τὰ περὶ Ὀμήρου καὶ τοῦ λεγομένου ὀμηρικοῦ ζητήματος; τίνες δὲ φοιτῆται ἰδίως τῆς φιλολογικῆς σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου ἐν διαστήματι μιᾶς τετραετίας δὲν ἤκουσαν τοῦλάχιστον δις τὰ περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως κατὰ πάσας τὰς φάσεις καὶ διαστάσεις καὶ λεπτομερείας αὐτῆς καὶ δὲν συνέλεξαν ἐγκώδη φάκελλον σημειώσεων, προτὸν ἀκροάσεων πολλῶν κατὰ συνέχειαν ἐβδομάδων; Τίνες τελευταῖον διατελοῦντες μετὰ ταῦτα εἰς τὴν τάξιν τῶν φιλαναγνώστων, τῶν λογίων ἐγγένει, δὲν ἀνέγνωσαν δις καὶ τρίς ἴσως τὰ περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης εἴτε εἰς ἱστορίαν τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας, εἴτε εἰς καλὴν ἔκδοσιν τῶν ὀμηρικῶν ποιημάτων, εἴτε εἰς τόσα ἄλλα ἐπι-

σημα καὶ σαφὰ εὐρωπαϊκὰ συγγράμματα, ὧν ὁ ἀριθμὸς ἀπέβη μέχρι τοῦδε οὐχὶ εὐμεγέθης; (1) Ὡστε φαίνεται τῇ ἀληθείᾳ ἄπορον ἐὰν δύναται τις σήμερον νῆ συγγράψῃ νέον τι καὶ νὰ ἐκθέσῃ νεοφανῆ τινὰ θεωρίαν περὶ τοῦ ζητήματος τούτου, τὸ ὀποῖον εὐλόγως δύναται νὰ θεωρῆται λελυμένον εἰς πᾶσαν τοῦλάχιστον πεφωτισμένην ἑλληνικὴν διάνοιαν (2).

Ἐκ τῶν περιστάσεων τούτων ὀρμώμενος ἐρωτῶ ἐν παρόδῳ καὶ τὸ ἐξῆς· Διὰ τί ἀρὰ γε παρήκμασαν ταχέως καὶ ἀπέβησαν ὑποδεστέρας ἀξίας τὰ φιλολογικὰ ἢ ποιητικὰ διαγωνίσματα, ἅτινα ὁ περὶ τὰ καλὰ ζῆλος ὁμογενῶν τινῶν συνεστήσατο παρ' ἡμῖν πρὸ δεκαπέντε ἡδὲ ἐτῶν; Εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι ἡ διεξαγωγή τῶν ἀγῶνων τούτων ἀνετέθη εἰς ἀγωνοδίκας σεβαστοὺς, εἰς διαπρεπεῖς καθηγητὰς τοῦ ἡμετέρου Πανεπιστημίου, ἀλλ' ἡ ἐκλογή τῶν πρὸς διαγωνισμὸν ὑποθέσεων ἢ ζητημάτων ἐφάνη ὅτι ἐγένετο ἐπὶ τὸ πολὺ ἄστοχος, ἀκατάλληλος καὶ μονομερής. Κατὰ τῆς τοιαύτης δὲ ἐκλογῆς τῶν φιλολογικῶν διαγωνισμάτων ἐγένετο λόγος καὶ ἐν τῇ Παρθώρᾳ καὶ ἐν ἄλλαις ἐφημερίσιν τῆς πρωτεύουσας, καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἀγῶνων ἐμαρτύρησαν ὑπὲρ τῶν αἰτιάσεων. Περὶ τὸν δὲ νὰ προσθέσω τι καὶ περὶ τῶν ποιητικῶν ἀγῶνων μας. Ἡ ἱστορία αὐτῶν εἶναι λίαν γνωστὴ καὶ σχεδὸν πρόσφατος, τὰ δὲ κωμικοτραγικὰ αἴτια, ἅτινα οὐ μόνον ἐπετάχον τὴν ἐντελὴ αὐτῶν παρακμῆν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ συμφέρον τῆς ἀληθοῦς ποιήσεως παρεβλάψαν, πᾶς φιλαναγνώστης νομίζω ἐνθυμεῖται.

Διὰ τοῦτο πιθανῶς πρὸς τοὺς ἀποροῦντας ἐκ τῶν ὑμετέρων ἀναγνώστων, διὰ τί πρὸ τινῶν ἐτῶν ἐπαύσατε δημοσιεύοντες διὰ τῆς Παρθώρας τὰς ἐνικουσίους ἐκθέσεις τῶν δικαστῶν τῆς παρ' ἡμῖν ποιήσεως, λέγετε ἐν σημειώσει τῆς σελίδος 214 τοῦ φυλλαδίου τῆς 15 Ἰουνίου, ὅτι, «Ἐὰν ὁ φιλογενὴς ἀγωνοθέτης τοῦ ποιητικοῦ διαγωνίσματος εἰδαπὰνα εἰς τύπωσιν καλοῦ τινος βιβλίου ὅσα κατ' ἔτος χορηγεῖ εἰς ἐκεῖνο, καὶ κοινωφελέστερος ἦθελε φανῆ καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἤθελεν ἀπαθανάτισαι.»

Πάντες τῇ ἀληθείᾳ οἱ μετὰ λύπης θεωροῦντες ἀφ' ἐνός μὲν τὴν ἐν Ἑλλάδι ἐπικρατοῦσαν ἐλευθρίαν βιβλιοκαπηλείαν, ἥτις ἐν τῇ ἀκαταπαύστῳ καὶ κερδοσκοπικῇ πολλαπλασιασείᾳ μυρίων ἀτέρπων ἀνωγ-

(1) Σ. Π. Ἴσως οὐχὶ μικρὰς.

(2) Σ. Π. Τὸ δόγμα τοῦτο τοῦ γράφοντος οὐδέως παραδεχόμεθα· διότι καὶ οἱ προτείναντες τὸ ὀμηρικὸν ζήτημα καὶ οἱ δικάσαντες αὐτὸ εἰσὶν ἐκ τῶν πλέον πεφωτισμένων Ἑλλήνων, τῶν ἐσπίων ἢ γνώμη ἔχει πολλὴν τὴν ἀξίαν. Καὶ ἐὰν ἐν τῇ σοφωτάτῃ Γερμανίᾳ τὸ περὶ τῶν ὀμηρικῶν ποιημάτων ἐγένετο ζήτημα, συγκεχωρημένον νὰ θεωρηθῆ ὡς τοιοῦτο καὶ ἐν τῇ ἀσέφῳ ἐτι Ἑλλάδι. Ἄλλος ὁ λόγος ἂν τῶν τοιούτων ζητημάτων πρέπει νὰ προηγῶνται ἕτερα ἀναγκαῖότερα εἰς ἡμᾶς.

λῶν καὶ σχολαστικῶν πονημάτων παρήγαγε τὴν σπάνιν τῶν καλῶν καὶ καταλλήλων ἀναγνωσμάτων διὰ τοὺς παιδας, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὰς λίαν σπανίας δημοσιεύσεις φιλολογικῶν, ἱστορικῶν καὶ ἀρχαιολογικῶν πραγματειῶν, διὰ τὸν ἀπλούστατον λόγον ὅτι ἡ ἔκδοσις τῶν τοιούτων βιβλίων οὐ μόνον δὲν ἀνταμείβει τοὺς εἰλικρινεῖς πόνους τῶν συγγραφέων, ἀλλὰ καὶ ζημίαν ὑλικὴν πολλάκις παρέσχε, ζημίαν ἥτις καὶ τὸν ζῆλον αὐτῶν ψυχραίνει, καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν νεωτέρων ἑλληνικῶν γραμμάτων βραδύνει, πάντες, λέγω, οὐ μόνον θέλουσι συμφωνήσαι πρὸς τὴν ὑμετέραν ταύτην παρατήρησιν, ἀλλὰ θέλουσιν ἐπιθυμεῖν νὰ τὴν βλέπωσιν ἐπαναλαμβανομένην καὶ ἀναπτυσσομένην ἐν δέοντι χρόνῳ εἰς τὸ κοινωφελές ὑμῶν περιοδικὸν σύγγραμμ. Χαίρετε.

Χ. Α. Π.

Π Ο Ι Η Σ Ι Σ.

ΤΙ ΘΕΛΩ.

Δὲν θέλω ἄνθη εὖσμα Μουσῶν τοῦ Ἐλικῶνος,
Δὲν θέλω ἄσματα φαιδρᾶ ἐρώσης ἀηδόνας,
Δὲν θέλω μεταξὺ πολλῶν πολλὸς νὰ διαπρέπω·
Ποθῶ ἐγγύς της πάντοτε τὸν πόδα μου νὰ τρέπω
Νὰ τὴν βλέπω.

Δὲν θέλω κήπους κρεμαστοὺς φαιδρῶν Σεμιραμίδων,
Δὲν θέλω, φίλοι, σμάραγδον, κειμήλιον ἐλπίδων,
Δὲν θέλω μοναρχῶν λαμπρὸν, ἀκτινοβόλον στέμμα·
Ὅ,τι ποθῶ καὶ ἐβίδον εὐθύς πᾶν μου τὸ αἶμα,
Εἶν' ἐν της βλέμμα.

Δὲν θέλω Κροίσων θησαυροὺς καὶ ἡδονὰς Λουκούλλων,
Δὲν θέλω ν' ἄρχω παμπληθῶν κεκυφωμένων δούλων,
Δὲν θέλω θέλητρα τιμῶν καὶ δόξης ὑπερτάτης·
Ὅ,τι ποθῶ ὡς ὄνειρον ζωῆς μακαριστάτης,
Εἶν' ἐν μειδιάμα της!

Κ. ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥΣ.

ΡΟΔΟΝ ΤΟ ΙΝΔΙΚΟΝ.

Rosa Bengalensis. (Pers.)

Classe. Icosandria Deca-polygynia.

R. Bengalensis germinibus suboratis pedunculisque glabris, caule petiolisque aculeatis, aculeis recurvis, foliis ternis, pinnatisque impari majore.

Τὸ φυτὸν τοῦτο ἐκομίσθη τὸ πρῶτον ἐν Ἀγγλίᾳ τὸ 1798 ἔτος ἐκ Βεγγάλης τῶν Ἰνδιῶν, ὅπου εἶναι αὐτοφυές. Ἐπιδίδει δὲ ἄριστα καὶ ἐν Εὐρώπῃ, ἰδίως ἐν ταῖς μεσημβριναῖς χώραις, ὡς μὴ χρῆζον ἐν αὐταῖς πολλῆς καλλιέργειας, ἀλλὰ προκόπτον ἀδιαφόρως ἐν παντός εἶδους γῆ. Οἱ καυλοὶ αὐτοῦ φέρουσι καμπύλας καὶ ἰσχυρὰς ἀκάνθας, καὶ ἐπεκτεινόμενοι δι-κοσμοῦσι πολλάκις τοὺς τοίχους τῶν κήπων, ἢ διασταυρούμενοι ἐντέχνως ἐπὶ τῶν παρακειμένων δένδρων ἀποτελοῦσι τερπνὰ συμπλέγματα, καθ' ὅσον φέρουσιν ἄνθη καθ' ὅλον σχεδὸν τὸ ἔτος. Πολλὰ πλαισιάζεται δὲ εὐκόλως οὐ μόνον διὰ κατωρρύγων καὶ ἐμβολιασμοῦ, ἀλλὰ καὶ διὰ σπόρου. Ἰσχυροῦσι δὲ ἐν Εὐρώπῃ διάφορα νοθογενῆ εἶδη (hibrides) τοῦ βόδου τούτου ὅθεν εὐρίσκονται εἶδη τινὰ πολύφυλλα, τὰ λεγόμενα διπλᾶ καὶ τριπλᾶ, φέροντα ἄνθη χρώματος ὑπερίθρου, ἐρυθροῦ, ὑπολευκοῦ, ζανθοῦ κτλ.

I. ΔΕ-ΚΙΓΑΛΛΑΣ.

ΔΙΑΦΟΡΑ.

ΤΟ ΣΥΜΠΑΝ. Ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκδίδεται ὑπὸ τὸν τίτλον « Τὸ σύμπαν, ἢ τὰ θαυμάσια τοῦ ἀστερόεντος οὐρανοῦ, » σύγγραμμα λόγου ἄξιον, καταρτισθὲν ὑπὸ τοῦ γνωστοῦ τοῖς ἀναγνώσταις τῆς Πανδώρας Κ. Ι. Ραπτάρχου, ἐπὶ τῇ βάσει διαφόρων νεωτάτων εὐρωπαϊκῶν συγγραμμάτων. Ἰδόντες τὰ πρῶτα φύλλα, νομίζομεν αὐτὸ ἐπετήδειον, διὰ τε τὴν ἀφήγησιν καὶ τὸ εὐληπτον τῆς γλώσσης, νὰ διδάξῃ πάντας τὰ μυστήρια τῆς φύσεως. Εἰς τὴν διδασκαλίαν δὲ ταύτην συντελοῦσι κατὰ πολὺ καὶ αἱ 40 εἰκόνες τὰς ὁποίας προστίθησιν ὁ συγγραφεύς. Καὶ σημειωτέον ὅτι καὶ αὐταὶ καὶ ὁ χάρτης καὶ ὁ τύπος εἰσὶ πολυτελέστατα, ὅποια τοῦλάχιστον, διὰ τὴν ἔλλειψιν ἀποχρώσεως συνδρομῆς, δὲν ἔχομεν τὸν τρόπον νὰ μεταχειρισθῶμεν ἐν Ἑλλάδι. Ἀλλὰ μήπως καὶ ὁ συγγραφεύς τοῦ Σύμπαντος ἔτυχεν ἱκανῆς συνδρομῆς; Κατὰ τινα αὐτοῦ ἀγγελίαν, εὐάριθμοι ὑπῆρξαν οἱ συνδραμόντες ἐν τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων, ἐν τῇ πόλει λεγόμεν ἐκσίνη, ἧς τινος οἱ Ἕλληνας κάτοικοι πρὸ τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος, εἰ καὶ ἥττον εὐποροὶ τῶν σημερινῶν, ἐφιλοτιμοῦντο νὰ ἔχωσι βιβλιοθήκας καὶ νὰ ἐκδίδωσι βιβλία ἰδίᾳ αὐτῶν δαπάνῃ.

Ὁ Ροακβίλλε διηγεῖται ὅτι ἐπισκεφθεὶς ποτε τὴν μικρὰν κώμην Κλαρίτζας πρὸ τοῦ 1821, εἶδεν

εἰς πάσας σχεδὸν τὰς οἰκίας « βιβλιοθήκας καλῶς κατηρτισμένας ἐκ βιβλίων γαλλικῶν καὶ ἰταλικῶν καὶ ἐκ πολλῶν ἐκδόσεων τῶν κλασικῶν Ἑλλήνων ὥστε ὁ ξένος εὕρισκε παρ' αὐτοῖς βοήθειαν φιλολογικᾶς, τὰς ὁποίας δυσκόλως θὰ ἔφερε μεθ' ἐαυτοῦ » (1).

Ὅ,τι λοιπὸν εἶχον οἱ Ἑλληνοβλαχοὶ ἐν καιρῷ δουλείας καὶ σκότους, δὲν ἔχουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ σήμερον οἱ προουδέναντες καὶ ἀνχπυθθέντες Ἕλληνες. Ἠραΐα τρώντι πρόοδος χωρῶν, ἐν αἷς σπουδαῖον καὶ κοινωφελὲς πόνημα δὲν εὕρισκε συνδρομητάς!

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΤΥΛΟΓΟΣ. Μετὰ ἐνιαυσίαν καὶ ἐπέκεινα διακοπὴν, ἀνεφάνη τὸ περιοδικὸν σύγγραμμα τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλλ. Φιλ. Συλλόγου (Τεῦχος Γ'—ΙΒ'). Περιέχει δὲ, πλὴν τῶν πρακτικῶν καὶ τῶν ἐν περιλήψει ἀναγνωσμάτων, ἀξιολόγους ἱστορικὰς, φιλολογικὰς, ἀρχαιολογικὰς καὶ τοπογραφικὰς πραγματείας, τιμῶσας τοὺς ἐν τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων ὁμογενεῖς καὶ δεικνυούσας ὅτι ἀνεγεννήθη καὶ ἐκεῖ ὁ ἔρωσ τῶν γραμμάτων, καὶ ὅτι καὶ ἐκεῖ ἔχουσιν αἱ Μοῦσαι ἐπιτηδείους θεράποντας. Προσαγορεύομεν λοιπὸν ἐκ καρδίας τὸ συναδέλφον σύγγραμμα καὶ εὐχόμεθα νὰ διαρκῆσῃ ἐπὶ μακρὸν, καθόσον τὴν διακοπὴν εἶχομεν θεωρῆσαι ἐθνικὴν ζημίαν.

ΕΦΗΜΕΡΙΣ «Η ΕΛΛΑΣ.» Γνωστὸν ὅτι τὸ παρελθὸν ἔτος ἐξεδίδετο ἑλληνιστὶ τε καὶ γαλλιστὶ, κατ' ἀρχὰς μὲν ἐν Κερκύρα εἶτα δὲ ἐν Ἀθήναις ἐφημερίς, Ἡ Ἑλλάς ἐπιγραφομένη, πρῶτον συντάκτην ἔχουσα τὸν Κ. Π. Α. Βράτταν. Τῆς ἐφημερίδος αὐτῆς ἡ ἐκδοσις, διακοπεῖσα ἐπὶ τινὰς μῆνας, ἐπαναλαμβάνεται σήμερον κατὰ τὴν ἀπὸ 8 τοῦ μεσοῦντος ἀγγελίαν. Ἀναγγέλλοντες δὲ καὶ ἡμεῖς αὐτὴν, δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι πρόθυμος καὶ δραστηρία ἔσεται ἡ ὑποστήριξις τῶν ὁμογενῶν κατὰ τὰς παρούσας κρίσιμους περιστάσεις, ὅτε ἡμῶν μὲν τὰ αἰσθήματα παραγωνιζόμενα καὶ συκοφαντούμενα, ἔχουσιν ἀ-

νάγκην εὐγλώττου διεμνησῶς, τῆς δὲ πατρίδος τὰ συμφέροντα ἐνθέρμου ὑπερασπιστοῦ. Ἡ Ἑλλάς ἀπεδείχθη καὶ πρὸς τὰ δύο καταλληλοτάτη.

ΝΕΟΙ ΑΣΤΕΡΕΣ. Ἀνεκαλύφθησαν κατ' αὐτὰς ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ τοῦ ἐνταῦθα ἀστεροσκοπεῖου τέσσαρες νέοι ἄλλοιωτοὶ ἀστέρες, ἐξ ἐκείνων δηλαδὴ, ὧν τὸ φῶς περιοδικῶς μειοῦται καὶ πάλιν αὐξάνει. Τριῶν αὐτῶν ἡ περίοδος παρατηρήθη ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ Κ. Σμίτ, ὅτι εἶναι τοῦ μὲν ἡμέρηι 4, 5, τοῦ δὲ 6, 9, καὶ τοῦ τρίτου 7, 8. Παρατηρήθη πρὸς τούτοις ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ, ὅτι ὁ ἀνακαλυφθεὶς τῇ 4 Μαΐου 1866 ἐν τῷ ἀστερισμῷ Στεφάνῳ νέος ἀστὴρ, τοῦ ὁποίου τὸ μέγεθος μετὰ τὴν ἐμφάνισιν εἶχε σμικρυνθῆ μέχρι τοῦ δεκάτου, ἤρχισε πάλιν ν' αὐξάνη, ὥστε τῇ 23 τοῦ παρελθόντος Σεπτεμβρίου ἦτο ὀγδόου μεγέθους.

Λύσις τοῦ ἐν τῷ 597 φυλλαδ. αἰνίγματος καὶ τοῦ γρίφου.

Ἄστραχάν. — Ἄστρα — Χάν.

Γυνὴ γυναικὸς οὐδὲν διαφέρει.

ΑΙΝΙΓΜΑ.

Εἰς μάχας ἢ εἰς ἔορτάς ἢ ἄλλας συναθροίσεις, Ἄν θέλῃς, ὀχλαγωγικὰς, εἰθὲ νὰ μ' ἀπαρτήσης. Δὲν θέλεις; δυσανασχετεῖς εἰς θορυβώδεις πράξεις; Ἀλλὰ καὶ τι εὐφρόσυρον δύνασαι νὰ παράξῃς Ἀπὸ ἐμὲ τὴν ὀχληρὰν καὶ ὄλωσ σαρφετώδη. Λάβε τὰ δύο πρῶτά μου, κ' ἔχεις ἄρθη εὐώδη. Τὸ τρίτον δὲ καὶ ἔσχατον μικρὸν στοιχεῖον εἶμαι, Καὶ περὶ τὴν ἐσχατιὰν τῶν ἀδελφῶν μου κεῖμαι.

Κ. Π. Γ.

(1) Voyage dans la Grèce, 1820, τόμ. Β'. σελ. 176.

ΓΡΙΦΟΣ.

